

Azərbaycan xalqı Xocalı soyqırımını heç vaxt unutmayacaq

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Xocalı soyqırımının 30-cu ildönümü ilə əlaqədar Bakıda keçirilən ümumxalq yürüşündə iştirak ediblər

XX əsrdə baş verən Xocalı soyqırımını kimi daxil olan qanlı faciənin 30-cu ildönümü ilə əlaqədar Bakıda ümumxalq yürüşü keçirilib. AZƏRTAC xəbər verir ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva yürüşdə iştirak ediblər.

Yürüş iştirakçıları Xətai rayonunda ucaldılan Xocalı abidəsinin yerləşdiyi əraziyə gəldilər.

Prezident İlham Əliyev Xocalı soyqırımını abidəsinin önünə əkilmiş gül qoydu, faciə qurbanlarının xatirəsini ehtiramla yad etdi.

Birinci xanım Mehriban Əliyeva, Baş nazir Əli Əsədov, Milli Məclisin Sədri Sahibə Qafarova, Prezident Administrasiyasının rəhbəri Samir Nuriyev abidənin önünə gül dəstələri qoydular.

Yürüşdə dövlət və hökumət nümayəndələri, Milli Məclisin deputatları, nazirlər, komitə, agentlik və şirkət rəhbərləri, dini konfessiyaların başçıları iştirak ediblər.

Ümumxalq yürüşünün iştirakçıları abidənin önünə tər güllər düzdülər.

İlham Əliyev Rəcəb Tayyib Ərdoğanı təbrik etdi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 26-da Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanla telefonla zəng edib.

Dövlətimizin başçısı Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan ad günü münasibətilə təbriklərini çatdırıb, ona qarşada Türkiyənin inkişafı və firavanlığı naminə fəaliyyətində uğurlar və möhkəm cansağlığı arzulayıb.

Türkiyə Prezidenti göstərilən diqqətə və təbriklərə görə Prezident İlham Əliyevə təşəkkür edib.

Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan Xocalı soyqırımının 30-cu ildönümü ilə əlaqədar dövlətimizin başçısına və Azərbaycan xalqına başsağlığı verib.

Azərbaycan Prezidenti başsağlığına görə minnətdarlığını bildirib. Dövlət başçılarının ölkələrimiz arasında dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin gələcəkdə də bütün səhələrdə uğurla inkişaf edəcəyinə və möhkəmlənəcəyinə əminliklərini bildirib, əlaqələrimizin perspektivləri və qarşılıqlı maraqların möhkəmlənməsi barədə fikir mübadiləsi aparıblar.

Prezidentin Mətbuat Xidməti

Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva Xocalı soyqırımını ilə bağlı paylaşım edib

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva rəsmi instaqram sahifəsində Xocalı soyqırımını ilə bağlı paylaşım edib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, paylaşımında deyilir:

"Xocalı soyqırımının günahsız qurbanlarının nurlu xatirəsini ehtiramla yad edirik. Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin".

Birinci vitse-prezident Mehriban ƏLİYEVƏ:
"Əlibaba Məmmədovun vəfatı mədəniyyətimiz, bütün xalqımız üçün böyük və əvəzsiz itkidir"

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva Xalq artisti Əlibaba Məmmədovun vəfatı ilə bağlı başsağlığı verib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Birinci vitse-prezidentin rəsmi instaqram sahifəsində edilən paylaşımında deyilir: "Azərbaycan muğam sənətinin görkəmli nümayəndəsi Əlibaba Məmmədovun vəfatı mədəniyyətimiz, bütün xalqımız üçün böyük və əvəzsiz itkidir. O, yaşından asılı olmayaraq, kiçikdən böyüyə hər kəsin sevdiyi əsl Xalq artisti idi. Onun bəstələdiyi gözəl mahnılar mehərlə ifa etdiyi muğamlarla birgə milli musiqi irsimizi daha da zənginləşdirmişdir. Əlibaba Məmmədovun xoş, nurlu xatirəsi Azərbaycan xalqının qəlbində əbədi yaşayacaqdır. Allah rəhmət eləsin".

Əlibaba Balaəhməd oğlu Məmmədov

Azərbaycanın musiqi mədəniyyətinə ağır itki üz vermişdir. Milli muğam sənətinin görkəmli nümayəndəsi, Xalq artisti, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdüsi Əlibaba Balaəhməd oğlu Məmmədov 2022-ci il fevralın 25-də ömrünün 93-cü ildə vəfat etmişdir.

muş, dinləyicilərin qəlbində silinməz iz qoymuşdur.

Əlibaba Məmmədov xanəndəlik fəaliyyəti ilə yanaşı, 1963-cü ildən etibarən yarım əsrdən artıq bir dövr ərzində indiki Bakı Musiqi Kollecinə, Bülbül adına Orta İxtisas Musiqi Məktəbində və Azərbaycan Milli Konservatoriyasında dərslər vermiş, muğam sənətinin inceliklərini gənc ifaçılara ötürməyə çalışmışdır. Ustad xanəndənin yetimləri müxtəlif beynəlxalq festivallarda və müsabiqələrin qalibi adına layiq görülmüşdür. Muğamla bağlı həyata keçirilən genişmiqyaslı layihə və proqramlarda yaxından iştirakı Əlibaba Məmmədovun muğam ifaçılığı əhəmiyyətini yəqinləşdirən istiqamətində çoxillik səmərəli fəaliyyətinin ayrılmaz parçasıdır.

Milli musiqi mədəniyyətinin inkişafı sahəsində nailiyyətlərinə görə Əlibaba Məmmədov 2000-ci ildə Azərbaycan Respublikasının ali mükafatlarından olan "Şöhrət", 2010-cu ildə "İstiqlal" və 2020-ci ildə "Şərəf" ordenləri ilə təltif edilmişdir.

Görkəmli xanəndə, mahir pedaqoq, səmimi və təvazökar insan Əlibaba Məmmədovun xatirəsi sənətsevərlərin qəlbində həmişə yaşayacaqdır.

Əlibaba Məmmədovun xatirəsi sənətsevərlərin qəlbində həmişə yaşayacaqdır.

Allah rəhmət eləsin!

İlham ƏLİYEV, Mehriban ƏLİYEVƏ, ƏLİ ƏSƏDOV, Sahibə QAFAROVA, Samir NURİYEV, Eldar ƏZİZOV, Fərəh ƏLİYEVƏ, Anar KƏRİMOV, Emin ƏMRULLAYEV, Zeynəb XANLAROVA, Arif BABAYEV, Alim QASIMOV, Səkinə İSMAYILOVA, Məsum İBRAHİMOV

"Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Çexiya Respublikası Hökuməti arasında iqtisadi, elmi-texniki və mədəni əməkdaşlıq üzrə Qarışıq Komissiyanın Azərbaycan Respublikası tərəfindən tərkibi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 13 may tarixli 1502 nömrəli Sərəncamında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:
1. "Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Çexiya Respublikası Hökuməti arasında iqtisadi, elmi-texniki və mədəni əməkdaşlıq üzrə Qarışıq Komissiyasının Azərbaycan Respublikası tərəfindən tərkibi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 13 may tarixli 1502 nömrəli Sərəncamının (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2011, № 5, maddə 407; 2012, № 2, maddə 113; 2014, № 6, maddə 644, № 11, maddə 1414; 2016, № 8, maddə 1384, № 9, maddə 1518; 2018, № 8, maddə 1677; 2019, № 5, maddə 910; 2021, № 9, maddə 1047) 1-ci hissəsində "Rövşən Nəcəf" sözləri "Sahib Məmmədov" sözləri ilə əvəz edilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Çexiya Respublikası Hökuməti arasında iqtisadi, elmi-texniki və mədəni əməkdaşlıq üzrə Qarışıq Komissiyasının Azərbaycan Respublikası tərəfindən tərkibinə bu Sərəncamın 1-ci hissəsi ilə edilən dəyişikliklər barədə Çex Respublikası tərəfinə müvafiq bildiriş göndərsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 25 fevral 2022-ci il

İT Parlament İttifaqının Baş katibi: "Xocalı qətlini Azərbaycan xalqına qarşı qəddarlıq nümunəsidir"

İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı Parlament İttifaqının Baş katibi Muhəmməd Xurayq Niyass Xocalı soyqırımının 30-cu ildönümü ilə əlaqədar Milli Məclisin Sədri Sahibə Qafarova məkəb ünvanlayıb.

Milli Məclisin Mətbuat və İctimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinin AZƏRTAC-a bildirdiyi ki, məkəbda "Soyqırım cinayətinin qarşısının alınması və cəzalandırılması haqqında" Konvensiyaya zidd olan və 1992-ci ildə Azərbaycan Xocalı şəhərində törədilmiş bu qətlə Azərbaycan xalqına qarşı qəddarlıq nümunəsi kimi dəyərləndirilib. Bildirilib ki, BMT Baş Assambleyasının 1948-ci il dekabrın 9-da qəbul edilmiş 260 sayılı qətnaməsinə əsasən, bu cür hadisələr qətlə kimi qiymətləndirilib və qətiyyətlə pislənilir. Məkəbda Azərbaycan xalqına, hökumətinə, parlamentinə bir daha tam dəstək ifadə olunur.

İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı Parlament İttifaqının Baş katibi Xocalı soyqırımının ildönümü ilə əlaqədar bir daha dərin hüznə başsağlığı verib, bütün dünya xalqlarına, xüsusən də Azərbaycan xalqına layiq olduğu sülh və firavanlıq arzularını çatdırıb.

Mədəniyyət naziri Anar Kərimov Əlibaba Məmmədovun yaradıcılığında və muğam sənətinə töhfələrindən söz açıb. Bildirib ki, Ə.Məmmədov 100-dən çox mahnı və təsniflər yaradıb, muğamla müasir mahnılar arasında bir vəhdət qurub. Bu mahnılar xalq tərəfindən sevilir.

Diqqətə çatdırılıb ki, müəllimi Seyid Şuşinski-dən öyrəndiklərini təkmil-

ləşdirərək illərlə gənc nəsələ ötürüb. Azərbaycan xanəndəlik məktəbinin layiqli davamçısı kimi Əlibaba Məmmədov milli musiqi xəzinəsinə daha da zənginləşdirmiş böyük sənətkardır. Özünəməxsus ifa üslubu, mələhətli səsi və yüksək səhnə mədəniyyəti Əlibaba Məmmədovun xalqın sevgisini qazandırdı. Əlibaba Məmmədovun yaradıcılıq yolu gənc xanəndələr nəsli üçün bir sənət məktəbidir.

Mərasimə görkəmli sənətçilər Əlibaba Məmmədovla bağlı xatirələrini, fikirlərini bölüşüblər.

Xalq artisti Əlibaba Məmmədov son mənzilə yola salınıb

Fevralın 26-da 1-ci Fəxri xiyabanda Xalq artisti Əlibaba Məmmədovun dəfn mərasimi keçirilib. AZƏRTAC xəbər verir ki, dəfn mərasimində Mədəniyyət Nazirliyinin əməkdaşları, tanınmış mədəniyyət xadimləri, mərhumun ailə üzvləri və ictimaiyyət nümayəndələri iştirak ediblər.

Mərhumun məzarı üzərində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva andından ekil qoyulub.

Mədəniyyət naziri Anar Kərimov Əlibaba Məmmədovun yaradıcılığında və muğam sənətinə töhfələrindən söz açıb. Bildirib ki, Ə.Məmmədov 100-dən çox mahnı və təsniflər yaradıb, muğamla müasir mahnılar arasında bir vəhdət qurub. Bu mahnılar xalq tərəfindən sevilir.

Diqqətə çatdırılıb ki, müəllimi Seyid Şuşinski-dən öyrəndiklərini təkmil-

Muğam sənətində ağır itki üz verdiyini söyləyən Xalq artisti, professor Ramiz Quliyev deyib: "Çox çətin anları yaşayırdım. Mən Əlibaba Məmmədovu gənclik illərimdən, filmaniyada çıxış etdiyim vaxtlardan tanıyırdım. Məşğul zamanı o, bizə yaxınlaşmış hamımızla görüşür, biz də onu böyük sayıb əmi deyər müraciət edirdik. Əlibaba Məmmədov bir sənətçi kimi özümdən sonra oxuduğu mahnıları, lent yazılarını qoyub getdi. O, bununla dövlətə, torpağa olan sadiqliyini nümayiş etdirirdi. Əlibaba Məmmədov öz mahnılarıyla insanlara ruh verirdi. Bu yaxınlarda qədrə ona zəng edib əhvalını soruşurdum. O da cavabında "yaxşı" deyirdi. Bu, bir dostluq nümunəsi, insanlara bəslədiyi sevginin göstəricisi idi. Xalq onun sənətini unutmayacaq, daim yaşadacaq".

Xalq artisti Alim Qasımov bildirib ki, Əlibaba Məmmədov bütün xalq sevir. Muğam aləmində Əlibaba Məmmədov gözəl ömür yaşadı, öz çəlgisini, sənətini bizə təhvil verib getdi.

Xalq artisti Məsum İbrahimov deyib: "Əlibaba Məmmədov gözəl xanəndə, gözəl pedaqoq, çoxlu sayda mahnıların müəllifi idi. Mən hər zaman onun davranışından, insanlara münasibətindən nümunə götürmüşəm. O qədrə pozitiv, insanlarda xoş ovqat yaradan insan idi ki... Onun xatirəsi xalqımızın xatirəsində silinməyəcək. Tək onun "Xudayar" təsnifini xatırlamaq kifayətdir ki, bizim Qarabağ savaşında dillər əzbəri idi".

Qeyd edilib ki, görkəmli sənətkarın işıqlı xatirəsi onu taniyanların qəlbində daim yaşayacaq.

XIN: "Slovakiya da Ukraynanı tərk etmək istəyən Azərbaycan vətəndaşlarını qəbul edəcək"

Moldova Respublikası və Polşa Respublikasından sonra Slovakiya Respublikası da yaranmış vəziyyətlə əlaqədar Ukraynanı tərk etmək istəyən Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarını qəbul edəcək.

Xarici İşlər Nazirliyindən AZƏRTAC-a bildirilib ki, ciddi təhlükə ilə üzləmiş Azərbaycan Respublikası vətəndaşları aşığadək qaydada Ukrayna ərazisini tərk edərkən Slovakiya Respublikasına gedə bilər.

Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının iki ölkə arasında Ujorod, Malyi Selmentsi və Malyi Berezny (Pavlove, Çop dəmir yolu keçidləri hesab olunur) sərhəd-keçid məntəqələri vasitəsilə Slovakiya Respublikasına daxil olmaları mümkündür.

Slovakiya tərəfi şəxslərin Ukrayna Respublikası ərazisini münasibə şəbəbindən tərk etməsinə nəzərə alaraq, onlardan viza tələbinə riayət olunmasını mütləq şəkildə tələb etmir. Eyni zaman-

da, vətəndaşlarımız sərhəd-keçid məntəqəsində səyahət sənədini (pasport) təqdim etməlidir.

Slovakiya tərəfi yaranmış humanitar vəziyyətlə əlaqədar quru sərhədi keçmək istəyən Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarından COVID-19 pasportunu (COVID-19-a qarşı tam pəyvənd olunması və ya COVID-19-dan sağalaraq immunitete malik olmasını təsdiq edən sənəd) və COVID-19-a dair PCR testinin neqativ nəticəsini mütləq şəkildə tələb etməyəcək.

Ukraynadakı vəziyyətlə əlaqədar vətəndaşların təxliyə olunması üçün Slovakiya Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyi (ladislav.chabreck@minv.sk; Telefon: +4212961050730, +421905607843) və Slovakiya Respublikasının Xarici və Avropa Məsələləri Nazirliyi (vladimir.simonak@mzv.sk; Telefon: +421259783080, +421918660332) ilə əlaqə saxlanıla bilər.

Yaranmış suallarla bağlı vətəndaşlarımız Azərbaycan Respublikasının Avstriya Respublikasındakı, Slovakiya Respublikasındakı və Sloveniya Respubli-

kasındakı səfirliyi ilə +43 676 844 509 733 nömrələri ilə və "vienna@mision.mfa.gov.az" elektron poçtu vasitəsilə əlaqə saxlaya bilər.

Xarici İşlər Nazirliyi Ukrayna ərazisində daimi və müvəqqəti yaşayan, turizm və ya təhsil məqsədləri ilə həmin ölkəyə səfər etmiş Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarına Ukraynadakı vəziyyətlə əlaqədar bir daha müraciət edərək onlardan hərbi qüvvələrin və obyektlərin olduğu ərazilərdən uzaq olmalarını, evdə və ya təhlükəsiz yerdə qalmalarını, səyahətdən çəkinmələrini tövsiyə edir.

Xüsusi hallar ilə bağlı vətəndaşlarımız Azərbaycan Respublikasının Kiyev şəhərindəki səfirliyi ilə (+380 73) 5050000 telefon xətti və "kiev@mision.mfa.gov.az" elektron poçtu ünvanı, Xarkov şəhərindəki fəxri konsulluğu ilə (+38057) 7000531 telefon xətti və "info.azconsulate@gmail.com" elektron poçtu ünvanı ilə məlumat əldə edə bilərlər.

Vəziyyətin inkişafından asılı olaraq əlavə məlumat Azərbaycan Respublikasının Ukraynadakı səfirliyi tərəfindən bildiriləcək.

Fevral ayı üzrə bütün sosial ödənişlər başa çatdırılıb

Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyindəki Dövlət Sosial Müdafiə Fondu tərəfindən fevral ayı üzrə bütün müavinət, təqaüd, kompensasiya və ünvanlı dövlət sosial yardımını da tam ödənilib.

Nazirliyin İctimaiyyətlə əlaqələr və kommunikasiya şöbəsinin AZƏRTAC-a verilən məlumata görə, vətəndaşlar sosial ödənişlərini kartları vasitəsilə müvafiq bankların bankomatlarından əldə edə bilərlər.

Beləliklə, fevral ayına dair bütün sosial ödənişlər yekunlaşdırılıb.

Bundan əvvəl, fevralın 10-da Bakı və Sumqayıt şəhərləri, Abşeron rayonu üzrə pensiyalar, fevralın 15-də güzəştli şərtlərlə pensiya hüququna malik şəxslər də daxil olmaqla respublika üzrə pensiyaların ödənişi başa çatdırılıb.

2022-ci il yanvarın 1-dən etibarən tətbiq olunan pensiya artımının yanvar ayı üçün olan artımı da fevral ayının pensiyası ilə birgə ödənilib.

Bundan başqa, 2022-ci il üzrə verilmiş nəzərdə tutulan 200 manat maddi yardımın rüblər üzrə bölünməklə ilk 500 manatı da fevral ayının pensiyasının üzərinə əlavə olunub.

XX əsrin faciəsi - Xocalı soyqırımı

30

Naxçıvanda Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsi ehtiramla yad edilib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin "Xocalı soyqırımının 30-cu ildönümü haqqında" 2022-ci il 28 yanvar tarixli Sərəncamına əsasən ölkəmizin hər yerində Xocalı soyqırımının 30-cu ildönümü münasibətilə tədbirlər keçirilir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Mətbuat xidmətindən AZƏRTAC-a bildirilib ki, fevralın 26-da Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vəlif Qasımov Xocalı soyqırımının 30-cu ildönümü ilə əlaqədar Naxçıvan şəhərinin Dövlət Bayrağı Meydanındakı Xatirə Kompleksini ziyarət edib, abidə önünə güllər qoyub, Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsini ehtiramla yad edib.

Dövlət qurumlarının nümayəndələri, Türkiyə Respublikasının və İran İslam Respublikasının Naxçıvan Muxtar Respublikasındakı Baş konsuluları da abidə önünə gül qoyublar.

1992-ci il fevral ayının 25-dən 26-na keçən gecə Azərbaycanın Xocalı şəhərində Ermənistan silahlı qüvvələrinin bölmələri, Dağlıq Qarabağdakı erməni terrorçu dəstələri və keçmiş sovet ordusunun Azərbaycanın Xankəndi şəhərində yerləşən 366-cı motoatıcı alayının şəxsi heyəti tərəfindən soyqırımı

törədilib. Xocalıda qadağan olunmuş mermilərdən və kimyəvi silahlardan istifadə edilib, ağbırək analara, ağsaqqallara, südəmər körpələrə belə, aman verilməyib, bir gecədə şəhər yer üzündən silinib. İnsanlığa qarşı törədilmiş bu dəhşətli cinayət Ermənistanın ovaxtı siyasi rəhbərliyi tərəfindən təşkil edilmişdir.

Xocalı soyqırımı zamanı mühasirədə olan şəhərə ağır hərbi texnika yeridilərək, dinc əhali xüsusi qəddarlıqla qətlə yetirilib. Yandırılan şəhərdən qaçıb xilas olmaq istəyən insanlara aman verilməyib, sakinlər yollarda, meşələrdə xüsusi amansızlıqla öldürülüb. Bu cinayət beynəlxalq hüquq normaları və prinsiplərini və əsas insan hüquqlarının kobudcasına pozulmasıdır. İnsanlığa qarşı törədilmiş bu dəhşətli cinayət əməli nəticəsində 613 dinc azərbaycanlı qətlə yetirilib ki, onlardan 63-ü uşaq, 106-sı qadın, 70-i qoca olub. Eyni zamanda 487 dinc sakin ağır yaralanıb, 1275 nəfər girov götürülüb.

Xocalı soyqırımına ilk qiyməti Ulu Öndər Heydər Əliyev verib, hələ Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri işlədiyi dövrdə xüsusi bəyanatla Xocalı soyqırımını törədənəri ittiham edib. Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevin xalqın tələbi ilə yenidən hakimiyyətə qayıdışından sonra Xocalı soyqırımına siyasi qiymət verilib. Dahi şəxsiyyətin təşəbbüsü əsasında 1994-cü il fevralın 24-də Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Xocalı soyqırımına siyasi-hüquqi qiymət verib, 26 fevral tarixi "Xocalı Soyqırımı Günü" elan olunub və soyqırımı haqqında həqiqətlər dünya dövlətlərinə və beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılıb. Ulu Öndər Heydər Əliyev deyib: "Xocalı soyqırımı erməni faşizminin özünü bir daha açıb göstərməklə tək-cə Azərbaycan xalqına deyil, bütün bəşəriyyətə qarşı yönəlmiş tarixi cinayətdir və beynəlxalq hüquqa uyğun olaraq sivilizasiyaya dünya tərəfindən məhkum olunmalıdır".

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə haqq səsimizin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Xocalı soyqırımının tanınması istiqamətində ardıcıl iş aparılır. Soyqırımı faktlarının və erməni

vəhşiliklərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə həyata keçirilən "Xocalıya ədalət!" beynəlxalq kampaniyası xüsusi rol oynayıb. Hazırda 17 dövlətin qanunvericilik orqanı, Amerika Birləşmiş Ştatlarının 24 ştatı Xocalıda törədilmiş qətləmi pisləyən qətnamə və qərarlar qəbul edib. İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı Ermənistanı təcavüzkar, Xocalı faciəsini isə soyqırımı kimi tanıyıb.

2020-ci il sentyabrın 27-də başlanan 44 günlük Vətən müharibəsində Azərbaycan Ordusu düşmən üzərində qələbə qazandı, tarixi ədaləti bərpa etdi, Xocalı soyqırımı qurbanlarının, eləcə də torpaq uğrunda canını fəda edən bütün Vətən övladlarının qisası alındı, ərazi bütövlüyümüz təmin olundu. Ölkə başçısı cənab İlham Əliyevin dediyi kimi: "Biz Xocalı qurbanlarının intiqamını döyüş meydanında aldığımız 44 gün davam edən ikinci Qarabağ müharibəsində Ermənistan ordusunu darmadağın edərək, öz tarixi torpaqlarımızı işğalçılardan azad edərək, o cümlədən Xocalı qurbanlarının da qanasını aldığımız".

Həmin gün muxtar respublikamız rayonlarında da Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsi yad edilib.

Ağdamda Xocalı soyqırımının 30-cu ildönümü ilə əlaqədar yürüş keçirilib

Fevralın 26-da Ağdamda Xocalı soyqırımının 30-cu ildönümü ilə əlaqədar yürüş keçirilib. AZƏRTAC xəbər verir ki, yürüşdə Xocalı sakinləri, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəliyinin əməkdaşları, hərbiçilər və hüquq-mühafizə orqanlarının əməkdaşları, şəhid ailələri, din xadimləri iştirak ediblər.

Yürüş iştirakçıları Ağdam Şəhidlər xiyabanını ziyarət etdikdən sonra Xocalıdan gələn şəhidlərin dəfnə hazırladığı Cümə məscidinin ətrafına toplaşdılar. Soyqırımı qurbanlarının xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edildi. Onların ruhuna dualar oxunub.

Mərasimdə çıxış edənlər faciənin baş verdiyi günləri xatırlayıb, amansız cinayəti törədənəri qınayıblar. Bildirilib ki, Xocalı soyqırımı Azərbaycan tarixinə ən dəhşətli və faciəli səhifələrdən biri kimi daxil olub. 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Xocalıda azərbaycanlılara qarşı soyqırımı törədilib. Ümumilikdə şəhərin 5379 nəfər sakinini zorakılıqla qovulub, 1275 insan esir və girov götürülərək işğalçılara məruz qalıb. Onlardan 150 nəfərin, o cümlədən 68 qadın və 26 uşağın taleyi bugüncədə məlum

deyil. 487 nəfər müxtəlif dərəcəli bədən xəsarətləri alıb, 8 ailə tamamilə məhv edilib. 130 uşaq valideynlərdən birini, 25 uşaq isə valideynlərinin hər ikisini itirib. 613 nəfər, o cümlədən 63 uşaq, 106 qadın və 70 qoca işğanca verilənlərlə vəhşicəsinə öldürülüb.

Vurğulanıb ki, Ulu Öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Xocalı soyqırımına siyasi-hüquqi qiymət verilib, 1994-cü il fevralın 24-də Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi "Xocalı Soyqırımı Günü" haqqında qərar qəbul edib və fevralın 26-sı "Xocalı Soyqırımı Günü" elan olunub.

İndiyədək 17 dövlətin milli qanunvericilik orqanı, həmçinin ABŞ-ın 23 ştatı Xocalıda dinc əhalinin qətləmini pisləyən və bunu insanlıq əleyhinə cinayət aktı kimi dəyərləndirən qətnamə və qə-

rarlar qəbul edib. Eyni zamanda, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatında və Türk Dövlətləri Təşkilatında Xocalı soyqırımının kəskin şəkildə pislənilməsinə ehtiva edən qətnamə və bəyanatlar qəbul olunub.

Qeyd edilib ki, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə şanlı Azərbaycan Ordusu Vətən müharibəsində düşmənin başını "Dəmir yumruq"la əzərək həm torpaqlarımızı azad etdi, həm də şəhidlərimizin, o cümlədən Xocalı faciəsi qurbanlarının qisasını aldı. İndi şəhidlərimizin ruhu şadıddır. Azad olumuzu torpaqlarımızda genişmiqyaslı tikinti-quruculuq işləri həyata keçirilib.

Burada məşhur fotoqraf Reza Deqatinin fotosərgisi nümayiş etdirilib. Sərgidə fotoqrafın Xocalı faciəsinin dəhşətlərini özündə əks etdirən fotoları təqdim olunub.

Xarici İşlər Nazirliyi Xocalı soyqırımının 30-cu ildönümü ilə bağlı bəyanat yayıb

Azərbaycanın Xarici İşlər Nazirliyi Xocalı soyqırımının 30-cu ildönümü ilə bağlı bəyanat yayıb. AZƏRTAC bəyanatı təqdim edir.

"26 fevral 2022-ci il tarixində, Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü zamanı Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Xocalıda törədilmiş soyqırımın 30-cu ildönümü tamam olub.

Ermənistanın Azərbaycana qarşı onilliklər ərzində davam edən təcavüzü zamanı dinc əhaliyə qarşı törədilmiş ən ağır cinayətlərdən biri və Birinci Qarabağ müharibəsinin ən faciəli səhifəsi Xocalı şəhərinin dağıdılması və onun sakinlərinin soyqırımına məruz qalmasıdır. Mənaqışədən əvvəl Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində yerləşən Xocalıda 7000-dən çox insan, kişilər, qadınlar, uşaqlar, ailələr yaşayırdı.

1991-ci ilin oktyabr ayında şəhər tamamilə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən mühasirəyə alındı. 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə kütləvi artilleriya zərbələrinin ardınca Ermənistan silahlı qüvvələri, keçmiş SSRİ-nin əksəriyyətini ermənilər təşkil edən 366-cı motoatıcı alayın köməyi ilə Xocalıya nəzarəti zorla ələ keçirdilər. İşğalçılar Xocalını darmadağın edərək xüsusi amansızlıqla onun dinc əhalisinin soyqırımını törətdilər.

Şəhərin 5379 nəfər sakinini zorakılıqla qovuldu. 613 nəfər, o cümlədən 63 uşaq, 106 qadın və 70 qoca vəhşicəsinə öldürüldü. 1275 insan esir və girov götürülərək işğalçılara məruz qaldı, 487 nəfər müxtəlif dərəcəli bədən xəsarətləri aldı. 150 nəfərin, o cümlədən 68 qadın və 26 uşağın taleyi bugüncədə məlum deyil. Ermənistan silahlı qüvvələrinin bu hərəkətləri ailələri parçaladı. 8 ailə tamamilə məhv edildi. 130 uşaq valideynlərdən birini, 25 uşaq isə valideynlərinin hər ikisini itirdi.

Xocalıda dinc əhalinin heç bir fərq qoymadan qətlə yetirilməsi Ermənistan dövlət səviyyəsində həyata keçirilən azərbaycanlılara qarşı etnik nifrət və irqi ayrı-seçkilik siyasətindən irəliləyir. Bu, günaahsız insanların, sadəcə, etnik mənsubiyyətinə görə öldürülməsinə səbəb oldu. Xocalıda törədilən cinayətlər Ermənistan azərbaycanlılara qarşı sisteməlik zorakılıq siyasətinin tərkib hissəsi olub.

Xocalı qətləmi və Ermənistanın Azərbaycan Respublikasına təcavüzü zamanı törətdiyi digər cinayətlər, o cümlədən hərbi cinayətlər, insanlığa qarşı cinayətlər və soyqırımı insan hüquqları və beynəlxalq humanitar hüququn ciddi şəkildə pozulmasıdır. Buraya Soyqırımı cinayətinin qarşısının alınması və cəzalandırılması haqqında Konvensiya, İşğalçılara və digər qəddar, qeyri-insani, yaxud ləyaqətli əlçaldan davranış və cəza növlərinə qarşı Konvensiya, İrqi ayrı-seçkililiyin bütün formalarının ləğv edilməsi haqqında beynəlxalq Konvensiya və digər beynəlxalq konvensiyaların pozulması daxildir.

Hazırda 17 dövlətin milli qanunvericilik orqanı, həmçinin ABŞ-ın 24 ştatı, eyni zamanda, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı və Türk Dövlətləri Təşkilatı Xocalıda dinc əhalinin qətləmini pisləyən və bunu soyqırımı və insanlıq əleyhinə cinayət aktı kimi dəyərləndirən çoxsaylı qətnamə və qərarlar qəbul ediblər.

Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi 2010-cu il 22 aprel tarixli qərarında Xocalıda törədilmiş cinayətə münasibətdə vəhşilikləri törədənərin davranışını "müharibə cinayətləri və ya insanlıq əleyhinə cinayətlərə bərabər tutulan xüsusi ağırlıqlı hərəkətlər" kimi qiymətləndirərək mühüm nəticəyə gəlib.

Beynəlxalq hüquqa əsasən dövlətlər, Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Xocalıda törədilən vəhşilik kimi cinayətləri araşdırmaq və cinayətkarları müha-

kimə etmək öhdəliyi daşıyırlar. Lakin bugüncədə Xocalıda törədilən cinayətlərə görə məsuliyyət daşıyanları heç biri Ermənistan tərəfindən cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməyib.

Öz təqsirini etiraf etmiş Ermənistanın o dövrdəki müdafiə naziri və sabiq prezidenti Serj Sarkisyan Britaniya jurnalisti Tomas de Vaala müsahibəsində deyib: "Xocalıdan qabaq azərbaycanlılar düşürdülər ki, ermənilər mülki əhaliyə əl qaldıra bilməyən xalqdır. Biz bu stereotipi sındırdıq" (Tomas de Vaal, Qarabağ: Ermənistan və Azərbaycan sülh və savaşı yollarında (Nyū York və London, Nyū York Universiteti Nəşriyyatı, 2003, səhifə 172).

Azərbaycanı dinc əhalinin məqsədyönlü şəkildə hədəfə alınması Ermənistan tərəfindən 27 sentyabr - 10 noyabr 2020-ci il tarixlərində aparılan hərbi əməliyyatlar zamanı da davam etdirildi. Döyüş əməliyyatların getdiyi cəbhə bölgəsində xeyli aralıda yerləşən, Azərbaycanın Gəncə, Bərdə, Tərtər kimi şəhərlərinin mülki əhalisini və mülki infrastrukturunu məqsədi şəkildə hədəfə alan Ermənistan, 1992-ci ildə olduğu kimi eyni qəbildən olan terror taktikasına əl atdı. Ermənistan bu dəfə müasir növ zirehli silahlar, raket qurğuları və kəsət sursatlarından istifadə edərək növbəti dəfə qanunsuz olaraq dinc azərbaycanlı əhalini hədəfə alaraq qətlə yetirdi.

Azərbaycan Respublikası inanır ki, milli səviyyədə, eləcə də mövcud beynəlxalq hüquq çərçivəsində görülən davamlı tədbirlər cəzasızlığa son qoyulmasına və Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü zamanı törədilmiş ağır cinayətlərə görə məsuliyyət daşıyan şəxslərə ədalət məhkəməsi qarşısına çıxarılmasına xidmət edəcək.

Xocalı faciəsinin qurbanlarını milli yaddaşımıza həkk edir və onların xatirəsini ehtiramla yad edirik. Allah rəhmət eləsin".

Azərbaycanda fəaliyyət göstərən QHT-lər Xocalı soyqırımının 30-cu ildönümü ilə bağlı bəyanat yayıblar

Azərbaycanda fəaliyyət göstərən qeyri-hökumət təşkilatları Xocalı soyqırımının 30-cu ildönümü ilə bağlı bəyanat yayıblar. AZƏRTAC bəyanatı təqdim edir:

"1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə SSRİ silahlı qüvvələrinin Xankəndi şəhərində yerləşən 366-cı alayının şəxsi heyəti və erməni silahlı birləşmələrinin iştirakı ilə Xocalı şəhərinin dinc əhalisinə qarşı soyqırımı törədildi. Əhalisi 7000-dən çox olan Xocalı şəhəri yerliyənsən edildi, əhali azərbaycanlı olduğuna görə kütləvi surətdə qətlə yetirildi. Ermənilər dinc əhaliyə qarşı ən ağır, amansız üsullardan istifadə edərək XX əsrin ən faciəli qətləmələrindən birini törətdilər. Nəticədə Xocalı soyqırımı zamanı şəhərin 5379 nəfər sakinini zorakılıqla qovulmuş, 1275 insan esir və girov götürülərək işğalçılara məruz qalmış (onlardan 150 nəfərin, o cümlədən 68 qadın və 26 uşağın taleyi bugüncədə məlum deyil), 487 nəfər müxtəlif dərəcəli bədən xəsarətləri almış, 8 ailə tamamilə məhv edilmiş, 130 uşaq valideynlərdən birini, 25 uşaq

isə valideynlərinin hər ikisini itirmiş, 613 nəfər, o cümlədən 63 uşaq, 106 qadın və 70 qoca işğanca verilənlərlə vəhşicəsinə öldürülmüşdür.

Ermənistanın münafiqə, müharibə zamanı mülki insanlara qarşı vəhşiliyi bütün tarixi dövrlərdə onların dövlətinin əsas siyasəti olmuşdur. Ermənistan istər 1988-1994-cü illərdə, istərsə də 2020-ci il Vətən müharibəsi zamanı mülki əhaliyə qarşı ağır cinayətlər törətmişdir. 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı hərbi əməliyyatların keçirildiyi ərazilərdən yüz kilometr aralıda yerləşən Gəncə, Bərdə, Tərtər, Ağcabədi, Naftalan və s. yaşayış məntəqələri Ermənistan tərəfindən qadağan olunmuş silahlarla bombalanmışdır. Bu müharibə cinayətləri nəticəsində 100-dən çox mülki vətəndaş qətlə yetirilmiş, 400-dən çox insan yaralanmış, 4 mindən çox yaşayış evi, o cümlədən 135-dən artıq çoxmərtəbəli bina dağıdılmışdır.

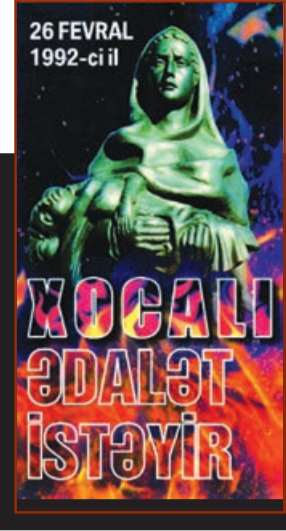
Ermənistanın Azərbaycana, azərbaycanlılara qarşı patoloji nifrəti 30 ildən sonra işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə də özünü büruzə verməmişdir. Belə ki, 30 il ərzində işğal edilmiş bütün ərazilərdə Azərbaycanın azad tarixi, mədəni, dini və s. abidələr məhv edilmiş, ekoloji terror törədilmişdir.

Biz birlik ki, 30 ildir Xocalı soyqırımının beynəlxalq səviyyədə tanınması Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətinin əsas istiqamətlərindən biri kimi müəyyən

lənədirilmişdir. Bu müddət ərzində Heydər Əliyev Fondunun təşkilatlığı ilə "Xocalıya ədalət!" kampaniyası keçirilmiş və Xocalı soyqırımı haqqında dünya ictimaiyyəti məlumatlandırılmışdır. Nəticə etibarilə 17 dövlətin qanunvericilik orqanı, həmçinin ABŞ-ın 24 ştatı, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, Türk Dövlətləri Təşkilatı Xocalı soyqırımı ilə bağlı qətnamə və digər sənədlər qəbul ediblər. Görülən bütün işlər, beynəlxalq təzyiqlərə baxmayaraq, bugüncədə Ermənistan silahlı qüvvələrinin Xocalıda insanlıq əleyhinə törətdikləri cinayət əməllərində bilavasitə iştirak etmiş şəxslərdən heç biri cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməyib.

Biz Azərbaycan vətəndaş cəmiyyətinin üzvləri olaraq inanırıq ki, Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü zamanı törədilmiş ağır cinayətlərə görə məsuliyyət daşıyan canilər tezliklə ədalət məhkəməsi qarşısına çıxarılacaq və onlar törətdikləri bu soyqırımı hadisəsinə görə layiqli cəzalarını alacaqlar".

XX əsrin faciəsi - Xocalı soyqırımını

30

Milli birlik və həmrəyliyin nümayişi

“Ana harayı” abidəsini bu il də ziyarət edən minlərlə insan dünyadan Xocalıya ədalət istədi

Soydaşlarımızın dilinin əzbərinə, nənələrin ağı-bayatısına çevrilib tar-mar edilən, “ton-qal”lara atılan ulu yurd yerimiz Xocalının erməni vandalları tərəfindən Yer üzündən silinməsindən, yəni o dəhşətli gündən 30 il keçir.

Dünən paytaxt Bakının sakinləri, şəhərin qonaqları, keçmiş məcburi köçkünlər Xocalı soyqırımının 30-cu ildönümünə təbriyə toplaşmışdı. Azadlıq meydanından başlayan yürüş-miting Xətai rayonu ərazisindəki “Ana harayı” abidəsinə yol başlamışdı. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin, rəsmi dövlət orqanlarının, xarici ölkələrin respublikamızdakı diplomatik korpusunun nümayəndələrinin, Milli Məclisin deputatlarının, ayrı-ayrı idarə və müəssisələrin, ali məktəb tələbə-müəllim heyətlərinin qatıldığı yürüş-mitingin izdihamı həm də milli birliyin, həmrəyliyin nümayişi idi. Biz 44 günlük Vətən müharibəsində də belə nümayiş etdirmişdik qalibiyyətimizin səbəblərindən biri olan milli birliyimizi və həmrəyliyimizi...

Yürüş-miting iştirakçıları arasında şəhid şəhərin şahidləri olan xocalılılar da az deyildi. “Ana harayı” abidəsinin ətrafında göz yaş axıda-axıda doğmalarının daşa həkk edilən adlarını axtaranlardan biri də Xalidə Hüseynova idi. Onun nəzərləri siyahıda 3 doğmasının - ata-anasının və qardaşının adlarına yönəlmişdi. Göz yaşları imkan verməyə də, birtəhər anladır: “...Bir həftədən sonra onların meyitlərini meşədən tapıblar. Bərdən Yeni Həyat kəndində torpağa tapşırıdılar. Mərhum Milli Qəhrəman Çingiz Mustafayevin ağlaya-ağlaya çəkib göstərdiyi cəsədlər arasında idilər. Budur, baxın, Hüseyn, Həsən, Ziyət, Yunis, Rəşid, Sədaqət... görün nəsilənmə kimsə qalıb?!”

Xocalıda doğulmayanlar da müharibədə döyüşənlərin arasında idi

O gecə iki qardaşından əli üzülən Pərvanə Məmmədovanın isə itkiləri yalnız bunlar olmayıb: “...Qaynatamla birlikdə nəsilimizdən o gecə 15 nəfər itirmişik. Bu abidəni nə yaxşı ki, ucaldıblar. Dövlət başçısına, Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevaya minnətdarım ki, bu abidə qoyulub. Şəhidlərimizin, itkinlərimizin - soragını hələ də ala bilmədiklərimizin adları bu daşa həkk edilib. Bu, bizə bir təsəllidir, yoxsa hara ziyarətə gedə bilərdik ki? Xalqımız xocalılıların dərdinə illərdir şərik çıxır. Bu abidə bizə az təsəlli deyil. İnanırdıq ki, Xocalının qisası alınacaq, alındı da! 2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsində torpaqlarımızı azad etdik! Xocalıda doğulmayan uşaqlar 44 günlük müharibədə döyüşənlərin arasında idi. Xocalının başı əzəlindən balalı olub: dolub-boşalıb. Amma budəfəki qayıdışımız əbədi olacaq! Buna inanırıq. Çünki Ali Baş Komandan İlham Əliyevin əmri ilə Qarabağımız daşnak quldurlardan, vandallardan azad oldu...”

Solmaz İsmayılova 63 nömrəli tam orta məktəbin müəllimlərindən biridir. Xocalıda dünyaya göz açmış bu ana da 613 nəfərlik şəhid siyahısında doğmalarını - Həmid və Təriyel Səmədov qardaşlarının adlarını axtarıb tapır. O, Həmid Səmədovun ömür-gün yoldaşdır. Deyir ki, qayını Təriyelin meydını çıxara bilməyiblər. Həyat yoldaşını isə Ağcabədinin Təzəkənd kəndində dəfn ediblər...

Gözüyaşlı analardan biri də Gülayə Orucova. 16 yaşlı balasını - Cənan adlı oğlunu o gecə itirib. Dörd gün meşədə gizlənsələr də, sonradan onları əsir alıblar. Gənc və yeniyetmə oğlanları onlardan ayırmaq istəməmişlər. Həyat yoldaşı ilə birlikdə minbir məşəqqətlər yaşa-

dığı əsirlikdən qurtarıb gələcək də, oğlundan indiyədək bir soraq ala bilməməsi onu dağıtır...

Miting-yürüş iştirakçıları arasında respublikamızın tanınmış ziyalıları da var idi.

Xocalının dərd daşıyanlarından biri - İmarət Cəmili “sınan qəlb yanıqısı” ilə “bir bacı itirmişəm” deyir, amma harayladığı təkə o deyil, həm də laylası çalınmayan Xocalı körpələridir. Taleyinə qaralı daha çox yazılan Qarabağın müsbətli günləri sanki onların həyatından və heyətlərindən başlanmışdı. Uşaqlığı ilə gəncliyinin qovuşduğu şiltə illərində yaşadıkları o gün gözlemləndikləri qüssədən doğan həsrətə bələnməmişdi. 30 il öncə, məhz bu gün Xocalısı, eləcə də dünyaya göz açdığı Cəmili kəndi od içində yanır. Xocalını ocaq üstündəki saca bənzədir: “Xocalılıların o sacda qovrulduqları, harayları eşidilmirdi. Xocalının susdurulan gəcəsiydi, müsbətlərinin ərsəyə gəlməsi, şəhidliyin qanlı yazılan tarixi başlamışdı. Onda kəsilən başlardan qorxurdum, axan qanlarda boğulurdum, körpə kimi, Xocalımız köməksiz anaya bənzə-

yirdi: saç-bırçağını yulurdu, həm də şaxtada donurdu...

“O gecə əldən gedən can gecesiydi!”

“Xocalı mərsiyəsi” elegiyası abidənin ətrafına toplaşan xocalılılara nəfəs gətirir. Son 15 ildə bu tədbirlərin coğrafiyası daha genişləni. Hazırda dünyanın 10-dan çox ölkəsi, o cümlədən ABŞ-in 22 ştatı parlament səviyyəsində, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı Xocalı soyqırımını rəsmən tanıyıb. Avropa İnsan Haqları Məhkəməsi 22 aprel 2010-cu il tarixli qərarında Xocalının azərbaycanlılardan ibarət mülki əhalisinin qırılmasını “müharibə cinayəti” kimi qiymətləndirib. Bütün bunlar əhəmiyyətli sənədlərdir. Xocalı soyqırımını Azərbaycan xalqının XX əsrdə üzlaşdığı dəhşətli faciələrdən biri olmaq-la, Xatın, Liditsa, Qaradur, Srebrenitsa soyqırımını kimi insanlıq tarixinə düşmüş qanlı hadisədir...

Birliyin Abşeron rayon təşkilatının sədri Xocalı müsbətlərində babası Allahverdinə, bu günlərdə isə 30 illik həsrətə, intizar dolu yurd ayrılığına dözməyən, “Xocalının səsi” qəzetinin redaktorlarından biri olmuş, 70 illik ömrünü doğma, qədim Xocalısının bir vax-

tlar vəsfinə həsr edən, işğaldan sonra isə müsbətlərini poeziya dili ilə xalqa çatdıran atası Allahverdinə Xocalını itirməsindən söz açdı. 30 ildir ki, doğma xocalılıları ilə baş-baş verib onların ağrınları bölüşən və acılarını azaltmağa çalışmış Ayna Novruzova onu da bildirdi ki, Xocalı faciəsinin dünyada soyqırım kimi tanınması üçün dünya azərbaycanlılarının da üzərinə çox böyük məsuliyyət düşür: “Vətəndən uzaqlarda yaşayan soydaşlarımız da yetincə bu faciənin dünyaya ictimaiyyətinə təqdim edilməsində fəallıq göstərir. İldən-ildən xarici ölkələrdə keçirilən “Xocalıya ədalət!” anım tədbirlərinin coğrafiyasının genişlənməsi bunu təsdiqləyir...”

“...Biz Xocalıya dönəcəyik!”

Tovuz rayonundan olan Sevil Hüseynli hər il anım tədbirinə qatıldığını deyir və əlavə edir ki, tarixi qəddarcasına törədilmiş kütləvi terror aktına qarşı səsimiz artıq ucaldı bilirik: “Xocalının qisasının alınması ilk növbədə faciənin mahiyyətinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasıdır. Biz mülki əhalinin başına gətirdiyi qanlı faciəni tarixə yazmaq üçün hər şeyi etməyə hazırız. Xocalıya ədalət istəyirik. Xocalıya ədalət istəyirik. Xocalıya ədalət istəyirik...”

30 illik o zaman xocalılıların köməyinə dünya dövlətləri gəlmədi, əslində, göz yumdu! Bu müsbətin ilk şahidi biz - aqdamlılar olduq. Dünyanın supergücləri bu dəhşətlərdən dərslər almadı. Siyasi bəyanatlarla öz missiyalarını bitmiş hesab edirdilər. Yaxud götürək ATƏT-in Minsk qrupunu. Ermənilərdən sanki qorxurdu bu üçlük. Ona görə işğalçı ilə təzavüzə məruz qalana fərq qoymurdular. Tərəfləri kompromisə çağırmaqdan, turist kimi münafiqə bölgəsinə gedib-gəlməkdən savayı nə iş gördülər? Haqq səsimizin dünyaya çatdırılmasında özümüzü güvəndik. Dünya birliyi Xocalıya ədalət prizmasından yanaşmadı. Ermənistanın təcavüzkar siyasətinə cavab olaraq işğalçılara öz yerini göstərmədi! Nəhayət, zamana ehtiyacı olan Qarabağ döyünü açıldı, həm də “Dəmir yumruq”la: 44 günlük Vətən müharibəsi ilə münafiqşəyə son qoyduq. Bu gün Qarabağda dinc quruculuq prosesi gedir: yollar çəkilir, körpülər salınır, hava limanları inşa edilir, ərazilərimiz minalardan təmizlənir. Bir sözlə, ebedi Qayıdış proqramı icra edilir. İllərlə şahidi olduğumuz haqsızlıq Azərbaycan dövlətinin apardığı siyasət nəticəsində artıq dünya xalqlarının diqqətinə çatdırılır...”

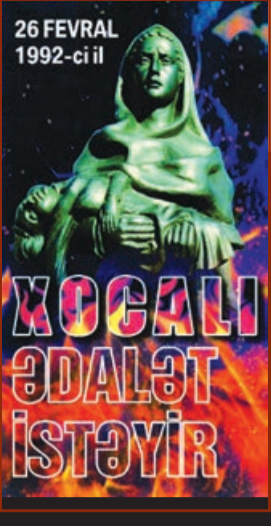
“Ana fəryadı”, bacı müsibəti, qardaş itkisi, ata nisgili...

Naftalan şəhərindən Bakıya, “Ana harayı” abidəsinə ziyarətə gələn Vüsalə Əliyeva 30 il bundan öncə Xocalıdan perik düşüb onların şəhərinə pənah gətirənləri yaxından tanıdığı deyir: “O vaxtlar orta məktəbdə oxuyurdum. Dedilər ki, sanatoriya binalarına Xocalıdan qaçqın düşənlər gəlib. Biz məktəblilər də sinif rəhbərimiz Namiq müəllimin tapşırığı ilə evdən gündəlik lazım olan ərzaq, pal-paltar, nə bilim, daha nələrsə götürüb xocalılılara apardıq. Əlli Baxmaq olmurdu o körpələrin üzünə. Necə qorxmşadıqlarsa, gözləri üzümzə zillənib qalırdı. Bir qadını görəndə mənə tanıdım. Vaxtilə həyat yoldaşı ilə mülkiyəyə gəlmişdi. Adı Almaz, soyadı, əshv etmişsə, Səlimova idi. Almazın yoldaşı Fəxrəddin və iki qardaşı da o gecə şəhid olmuşdu. Nənəş xalaxın oğlanlarını deyirəm. Almaz xanımın Naftalanda 20 il qaldılar. Naftalanı özərinə Xocalıdan sonra ikinci yurd hesab edirdilər. Elə isinişmişdik ki, xocalılılara, oradan köçüb gedəndə onlar üçün çox darıxdıq. Sonra Goranboy rayonunun Aşağı Ağcakənd qəsəbəsində onlara evlər tikib, orada məskunlaşdırıldı. Bir xeyli də Goranboy şəhərində yeni salınan şəhərcikdə mənzillə təmin edildi. O gün dəhşət idi. Yaxşı xatırlayıram, onları sarı avtobusla gətirmişdilər. Naftalanın da vətəniyyətini yaxşı deyirdi. Qaşaltı, Taqqaraçayın, həmçinin erməni silahlı quldurlarının daha çox toplaşdığı məşhur Talış kəndi də Naftalanın başının üstündəydi!” Yeni özümdə də cəbhə bölgəsində yaşayırdıq. O vaxtlar xocalılıların hansı müsibətlə qarşılaşdığını birməgərəkdən Hamımız da qoşulub bir-birimizə xocalılıların müsibətinə yas saxlayırdıq. Unutmaq olarmı?!”

Bu gün biz şəhid xocalılılara yas saxlasaq da, daha Xocalıya ağlamırıq, onun fəryadlarını dünyaya bəyan edirik və təcavüzkar susdurmağa çağırırıq! Axı Xocalımızda da dönməyə az qalıb. “Ana fəryadı” abidəsinə ziyarət etməklə öz vətənpərvərlik hisslərini xalqımızla paylaşan, xocalılıların dərdinə şərik çıxanları gözləri kimi, ürəkləri də dolu idi. Şəhid bacılarının bu abidənin başına dolanmaları adımı elə kövrəldirdi ki, onlara qoşulub göz yaşları axıtmaq olmurdu. Dünən adları daşa həkk olunan şəhidlərin ruhu qarşısında baş geyməyi hər kəs özünün borcu bilirdi...

Məhəmməd NƏRİMANOĞLU, Rəhman SALMANLI, İlham BABAYEV (foto), “Azərbaycan”

XX əsrin faciəsi - Xocalı soyqırımı

Xocalıda qalan uşaqılıq illəri

Xocalıda dünyaya gəlib Sevil Əzimova. Bir vaxtlar bu şəhərdə xoşbəxt həyat sürən çoxuşaqlı ailənin övlətidir. Atası zavodda işləyir, anası evdar qadın idi. Balaca Sevil və bacı-qardaşları valideyn sevgisiylə dolu, qayğısız bir uşaqılıq keçirdilər. Hər gün həvəslə getdikləri məktəbləri, dərslərini oynadıqları mehriban dostları vardı dünyalarında. Həyatda faciənin, acının, əzab-əziyyətin nə olduğunu bilmədən, onları gözləyən tələndən bixəbər yaşayırdılar doğma yurdlarında...

Sevil Əzimova həmin günləri yada saldıqca kövrəlir, uşaqılıq illərinə qaydır, atalı-analı günlərinə yada salır. Deyir, heç ağılımdan da keçməzdi ki, bu həyatda hər iki valideynini itirmiş uşaq kimi yaşamağa məcbur olacağım.

Həmin gün digərlərindən fərqlənirdi. Arabir atəş səsləri eşidilsə də, bu, artıq onlar üçün adi hal idi. İllər idi ki, Xocalı bu səslərə adət etmişdi. Şəhər mühasirəyə alınmışdı, bütün giriş-çixışlar bağlanmışdı. Yalnız vertolyotla çörək gətirilirdi. O da düşmənlə atəşlərdən fərsət tapanda.

Sevil xanım o günü belə xatırlayır: "Fevralın 25-dən 26-sına keçən gecə bir-dən kəndə qaçmağa düşdük. Qonşumuz başalovla qaxaraq ermənilərin hücumuna keçdiyini bildirdi. Düşmənlər ağır texnika ilə Xocalıya girmiş, şəhəri mühasirəyə almışdı. Az keçmədən könüllülərdən ibarət taborda vuruşan böyük qardaşım Hüseyin gəldi. Mühasirədən çıxmaq üçün tez-tələsik evdən çıxıb meşəyə doğru qaçan insanlara qoşulduq. Mərmilər, güllələr yağış kimi yağdırdı göydən. Qarlı-şaxtalı qış gecəsi yanan evlərin, güllə atəşlərinin işığında hər yer əl içi kimi görünürdü. Yürücü düşmənsə bunu fərsət bilib insan ovuna çıxmışdı. Hər yer qoca, ca-

van, uşaq, qadın meyitləri ilə doluydu... Bizim - sağ qalanların isə bir daha aydın səmən, işıq saçan günəşi görcəyimizə belə gümanımız qalmamışdı..."

Həmsöhbətim o qarlı gecədən danışdıqca baxıyır yayılıb ilə yanağından üzünə ağ sızulan göz yaşlarını silir, tez-tez dayanıb, yaddaşındakı acı xatirələrini seçib, danışmağa çalışır. Yox, bu dərddə qadın yalnız xatirələri danışmır, həm də yenidən yaşayırdı. "Kaş çərəm olaydı, fevral ayını təqvimdən birdefələk siləydim. Hər il fevralın girişindən onsuz da köz bağlamayan yaramız təzələnilir, eyni günün təkrar-təkrar yaşayırdı. Hətta bu illər ərzində o zamana qədər hər gün yəsək də, doymadığımız bəzəyişiş bəzəyişiməşik evimizdə. Çünki o mənfur gecə anamızın sonuncu dəfə bəşirdiyi, bütün ailənin birlikdə süfrə arxasında deyə-gülə yediyimiz son yemək idi..." - deyir.

Nəyisə unudacağımızdan qorxmuş kimi maramla danışır, yaşadığını təfəssilətilə anlatmaq istəyir: "Qarqar çayını keçəndən sonra meşəyə girdik. Bu yol bizə son demə ol-olava aparırdı, bilmirdik. Amma başqa çərəmiz də yox idi. Birdən yaxınlıqda bomba partladı. Hamı pəran-pəran oldu, hərə

bir tərəfə qaçdı. Tükürpərdici çığırtılar qan dondurdu. Qohumlardan, qonşulardan neçəsi gözümüzün önündə can verdi. Ən dəhşətli isə əminin azyaşlı oğlunun qan içində qvrılıb, fəryad etməsi idi. Elə ata-anamızı da son dəfə canlı olaraq orda gördük..."

Səhərə yaxın meşədən sağ çıxanlar Ağdama çatıb. Oradan isə Sevil və bacı-qardaşları Ağdamın Kosalar kəndində yaşayan qohumlarının evinə yerləşiblər. Valideynlərinin ölüm xəbərini isə kiçiklərdən hələ bir neçə gün də gizlədiblər və hər dəfə soruşanda yarıllı olduqlarını, tezliklə sağalib gələcəklərini deyiblər. Körpə qəlbəri bunu sezə də, özlərinə belə etiraf edə bilməyiblər. Sonralar qardaşı deyib ki, anası qəfil gülləyə tuş gəlsə də, atası yarıllı vəziyyətdə uzun müddət cansız bədənlərin arasında qalıb. Ermənilərin cansız bədənlərə belə necə zülm etdiyini görüb yaxınlıqda olan silahı götürərək döyüşüb və həlak olub...

Valideynlərini Ağdamda dəfn etdikdən sonra Oğuz yollarını, daha sonra Goranboyda məskunlaşdılar. Uzun müddət özlərinə gələ bilməyiblər. Adı bir qapı cırlıtısı, maşın səsi onlarda qorxu, təşviş yaradıb. Hər an yeni faciə ilə üzlaşmək qorxusuyla yaşayıblar. Yaxşı ki, tale onlara qardaşları Hüseyini çox görməyib. O ailədən yadigar qalan böyük qardaş hər kəsin qayğısını çəkib, böyüdü, boya-baçaq çatdırıb, toylarını edib. Bir sözlə, valideynlərinin əmanətlərinə göz bəbəyi kimi baxıb.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi, Ali Baş Komandanlığı, ordumuzun gücü və xalqımızın dəyanəti ilə 44 günlük Vətən müharibəsində torpaqlarımız işğaldan azad edildi. Bu qələbə ilə şəhid ruhları da rahatlığına qovuşdu. Bu zəfərdən sonra Əzimovlar ailəsi də Ağdamda gedərək bir gecə belə olsun yuxularından çıxmayan valideynlərinin məzarlarını ziyarət ediblər. Dağıdılmış məzarlar arasında valideynlərinin qəbirələrini tapanda isə elə bil Xocalıyla görüşüblər.

Xocalıyla da görüşəcəklər, ona da az qalib. Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə bu arzu da mütləq gerçəkləşəcək. Sevil Əzimova deyir ki, Xocalıya ayaq basacağı gün sanki valideynləri ilə görüşəcək, yenidən 12 yaşlı uşaq olub onların qoynuna sığınacaq...

Ülkər XASPOLADOVA, "Azərbaycan"

Zori Balayanın tələbini təmin etməyənləri dəhşətli aqibət gözləyirdi

30 gün əsirlikdə qalan Yaqub Məmmədov 30 illik sirri açarkən daşnakların necə zalım və zülmkar olduqlarını söylədi

30 gün erməni quldurlarının əsirliyində olmuş, ağır işğəncələrə məruz qalmış, II qrup ətil və müharibə veterani, Xocalı sakini Məmmədov Yaqub Qədir oğlunu dnləmək çox çətindir. O, Goranboy rayonu ərazisində məcburi köçkünlər üçün salınmış yeni yaşayış massivində müvəqqəti məskunlaşıb. 1940-cı il martın 19-da Xocalıda anadan olub. 10 il Xocalıda təsərrüfat rəhbəri kimi çalışıb. Başına gətirilən müsibətləri danışarkən ürək ağrısı, çəkdiyi işğəncələrin mənəvi əzabı yaşaran gözlərində bir daha canlanırdı. Ancaq ümid dolu sözləri onun əzmkarlığı və Vətəna bağlılığını da göstərirdi.

Deyir ki, 1990-cı ilə qədər ermənilər öz mənfur xislətini gizlətməyə çalışsalar da, imkan olanda pislilikləri etməyə hazır idilər: "...Ermənilər briqadaların məhsullarını almırdılar. Məhsullar məhv olurdu. Yeni bizimlə ədəvət aparırdılar..."

Xocalı soyqırımından 13 gün öncə ailə üzvlərini sonuncu vertolyotla şəhərdən çıxardım. Faciə gecəsi özünümdəfatə batilyonunda xidmət edirdim. Erməni silahı dəstələri keçmiş SSRİ-nin Xankəndidə yerləşən 366-cı motoatıcı alayının şəxsi heyətinin və texnikasının köməyi ilə Xocalı şəhərini hər tərəfdən mühasirəyə aldılar. Dinc sakinlər canlarını qurtarmaq üçün soyuq qış gecəsində çöllərə düşdülər. Şəhəri an axırını tərk edənlərdən biri də mən oldum. Xocalıdan Qarqarçaya tərəf gedən camaatın bir hissəsini çatdım. İnsanlar Ağdam istiqamətinə qaçdılar. Həmin gecə güclü qar yağdı. Dəhraz meşəsində ermənilər xocalıların gedəcəyi bütün yerlərə pusuq qurub yolu bağlamışdılar. Gördüklərinin hamısını güllələyirdilər. Təslim olanları əsir götürürdülər. Yer qar olduğundan qaçanları ayaq izlərindən asanlıqla tapırdılar. Müxtəlif istiqamətlərə yönəldim, üç gün meşədə tək qaldım. Yediyim-ıçdiyim ancaq qar oldu. 3 gündən sonra 5 erməni məni tutdu. Məni bir neçə nəfər həmyerlimlə Naxçıvanik kəndindəki fermaya gətirdilər. Onların içərisində tanışlarım Elbrus Abbasov, Elbrusun anası, əmisi arvadı, Nadir və başqaları da var idi.

Həmin gün demək olar ki, ermənilər arvadlı-kişili əllərinə keçən daşı, ağacı mənim başıma yağdırdılar. Sonra bizi hərbi "UAZ"-a yığib Dəhraz kəndinə gətirdilər. Orada ən azı 500 nəfər Xocalı sakini var idi. Biz ora çatanda dedilər ki, sizdən qabaq 13 nəfər boylu-buxunlu oğlanı seçib güllələyiblər. Bir gecə orada qaldıqdan sonra bir "KamAZ" maşını dolana qədər bizi yığib Xankəndiyə apardılar. Naxçıvanik-Aranzamin yolu arasında təxminən 500 nəfər öldürmüşdülər. Öldürülənlər arasında uşaqlar, qocalar və qadınlar daha çox idi..."

Yaqub əminin fikri qırılır. Yaddaşını təzələməyə çalışır. Bu an o müdhiş günlərin əzabını yenidən sanki canında hiss edir. Amma danışıq, əzab çəkəndə: "...Bir ay bizi Xankəndidə polis şöbəsinin təcrüdəsində saxladılar. Görüklərinin hamısını güllələyirdilər. Təslim olanları əsir götürürdülər. Yer qar olduğundan qaçanları ayaq izlərindən asanlıqla tapırdılar. Müxtəlif istiqamətlərə yönəldim, üç gün meşədə tək qaldım. Yediyim-ıçdiyim ancaq qar oldu. 3 gündən sonra 5 erməni məni tutdu. Məni bir neçə nəfər həmyerlimlə Naxçıvanik kəndindəki fermaya gətirdilər. Onların içərisində tanışlarım Elbrus Abbasov, Elbrusun anası, əmisi arvadı, Nadir və başqaları da var idi. Həmin gün demək olar ki, ermənilər arvadlı-kişili əllərinə keçən daşı, ağacı mənim başıma yağdırdılar. Sonra bizi hərbi "UAZ"-a yığib Dəhraz kəndinə gətirdilər. Orada ən azı 500 nəfər Xocalı sakini var idi. Biz ora çatanda dedilər ki, sizdən qabaq 13 nəfər boylu-buxunlu oğlanı seçib güllələyiblər. Bir gecə orada qaldıqdan sonra bir "KamAZ" maşını dolana qədər bizi yığib Xankəndiyə apardılar. Naxçıvanik-Aranzamin yolu arasında təxminən 500 nəfər öldürmüşdülər. Öldürülənlər arasında uşaqlar, qocalar və qadınlar daha çox idi..."

Yaqub əminin fikri qırılır. Yaddaşını təzələməyə çalışır. Bu an o müdhiş günlərin əzabını yenidən sanki canında hiss edir. Amma danışıq, əzab çəkəndə: "...Bir ay bizi Xankəndidə polis şöbəsinin təcrüdəsində saxladılar. Görüklərinin hamısını güllələyirdilər. Təslim olanları əsir götürürdülər. Yer qar olduğundan qaçanları ayaq izlərindən asanlıqla tapırdılar. Müxtəlif istiqamətlərə yönəldim, üç gün meşədə tək qaldım. Yediyim-ıçdiyim ancaq qar oldu. 3 gündən sonra 5 erməni məni tutdu. Məni bir neçə nəfər həmyerlimlə Naxçıvanik kəndindəki fermaya gətirdilər. Onların içərisində tanışlarım Elbrus Abbasov, Elbrusun anası, əmisi arvadı, Nadir və başqaları da var idi. Həmin gün demək olar ki, ermənilər arvadlı-kişili əllərinə keçən daşı, ağacı mənim başıma yağdırdılar. Sonra bizi hərbi "UAZ"-a yığib Dəhraz kəndinə gətirdilər. Orada ən azı 500 nəfər Xocalı sakini var idi. Biz ora çatanda dedilər ki, sizdən qabaq 13 nəfər boylu-buxunlu oğlanı seçib güllələyiblər. Bir gecə orada qaldıqdan sonra bir "KamAZ" maşını dolana qədər bizi yığib Xankəndiyə apardılar. Naxçıvanik-Aranzamin yolu arasında təxminən 500 nəfər öldürmüşdülər. Öldürülənlər arasında uşaqlar, qocalar və qadınlar daha çox idi..."

Yaqub əminin fikri qırılır. Yaddaşını təzələməyə çalışır. Bu an o müdhiş günlərin əzabını yenidən sanki canında hiss edir. Amma danışıq, əzab çəkəndə: "...Bir ay bizi Xankəndidə polis şöbəsinin təcrüdəsində saxladılar. Görüklərinin hamısını güllələyirdilər. Təslim olanları əsir götürürdülər. Yer qar olduğundan qaçanları ayaq izlərindən asanlıqla tapırdılar. Müxtəlif istiqamətlərə yönəldim, üç gün meşədə tək qaldım. Yediyim-ıçdiyim ancaq qar oldu. 3 gündən sonra 5 erməni məni tutdu. Məni bir neçə nəfər həmyerlimlə Naxçıvanik kəndindəki fermaya gətirdilər. Onların içərisində tanışlarım Elbrus Abbasov, Elbrusun anası, əmisi arvadı, Nadir və başqaları da var idi. Həmin gün demək olar ki, ermənilər arvadlı-kişili əllərinə keçən daşı, ağacı mənim başıma yağdırdılar. Sonra bizi hərbi "UAZ"-a yığib Dəhraz kəndinə gətirdilər. Orada ən azı 500 nəfər Xocalı sakini var idi. Biz ora çatanda dedilər ki, sizdən qabaq 13 nəfər boylu-buxunlu oğlanı seçib güllələyiblər. Bir gecə orada qaldıqdan sonra bir "KamAZ" maşını dolana qədər bizi yığib Xankəndiyə apardılar. Naxçıvanik-Aranzamin yolu arasında təxminən 500 nəfər öldürmüşdülər. Öldürülənlər arasında uşaqlar, qocalar və qadınlar daha çox idi..."

Yaqub əminin fikri qırılır. Yaddaşını təzələməyə çalışır. Bu an o müdhiş günlərin əzabını yenidən sanki canında hiss edir. Amma danışıq, əzab çəkəndə: "...Bir ay bizi Xankəndidə polis şöbəsinin təcrüdəsində saxladılar. Görüklərinin hamısını güllələyirdilər. Təslim olanları əsir götürürdülər. Yer qar olduğundan qaçanları ayaq izlərindən asanlıqla tapırdılar. Müxtəlif istiqamətlərə yönəldim, üç gün meşədə tək qaldım. Yediyim-ıçdiyim ancaq qar oldu. 3 gündən sonra 5 erməni məni tutdu. Məni bir neçə nəfər həmyerlimlə Naxçıvanik kəndindəki fermaya gətirdilər. Onların içərisində tanışlarım Elbrus Abbasov, Elbrusun anası, əmisi arvadı, Nadir və başqaları da var idi. Həmin gün demək olar ki, ermənilər arvadlı-kişili əllərinə keçən daşı, ağacı mənim başıma yağdırdılar. Sonra bizi hərbi "UAZ"-a yığib Dəhraz kəndinə gətirdilər. Orada ən azı 500 nəfər Xocalı sakini var idi. Biz ora çatanda dedilər ki, sizdən qabaq 13 nəfər boylu-buxunlu oğlanı seçib güllələyiblər. Bir gecə orada qaldıqdan sonra bir "KamAZ" maşını dolana qədər bizi yığib Xankəndiyə apardılar. Naxçıvanik-Aranzamin yolu arasında təxminən 500 nəfər öldürmüşdülər. Öldürülənlər arasında uşaqlar, qocalar və qadınlar daha çox idi..."

Yaqub əminin fikri qırılır. Yaddaşını təzələməyə çalışır. Bu an o müdhiş günlərin əzabını yenidən sanki canında hiss edir. Amma danışıq, əzab çəkəndə: "...Bir ay bizi Xankəndidə polis şöbəsinin təcrüdəsində saxladılar. Görüklərinin hamısını güllələyirdilər. Təslim olanları əsir götürürdülər. Yer qar olduğundan qaçanları ayaq izlərindən asanlıqla tapırdılar. Müxtəlif istiqamətlərə yönəldim, üç gün meşədə tək qaldım. Yediyim-ıçdiyim ancaq qar oldu. 3 gündən sonra 5 erməni məni tutdu. Məni bir neçə nəfər həmyerlimlə Naxçıvanik kəndindəki fermaya gətirdilər. Onların içərisində tanışlarım Elbrus Abbasov, Elbrusun anası, əmisi arvadı, Nadir və başqaları da var idi. Həmin gün demək olar ki, ermənilər arvadlı-kişili əllərinə keçən daşı, ağacı mənim başıma yağdırdılar. Sonra bizi hərbi "UAZ"-a yığib Dəhraz kəndinə gətirdilər. Orada ən azı 500 nəfər Xocalı sakini var idi. Biz ora çatanda dedilər ki, sizdən qabaq 13 nəfər boylu-buxunlu oğlanı seçib güllələyiblər. Bir gecə orada qaldıqdan sonra bir "KamAZ" maşını dolana qədər bizi yığib Xankəndiyə apardılar. Naxçıvanik-Aranzamin yolu arasında təxminən 500 nəfər öldürmüşdülər. Öldürülənlər arasında uşaqlar, qocalar və qadınlar daha çox idi..."

Yaqub əminin fikri qırılır. Yaddaşını təzələməyə çalışır. Bu an o müdhiş günlərin əzabını yenidən sanki canında hiss edir. Amma danışıq, əzab çəkəndə: "...Bir ay bizi Xankəndidə polis şöbəsinin təcrüdəsində saxladılar. Görüklərinin hamısını güllələyirdilər. Təslim olanları əsir götürürdülər. Yer qar olduğundan qaçanları ayaq izlərindən asanlıqla tapırdılar. Müxtəlif istiqamətlərə yönəldim, üç gün meşədə tək qaldım. Yediyim-ıçdiyim ancaq qar oldu. 3 gündən sonra 5 erməni məni tutdu. Məni bir neçə nəfər həmyerlimlə Naxçıvanik kəndindəki fermaya gətirdilər. Onların içərisində tanışlarım Elbrus Abbasov, Elbrusun anası, əmisi arvadı, Nadir və başqaları da var idi. Həmin gün demək olar ki, ermənilər arvadlı-kişili əllərinə keçən daşı, ağacı mənim başıma yağdırdılar. Sonra bizi hərbi "UAZ"-a yığib Dəhraz kəndinə gətirdilər. Orada ən azı 500 nəfər Xocalı sakini var idi. Biz ora çatanda dedilər ki, sizdən qabaq 13 nəfər boylu-buxunlu oğlanı seçib güllələyiblər. Bir gecə orada qaldıqdan sonra bir "KamAZ" maşını dolana qədər bizi yığib Xankəndiyə apardılar. Naxçıvanik-Aranzamin yolu arasında təxminən 500 nəfər öldürmüşdülər. Öldürülənlər arasında uşaqlar, qocalar və qadınlar daha çox idi..."

Yaqub əminin fikri qırılır. Yaddaşını təzələməyə çalışır. Bu an o müdhiş günlərin əzabını yenidən sanki canında hiss edir. Amma danışıq, əzab çəkəndə: "...Bir ay bizi Xankəndidə polis şöbəsinin təcrüdəsində saxladılar. Görüklərinin hamısını güllələyirdilər. Təslim olanları əsir götürürdülər. Yer qar olduğundan qaçanları ayaq izlərindən asanlıqla tapırdılar. Müxtəlif istiqamətlərə yönəldim, üç gün meşədə tək qaldım. Yediyim-ıçdiyim ancaq qar oldu. 3 gündən sonra 5 erməni məni tutdu. Məni bir neçə nəfər həmyerlimlə Naxçıvanik kəndindəki fermaya gətirdilər. Onların içərisində tanışlarım Elbrus Abbasov, Elbrusun anası, əmisi arvadı, Nadir və başqaları da var idi. Həmin gün demək olar ki, ermənilər arvadlı-kişili əllərinə keçən daşı, ağacı mənim başıma yağdırdılar. Sonra bizi hərbi "UAZ"-a yığib Dəhraz kəndinə gətirdilər. Orada ən azı 500 nəfər Xocalı sakini var idi. Biz ora çatanda dedilər ki, sizdən qabaq 13 nəfər boylu-buxunlu oğlanı seçib güllələyiblər. Bir gecə orada qaldıqdan sonra bir "KamAZ" maşını dolana qədər bizi yığib Xankəndiyə apardılar. Naxçıvanik-Aranzamin yolu arasında təxminən 500 nəfər öldürmüşdülər. Öldürülənlər arasında uşaqlar, qocalar və qadınlar daha çox idi..."

Yaqub əminin fikri qırılır. Yaddaşını təzələməyə çalışır. Bu an o müdhiş günlərin əzabını yenidən sanki canında hiss edir. Amma danışıq, əzab çəkəndə: "...Bir ay bizi Xankəndidə polis şöbəsinin təcrüdəsində saxladılar. Görüklərinin hamısını güllələyirdilər. Təslim olanları əsir götürürdülər. Yer qar olduğundan qaçanları ayaq izlərindən asanlıqla tapırdılar. Müxtəlif istiqamətlərə yönəldim, üç gün meşədə tək qaldım. Yediyim-ıçdiyim ancaq qar oldu. 3 gündən sonra 5 erməni məni tutdu. Məni bir neçə nəfər həmyerlimlə Naxçıvanik kəndindəki fermaya gətirdilər. Onların içərisində tanışlarım Elbrus Abbasov, Elbrusun anası, əmisi arvadı, Nadir və başqaları da var idi. Həmin gün demək olar ki, ermənilər arvadlı-kişili əllərinə keçən daşı, ağacı mənim başıma yağdırdılar. Sonra bizi hərbi "UAZ"-a yığib Dəhraz kəndinə gətirdilər. Orada ən azı 500 nəfər Xocalı sakini var idi. Biz ora çatanda dedilər ki, sizdən qabaq 13 nəfər boylu-buxunlu oğlanı seçib güllələyiblər. Bir gecə orada qaldıqdan sonra bir "KamAZ" maşını dolana qədər bizi yığib Xankəndiyə apardılar. Naxçıvanik-Aranzamin yolu arasında təxminən 500 nəfər öldürmüşdülər. Öldürülənlər arasında uşaqlar, qocalar və qadınlar daha çox idi..."

Yaqub əminin fikri qırılır. Yaddaşını təzələməyə çalışır. Bu an o müdhiş günlərin əzabını yenidən sanki canında hiss edir. Amma danışıq, əzab çəkəndə: "...Bir ay bizi Xankəndidə polis şöbəsinin təcrüdəsində saxladılar. Görüklərinin hamısını güllələyirdilər. Təslim olanları əsir götürürdülər. Yer qar olduğundan qaçanları ayaq izlərindən asanlıqla tapırdılar. Müxtəlif istiqamətlərə yönəldim, üç gün meşədə tək qaldım. Yediyim-ıçdiyim ancaq qar oldu. 3 gündən sonra 5 erməni məni tutdu. Məni bir neçə nəfər həmyerlimlə Naxçıvanik kəndindəki fermaya gətirdilər. Onların içərisində tanışlarım Elbrus Abbasov, Elbrusun anası, əmisi arvadı, Nadir və başqaları da var idi. Həmin gün demək olar ki, ermənilər arvadlı-kişili əllərinə keçən daşı, ağacı mənim başıma yağdırdılar. Sonra bizi hərbi "UAZ"-a yığib Dəhraz kəndinə gətirdilər. Orada ən azı 500 nəfər Xocalı sakini var idi. Biz ora çatanda dedilər ki, sizdən qabaq 13 nəfər boylu-buxunlu oğlanı seçib güllələyiblər. Bir gecə orada qaldıqdan sonra bir "KamAZ" maşını dolana qədər bizi yığib Xankəndiyə apardılar. Naxçıvanik-Aranzamin yolu arasında təxminən 500 nəfər öldürmüşdülər. Öldürülənlər arasında uşaqlar, qocalar və qadınlar daha çox idi..."

Yaqub əminin fikri qırılır. Yaddaşını təzələməyə çalışır. Bu an o müdhiş günlərin əzabını yenidən sanki canında hiss edir. Amma danışıq, əzab çəkəndə: "...Bir ay bizi Xankəndidə polis şöbəsinin təcrüdəsində saxladılar. Görüklərinin hamısını güllələyirdilər. Təslim olanları əsir götürürdülər. Yer qar olduğundan qaçanları ayaq izlərindən asanlıqla tapırdılar. Müxtəlif istiqamətlərə yönəldim, üç gün meşədə tək qaldım. Yediyim-ıçdiyim ancaq qar oldu. 3 gündən sonra 5 erməni məni tutdu. Məni bir neçə nəfər həmyerlimlə Naxçıvanik kəndindəki fermaya gətirdilər. Onların içərisində tanışlarım Elbrus Abbasov, Elbrusun anası, əmisi arvadı, Nadir və başqaları da var idi. Həmin gün demək olar ki, ermənilər arvadlı-kişili əllərinə keçən daşı, ağacı mənim başıma yağdırdılar. Sonra bizi hərbi "UAZ"-a yığib Dəhraz kəndinə gətirdilər. Orada ən azı 500 nəfər Xocalı sakini var idi. Biz ora çatanda dedilər ki, sizdən qabaq 13 nəfər boylu-buxunlu oğlanı seçib güllələyiblər. Bir gecə orada qaldıqdan sonra bir "KamAZ" maşını dolana qədər bizi yığib Xankəndiyə apardılar. Naxçıvanik-Aranzamin yolu arasında təxminən 500 nəfər öldürmüşdülər. Öldürülənlər arasında uşaqlar, qocalar və qadınlar daha çox idi..."

Yaqub əminin fikri qırılır. Yaddaşını təzələməyə çalışır. Bu an o müdhiş günlərin əzabını yenidən sanki canında hiss edir. Amma danışıq, əzab çəkəndə: "...Bir ay bizi Xankəndidə polis şöbəsinin təcrüdəsində saxladılar. Görüklərinin hamısını güllələyirdilər. Təslim olanları əsir götürürdülər. Yer qar olduğundan qaçanları ayaq izlərindən asanlıqla tapırdılar. Müxtəlif istiqamətlərə yönəldim, üç gün meşədə tək qaldım. Yediyim-ıçdiyim ancaq qar oldu. 3 gündən sonra 5 erməni məni tutdu. Məni bir neçə nəfər həmyerlimlə Naxçıvanik kəndindəki fermaya gətirdilər. Onların içərisində tanışlarım Elbrus Abbasov, Elbrusun anası, əmisi arvadı, Nadir və başqaları da var idi. Həmin gün demək olar ki, ermənilər arvadlı-kişili əllərinə keçən daşı, ağacı mənim başıma yağdırdılar. Sonra bizi hərbi "UAZ"-a yığib Dəhraz kəndinə gətirdilər. Orada ən azı 500 nəfər Xocalı sakini var idi. Biz ora çatanda dedilər ki, sizdən qabaq 13 nəfər boylu-buxunlu oğlanı seçib güllələyiblər. Bir gecə orada qaldıqdan sonra bir "KamAZ" maşını dolana qədər bizi yığib Xankəndiyə apardılar. Naxçıvanik-Aranzamin yolu arasında təxminən 500 nəfər öldürmüşdülər. Öldürülənlər arasında uşaqlar, qocalar və qadınlar daha çox idi..."

Yaqub əminin fikri qırılır. Yaddaşını təzələməyə çalışır. Bu an o müdhiş günlərin əzabını yenidən sanki canında hiss edir. Amma danışıq, əzab çəkəndə: "...Bir ay bizi Xankəndidə polis şöbəsinin təcrüdəsində saxladılar. Görüklərinin hamısını güllələyirdilər. Təslim olanları əsir götürürdülər. Yer qar olduğundan qaçanları ayaq izlərindən asanlıqla tapırdılar. Müxtəlif istiqamətlərə yönəldim, üç gün meşədə tək qaldım. Yediyim-ıçdiyim ancaq qar oldu. 3 gündən sonra 5 erməni məni tutdu. Məni bir neçə nəfər həmyerlimlə Naxçıvanik kəndindəki fermaya gətirdilər. Onların içərisində tanışlarım Elbrus Abbasov, Elbrusun anası, əmisi arvadı, Nadir və başqaları da var idi. Həmin gün demək olar ki, ermənilər arvadlı-kişili əllərinə keçən daşı, ağacı mənim başıma yağdırdılar. Sonra bizi hərbi "UAZ"-a yığib Dəhraz kəndinə gətirdilər. Orada ən azı 500 nəfər Xocalı sakini var idi. Biz ora çatanda dedilər ki, sizdən qabaq 13 nəfər boylu-buxunlu oğlanı seçib güllələyiblər. Bir gecə orada qaldıqdan sonra bir "KamAZ" maşını dolana qədər bizi yığib Xankəndiyə apardılar. Naxçıvanik-Aranzamin yolu arasında təxminən 500 nəfər öldürmüşdülər. Öldürülənlər arasında uşaqlar, qocalar və qadınlar daha çox idi..."

Yaqub əminin fikri qırılır. Yaddaşını təzələməyə çalışır. Bu an o müdhiş günlərin əzabını yenidən sanki canında hiss edir. Amma danışıq, əzab çəkəndə: "...Bir ay bizi Xankəndidə polis şöbəsinin təcrüdəsində saxladılar. Görüklərinin hamısını güllələyirdilər. Təslim olanları əsir götürürdülər. Yer qar olduğundan qaçanları ayaq izlərindən asanlıqla tapırdılar. Müxtəlif istiqamətlərə yönəldim, üç gün meşədə tək qaldım. Yediyim-ıçdiyim ancaq qar oldu. 3 gündən sonra 5 erməni məni tutdu. Məni bir neçə nəfər həmyerlimlə Naxçıvanik kəndindəki fermaya gətirdilər. Onların içərisində tanışlarım Elbrus Abbasov, Elbrusun anası, əmisi arvadı, Nadir və başqaları da var idi. Həmin gün demək olar ki, ermənilər arvadlı-kişili əllərinə keçən daşı, ağacı mənim başıma yağdırdılar. Sonra bizi hərbi "UAZ"-a yığib Dəhraz kəndinə gətirdilər. Orada ən azı 500 nəfər Xocalı sakini var idi. Biz ora çatanda dedilər ki, sizdən qabaq 13 nəfər boylu-buxunlu oğlanı seçib güllələyiblər. Bir gecə orada qaldıqdan sonra bir "KamAZ" maşını dolana qədər bizi yığib Xankəndiyə apardılar. Naxçıvanik-Aranzamin yolu arasında təxminən 500 nəfər öldürmüşdülər. Öldürülənlər arasında uşaqlar, qocalar və qadınlar daha çox idi..."

Yaqub əminin fikri qırılır. Yaddaşını təzələməyə çalışır. Bu an o müdhiş günlərin əzabını yenidən sanki canında hiss edir. Amma danışıq, əzab çəkəndə: "...Bir ay bizi Xankəndidə polis şöbəsinin təcrüdəsində saxladılar. Görüklərinin hamısını güllələyirdilər. Təslim olanları əsir götürürdülər. Yer qar olduğundan qaçanları ayaq izlərindən asanlıqla tapırdılar. Müxtəlif istiqamətlərə yönəldim, üç gün meşədə tək qaldım. Yediyim-ıçdiyim ancaq qar oldu. 3 gündən sonra 5 erməni məni tutdu. Məni bir neçə nəfər həmyerlimlə Naxçıvanik kəndindəki fermaya gətirdilər. Onların içərisində tanışlarım Elbrus Abbasov, Elbrusun anası, əmisi arvadı, Nadir və başqaları da var idi. Həmin gün demək olar ki, ermənilər arvadlı-kişili əllərinə keçən daşı, ağacı mənim başıma yağdırdılar. Sonra bizi hərbi "UAZ"-a yığib Dəhraz kəndinə gətirdilər. Orada ən azı 500 nəfər Xocalı sakini var idi. Biz ora çatanda dedilər ki, sizdən qabaq 13 nəfər boylu-buxunlu oğlanı seçib güllələyiblər. Bir gecə orada qaldıqdan sonra bir "KamAZ" maşını dolana qədər bizi yığib Xankəndiyə apardılar. Naxçıvanik-Aranzamin yolu arasında təxminən 500 nəfər öldürmüşdülər. Öldürülənlər arasında uşaqlar, qocalar və qadınlar daha çox idi..."

Yaqub əminin fikri qırılır. Yaddaşını təzələməyə çalışır. Bu an o müdhiş günlərin əzabını yenidən sanki canında hiss edir. Amma danışıq, əzab çəkəndə: "...Bir ay bizi Xankəndidə polis şöbəsinin təcrüdəsində saxladılar. Görüklərinin hamısını güllələyirdilər. Təslim olanları əsir götürürdülər. Yer qar olduğundan qaçanları ayaq izlərindən asanlıqla tapırdılar. Müxtəlif istiqamətlərə yönəldim, üç gün meşədə tək qaldım. Yediyim-ıçdiyim ancaq qar oldu. 3 gündən sonra 5 erməni məni tutdu. Məni bir neçə nəfər həmyerlimlə Naxçıvanik kəndindəki fermaya gətirdilər. Onların içərisində tanışlarım Elbrus Abbasov, Elbrusun anası, əmisi arvadı, Nadir və başqaları da var idi. Həmin gün demək olar ki, ermənilər arvadlı-kişili əllərinə keçən daşı, ağacı mənim başıma yağdırdılar. Sonra bizi hərbi "UAZ"-a yığib Dəhraz kəndinə gətirdilər. Orada ən azı 500 nəfər Xocalı sakini var idi. Biz ora çatanda dedilər ki, sizdən qabaq 13 nəfər boylu-buxunlu oğlanı seçib güllələyiblər. Bir gecə orada qaldıqdan sonra bir "KamAZ" maşını dolana qədər bizi yığib Xankəndiyə apardılar. Naxçıvanik-Aranzamin yolu arasında təxminən 500 nəfər öldürmüşdülər. Öldürülənlər arasında uşaqlar, qocalar və qadınlar daha çox idi..."

Yaqub əminin fikri qırılır. Yaddaşını təzələməyə çalışır. Bu an o müdhiş günlərin əzabını yenidən sanki canında hiss edir. Amma danışıq, əzab çəkəndə: "...Bir ay bizi Xankəndidə polis şöbəsinin təcrüdəsində saxladılar. Görüklərinin hamısını güllələyirdilər. Təslim olanları əsir götürürdülər. Yer qar olduğundan qaçanları ayaq izlərindən asanlıqla tapırdılar. Müxtəlif istiqamətlərə yönəldim, üç gün meşədə tək qaldım. Yediyim-ıçdiyim ancaq qar oldu. 3 gündən sonra 5 erməni məni tutdu. Məni bir neçə nəfər həmyerlimlə Naxçıvanik kəndindəki fermaya gətirdilər. Onların içərisində tanışlarım Elbrus Abbasov, Elbrusun anası, əmisi arvadı, Nadir və başqaları da var idi. Həmin gün demək olar ki, ermənilər arvadlı-kişili əllərinə keçən daşı, ağacı mənim başıma yağdırdılar. Sonra bizi hərbi "UAZ"-a yığib Dəhraz kəndinə gətirdilər. Orada ən azı 500 nəfər Xocalı sakini var idi. Biz ora çatanda dedilər ki, sizdən qabaq 13 nəfər boylu-buxunlu oğlanı seçib güllələyiblər. Bir gecə orada qaldıqdan sonra bir "KamAZ" maşını dolana qədər bizi yığib Xankəndiyə apardılar. Naxçıvanik-Aranzamin yolu arasında təxminən 500 nəfər öldürmüşdülər. Öldürülənlər arasında uşaqlar, qocalar və qadınlar daha çox idi..."

Yaqub əminin fikri qırılır. Yaddaşını təzələməyə çalışır. Bu an o müdhiş günlərin əzabını yenidən sanki canında hiss edir. Amma danışıq, əzab çəkəndə: "...Bir ay bizi Xankəndidə polis şöbəsinin təcrüdəsində saxladılar. Görüklərinin hamısını güllələyirdilər. Təslim olanları əsir götürürdülər. Yer qar olduğundan qaçanları ayaq izlərindən asanlıqla tapırdılar. Müxtəlif istiqamətlərə yönəldim, üç gün meşədə tək qaldım. Yediyim-ıçdiyim ancaq qar oldu. 3 gündən sonra 5 erməni məni tutdu. Məni bir neçə nəfər həmyerlim

XX əsrin faciəsi - Xocalı soyqırımını

30

Xocalı soyqırımını unudulması mümkün olmayan faciədir

Bir ildən artıqdır ki, xalqımız Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin qətiyyəti sayəsində 30 ilə yaxın erməni işğalına məruz qalmış torpaqlarımızın azad edilməsinin, Vətən müharibəsinin tarixi qələbəsinin sevincini yaşayır. Ancaq nə qədər sevincli, duyğulu olsaq da, Ermənistan silahlı qüvvələrinin, erməni vandallarının ölkəmizin sərhəd bölgələrində törətdiyi vəhşilikləri, xüsusən də Qarabağdakı qətləmləri, Xocalı faciəsini bir an da olsun yaddan çıxarmaq mümkün deyil.

Erməni quldurları keçmiş sovet ordusunun Xankəndidə yerləşən 366-cı mexanikləşdirilmiş atıcı alayı ilə əlbir olaraq XX əsrin Xatın, Sonqmi faciələrini də geridə qoyan Xocalı soyqırımını törədiblər. 1992-ci il fevralın 25-də axşam saat 21-də erməni hərbi birləşmələri, 366-cı alay (üç batalyondan ikisi tam tərkibdə, biri isə qismən), habelə xarici ölkələrdən gətirilmiş müzdlü quldurlar beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə kobudcasına pozaraq Xocalıya hücum edib dinc əhaliyə misli görünməmiş qəddarlıqla divan tutdular.

Azərbaycan tarixinin ən dəhşətli səhifələrindən biri olan Xocalı soyqırımının 30-cu ildönümü haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamında deyilirdi kimi, Xocalı soyqırımını zamanı 106 qadın, 63 uşaq, 70 qoca olmaqla 613 şəxs məhz Azərbaycanlı olduqlarına görə aqlasızlaşdırılmış vəhşiliklə qətlə yetirilib, 487 dinc

sakin ağır yaralanıb, 1275 nəfər isə girov götürülüb.

Hadisələri ilk olaraq vidiolehtë köçürən Azərbaycan jurnalistləri Seyidağa Mövsümlü və Çingiz Mustafayevin televiziya kanallarında dəfələrlə görüntülənən çəkilişlərindən məlum olur ki, öldürülənlər arasında 2 yaşından 15 yaşına qədər olan uşaqlar əksəriyyət təşkil edirdi. Faciənin şahidi olan fransız jurnalist Jan-İv Ginyet yazırdı: "Mən müharibələr haqqında, alman faşistlərinin qəddarlığı haqqında çox eşitmişəm, lakin 5-6 yaşlı uşaqları, dinc əhalini qırmaqla ermənilər onları arxada qoyublar".

Xocalı qətləmi Ermənistanın uzun illərdən bəri Azərbaycana qarşı həyata keçirdiyi planlaşdırılmış etnik təmizləmə və təcavüz siyasətinin tərkib hissəsi olub.

Bu dəhşətli günləri xatırlayan Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 10 il əvvəl qətiyyətlə dediyi, ötən ilin sentyabr-noyabr aylarında reallığa çevrilən bu sözləri

yada düşür: "Sizi əmin etmək istəyirəm ki, Xocalı soyqırımını həyata keçirənlər gec-tez ədalət məhkəmə qarşısında cavab verərək layiqli cəzalarını alacaq, şəhidlərimizin qanı yerdə qalmayacaqdır". Sükürdür olsun ki, Silahlı Qüvvələrimizin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin qətiyyəti sayəsində şanlı Azərbaycan əsgəri 44 günlük Vətən müharibəsində işğalçıların ordusunu darmadağın edərək, bütün şəhidlərimizin qisasını aldı.

Son illər "Xocalıya ədalət!" deyənlərin səsi daha qür esidilir. Xocalı qətləmi haqqında həqiqətlərin dünyaya çatdırılması, bu faciənin xalqımıza qarşı soyqırımını aktı kimi tanınması üçün Azərbaycan dövləti tərəfindən bütün zəruri addımlar atılır. Bu istiqamətdə məqsədyönlü fəaliyyət Ümmümilli Lider Heydər Əliyev Azərbaycanı siyasi hakimiyyətə qayıtdandan sonra başlanıb. Faciəyə ilk dəfə hüquqi-siyasi qiymət də məhz Ümmümilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən verilib. Ulu Öndərin təşəbbüsü ilə 1994-cü il fevralın 24-də Milli Məclis "Xocalı soyqırımını günün haqqında" qərar qəbul edib, BMT-yə, dünya dövlətlərinə bu qətləmin gerçək mahiyyətini açıqlayaraq, beynəlxalq ictimaiyyəti erməni terrorizminə qarşı təsirli tədbirlər görməyə çağırıb.

Əsaslı Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan bu siyasət

dövlət başçısı İlham Əliyev tərəfindən davam etdirilir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın tapşırıq və tövsiyələri çərçivəsində haqq səsimizin dünyaya çatdırılması və Xocalı soyqırımının beynəlxalq aləmdə tanınması üçün məqsədyönlü fəaliyyət göstərilmiş, 2008-ci ildən isə bu fəaliyyət "Xocalıya ədalət!" beynəlxalq kampaniyası ilə daha geniş vüsət almışdır. Hazırda Xocalı soyqırımını bir sıra ölkələr tərəfindən tanınaraq, ona beynəlxalq siyasi qiymət verilmişdir.

2008-ci ildən Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə "Xocalıya ədalət!" beynəlxalq təbliğat və məlumatlandırma kampaniyasına start verilib. 14 ilə yaxındır ki, bu kampaniya çərçivəsində soydaşlarımızı təmsil edən çoxsaylı vətəndaş cəmiyyəti institutları, gənclər təşkilatları və diaspor qurumları hakimiyyət strukturları ilə birlikdə səmərəli fəaliyyət göstərirlər. Yalan və saxtakarlıq üzərində qurulmuş erməni təbliğat məşininin işi üzvi ifşa olunur və dünya ictimai fikri Xocalı həqiqətlərini qəbul etməyə başlayır. Dünyanın 15-dən çox ölkəsi parlament səviyyəsində, eləcə də ABŞ-in 25-dən artıq ştatı, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı Xocalı soyqırımını tanıyır.

"Xocalı şəhərində dinc Azərbaycanlı əhaliyə qarşı törədilmiş münafiqə zamanı törədilmiş böyük soyqırımının otuz illiyi tamam olur. Ermənilər tərəfindən Xocalıya hücum və şəhərin tutulması nəticəsində yüzlərlə dinc sakin, o cümlədən qadınlar, uşaqlar və qocalar vəhşicəsinə qətlə yetirilib və ya ağır yaralanıb, girov götürülüb və işğalçılara məruz qalıb, şəhər işə yerləyəkən edilib". Bunu Azərbaycanın BMT-dəki daimi nümayəndəsi Yaşar Əliyev təşkilatın mənzil-qərarlarında BMT Təhlükəsizlik Şurasının "Şəhərlərdə hərbi əməliyyatlar: şəhər şəraitində mülki şəxslərin müdafiəsi" mövzusunda həsr edilən iclasında deyib. O, qeyd edib ki, ötən illər ərzində hərbi əməliyyatların aparılmasını nizamlayan hüquqi baxımdan məcburi normaların möhkəm təminatı işlənilib hazırlanıb: "İnkisaf etməkdə olan beynəlxalq məhkəmə praktikası beynəlxalq hüquq möhkəmlətməyə kömək edib, ən ciddi cinayətlərə görə təqsirkarların cəzalandırılmasına, belə cinayətlərin təkrarlanmasına qarşısını alınmasına, hüququn aliliyinin təmin edilməsinə, sülhün bərpasını və dünyanın inkişafına şərait yaradıb. Bununla belə ciddi problemlər hələ də qalır. BMT-nin Baş katibi mülki şəxslərin müdafiəsi haqqında son məruzəsində qeyd edib ki, silahlı münafiqələr hələ

də mülki şəxslər arasında böyük itkilərə, yaralanma və psixoloji travmalara, seksual zorakılığa, işğalçılara, insanların yoxa çıxmasına, habelə evlərin, məktəblərin, bazarların, xəstəxanaların, əsas mülki infrastruktur obyektlərinin zədələnməsinə və dağıdılmasına gətirib çıxarıb".

Yaşar Əliyev bildirib ki, Azərbaycan dinc sakinlərinə hücumları və beynəlxalq humanitar hüququn pozulmalarını qətiyyətlə pisləyir: "Şəhər rayonlarında baş verən silahlı münafiqələr mülki əhaliyə və baza strukturuna ciddi ziyan vurur. Bəzən hərbi hədəflər və ya münaqişəli bölgələrdə olmayan rayonlarda hərbi qüvvə təbiiq edilir, silah təbiiq edilən mülki şəxslər və mülki obyektlər bilərəkdən hədəfə çevrilir. Belə hallarda mülki şəxslər kor-koranə hərəkətlərinin yüksək riskinə məruz qalırlar".

Azərbaycanın BMT yanında nümayəndəliyinin rəhbəri qeyd edib ki, 1990-cı illərin əvvəlində Azərbaycan Ermənistan tərəfindən təcavüzün dağıdıcı nəticələrindən ciddi zərər çəkib: "Beynəlxalq humanitar hüquqa uyğun olaraq bütün müharibə dövründə

mülki şəxslərin qorunmasının pozulması yeganə və ya təsadüfi hallar olmayıb, çünki Azərbaycandakı mülki şəxslər və müxtəlif yaşayış məntəqələri dəfələrlə belə hücumlara məruz qalıb".

44 günlük Vətən müharibəsində təslim aktının - üçtərəfli sazişin tələb və qaydalarına əməl etməyən Ermənistan rəhbərliyi təəssüf ki, yenə də təxribatlarını davam etdirir, sərhədlərdə əsgər və zabitlərimizə qəfil hücumlar olur. Qarabağda separatçı hərbi qulluqçularımıza qarşı qeyri-qanuni manevrlər edirlər.

Qarabağ zəfəri milyonlarla insanın qəlbindəki ağrıyı azaltmaqda yanaşı, Xocalı soyqırımını törədənlərin - sarkisyanların, qoçarların, balayanların və əlləri günahsız azərbaycanlıların - uşaqların, qadınların, qocaların qanına batmış digər cinayətkarların ədalət məhkəməsi qarşısında cavab verəcəklərinə inamı daha da artırır. Azərbaycan Prezidentinin qətiyyəti, hadisələrin gedişi göstərir ki, o gün çox da uzaqda deyil.

Rəhman SALMANLI,
"Azərbaycan"

Xocalı soyqırımının günahkarları beynəlxalq məhkəmə qarşısında cavab verməlidirlər

Bu dünya çox faciələrin şahidi olub. Tarixin müxtəlif dövrlərində qanlı-qadalı hadisələr baş verib. Müharibələr, terror hadisələri zamanı necə-neçə günahsız insan qətlə yetirilib. Bunlardan ən dəhşətliərindən biri Xocalı soyqırımındır. Erməni vandallarının başçısı dəyərli ayaqlar altına atdığı, insani duyğuları heçə saydığı Xocalı qətləmi. Aradan on illər ötüüb. Ancaq o günün ağrıları bu gün də qəlbimizi sızıldadır. Daha neçə on illər, yüz illər keçib gedəcək. Xocalı soyqırımında yüzlərlə insanın başına gətirilən dəhşətlər - məhv edilən ömürlər, yarımçıq qalan arzular, söndürülmüş ocaqlar, aqlasızlaşdırılmış gənclər, göz yaşları, ağrı-acılar, dörd, üçüncü unudulmayacaq.

Canlarını sipər edən Azərbaycan övladları...

Xocalıda şəhid verməyən ailə olmadı

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan silahlı qüvvələri Xankəndidə yerləşən keçmiş SSRİ-nin 366-cı motoatıcı alayının köməyi ilə Xocalıyı mühasirəyə aldılar. Onlar ən müasir silahlarla hücum etdilər. Həmin gecə bir şəhər təcavüzkarlar tərəfindən yerləyəkən olundu. O gecə çoxsaylı ağır texnika ilə Xocalı şəhəri tamamilə dağıdıldı, yandırıldı.

Qüvvələr bərabər deyildi. O illərin ən son silahları ilə silahlanmış düşmənlə qarşı-çarşı yerləyəkən tufəngi belə olmayan igid Azərbaycan övladları döyüşdü. Həmin qəhrəmanlar düşmənin hər tərəfindən hücum keçirdiyi şəhəri və onun çarşısını, günahsız sakinlərini qorumaq üçün canlarını sipər etdilər.

O gecə Xocalıda olan özünümüdafiə qüvvələri son nəfərinədək vuruşaraq düşməne çox ciddi müqavimət göstərdilər. Ancaq qüvvələr nisbətindəki qeyri-bərabərlik öz acı nəticəsini verdi. Xocalı işğal edildi. Erməni silahlıları mülki əhaliyə və özünümüdafiə dəstəsinə qarşı misli görünməmiş qəddarlıqlar törədərək onları xüsusən amansızlıqla qətlə yetirdilər.

yi hələ də məlum deyil. Dövlət və əhəlinin əmlakına 1 aprel 1992-ci il tarixinə olan qiymətlərlə 5 milyard rubl dəyərində ziyan vuruldu.

Dünyanı dəhşətə salan faciə

O vahiməli günün görüntüləri bütün dünyanı dəhşətə saldı. Xocalı qətləminə başlan kəsilsin, gözləri çıxarılan, derisi soyulan, diri-diri yandırılan və tanınmaz hala salınan erməni qəddarlığının hüduzsuz olduğunu göstərdi.

1992-ci ilin 28 fevralında yerli jurnalistlərin də olduğu qrup 2 helikopterlə Azərbaycanlıların həlak olduqları yere getdi. Düzenlik cəsədlərlə dolu idi. İkinci helikopterin havadan mühafizəsinə baxmayaraq, ermənilərin güclü atəşi altında yalnız 4 meyit götürə bildilər. Martın 1-də hadisə yerində olan yerli və xarici jurnalistlər dəhşətə gəldilər. Çünki meyitlərin başının derisi soyulmuş, qulaqları və digər orqanları kəsilmiş, gözləri çıxarılmış, çoxsaylı bıçaq və güllə yaraları almış, ağır texnika ilə ezilmiş, yandırılmışdı.

O gecədən sağ çıxan xocalılılar əslində möcüzə nəticəsində düşmənin hücumundan qurtuldular. Onlar yalnız Xocalı soyqırımında şəhid olmuş doğmalarının dərdini çəkmədilər, həm də yerləyəkən edilmiş, yandırılmış, işğal edilmiş şəhərlərinin həsrəti ilə yaşamağa başladılar. Amma heç vaxt ümidlərini itirmədilər. Təcavüzkar ermənilərin özge torpaqlarında bine qura, məskunlaşa bilməyəcəklərinə inandılar.

Evlərindən, isti ocaqlarından qovulmuş, ailə üzvləri, yaxın qohumları, qonşuları,

ostları Xocalıda şəhid olmuş bu insanların ən böyük qorxusu Dağlıq Qarabağın erməni işğalından azad olunduğu günü görmədən dünyadan köçmək idi. Xocalılıların ən böyük dərdi Xocalısız ölmək oldu. Bu qüssə ilə, bu nisgillə, həsrətlə neçə-neçə xocalılı vəfat etdi.

Ümidlərin çiçək açdığı gün...

BMT Təhlükəsizlik Şurası Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlarının qeyd-şərtsiz azad edilməsi barədə dörd qətnəmə qəbul etsə də, işğalçı Ermənistan bunları yerinə yetirmədi. Amma müzaffər Azərbaycan Ordusu 2020-ci ildə 44 gün davam edən Vətən müharibəsində Ermənistan silahlı qüvvələrinə layiqli cavabı verdi. Erməni hərbiçiləri igid Azərbaycan döyüşçülərinin qarşısında duruş gətirə bilmədilər, qaçıb canlarını qurtarmağa çalışdılar. İşğalçı Ermənistanın silahlı qüvvələri bir zamanlar işğal etdikləri Azərbaycan torpaqlarından qovuldular. Şəhidlərimizin qisası alındı. Evindən, elindən, yurdundan uzun illər uzaq salınmış soydaşlarımız işə qaçqın adından qurtuldular.

Bütün hərbi cinayətlərinə, eləcə də Xocalı soyqırımına görə erməni işğalçıları layiqli cəzalarını almalıdırlar. Ancaq təəssüf ki, bu gün də Ermənistan müəmmül dövlət postları tutanların çoxu Xocalıda və digər ərazilərimizdə törədilmiş qırğınların günahkarlarıdır. Onlar hələ də beynəlxalq məhkəmə qarşısında cavab verməyiblər.

Zöhrə FƏRƏCOVA,
"Azərbaycan"

XX əsrin faciəsi - Xocalı soyqırımı

30

Bir nəslin faciəsi...

Haqqında illərdir söz açılan, lakin özünün işıqlı sabahları hələ də açılmayan Xocalının taleyi onsuz da əvvəldən götməyib. 1918-1920-ci illərdə Xocalı salıncıdan sonra toqribən 20-30-cu illər arasında indiki Ermənistanın Dərələyəz mahalından deportasiya edilən soydaşlarımız da bura pənah götdürüb.

Xocalı çayının sağ, Qarqarın isə sol sahilində, qat Rusiyanın dövründə "Poçt yeri" kimi tanınan ərazidə Qaçqınlar Xocalısının (sonralar müəyyən dövrlərdə Dərələyəz adlandırılan) əsası qoyulub. Ötən əsrin 30-cu illərində sovetlərin zorla kollektivləşdirilmə siyasətini qəbul etməyən, buna görə də Laçın və Kəlbəcər rayonlarından qaçaq düşüb bu yerlərə sığınan soydaşlarımız isə Qaladərəsi Xocalısı adlanan kəndin ilk sakinləri olublar.

Demək, hələ sovetlər dövründə Xocalı camaatı qaçqınlığın ağrı-acısını yaşamışdır. Burada bir inzibati ərazidə (sovetliyin tərkibində) Yerli Xocalı - Qədim Xocalı, Qaçqınlar Xocalısı - Dərələyəz və Qaladərəsi Xocalısı birləşib.

"Ermənilər yollarını azdılar, özlərinə qəbir qazdılar"

Bu fikirdə olanlar yalnız xocalılılar deyil, həm də bu gün dünya ictimaiyyətidir. Xocalı faciəsindən ötən 30 il ərzində düşmənin neinki layiq olduğu cəzanı almamışdı, üstelik, havadarların maddi və hərbi gücünə arxalanaraq, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü pozub, torpaqların mürəz qalmayıb. Yaxud 2020-ci ildə qələbəmizlə başa çatan 44 günlük Vətən müharibəsindəki dəhşətli itkilərdən də nəticə çıxarmayıb. Ermənistanın baş naziri Paşinyan imza etdiyi kapitulyasiya aktının bəndlərini yerinə yetirməkdə cəsarətli görünür. Ermənistan az qala hər gün sərhəd boyunca təxribatlar törətməkdədir. 30 il ərzində davam etdirdiyi qeyri-konstruktiv mövqeyindən bu gün də əl çəkmək istəmir.

Bu fikirlərin də müəllifi Xocalı Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının baş həkimi Aqil Məmmədovdur. Bir neçə il önce Goranboyun dağların ətəklərinə sığınan kəndlərinə - Başkənd, Buzluca və Ballıqayayadək yol yoldaşları olarkən söylədikləri yaddaşına ağrı-acısı ilə möhürlənib. O, havanın dumanlı olmasına da özünəməxsus rəng vermişdi: "Dağların başı dumanlı-qarı, etəyi isə barlı olar. Bu yerlərdə məskən salan xocalılılar ermənilərlə üz-üzə dayanıqlarına görə təbiətin hər-xəndərdiyi şıltaqlıq da onları qorxutmuş. Bu cənnət guşədə bir vaxtlar "ermənilər at oynadıb", ona görə də yollarını azdılar, özlərinə qəbir qazdılar..."

Bu dəfə onunla Gəncə ərazisində, daha dəqiq desək, Haciməlik yolunun üstündə yeni salınmış qəsəbədə görüşdük. Həkim kimi xidmətindən neinki Xocalı, Kosalar, Meşəli, Yaloba kəndlərinin camaatı, həm də illərdir ki, Hacikənddə məskunlaşmış kəlbəcərliyə də yaralanıblar. O, gəcənin bir əlində də "təcili yardım" həkimi kimi xəstə ünvanına aparılıb: "Goranboyun Qaraçın kəndindən qalxan yolun kənarındakı qəsəbə Meşəlidir. Xocalının Meşəli camaatı üçün salınıb. Bir vaxtlar bu camaat Qırxqız dağının ətəklərində ekib-becərər, qayğısız, dörd-sərsiz ömür sürürdü. 2008-ci ildə salınan qəsəbədə də dağlıq ərazidə olmaları onların təbiətə ünsiyyətinə imkan yaradıb. Qarabağda erməni terrorunun ilk qurbanlarından biri Meşəlidən Miryusif Orucov oldu. 1991-ci il dekabrın 23-də 500 nəfərdən artıq sovet-erməni quldur birləşməsi cəmi 150-300 sakini olan Meşəlini mühasirəyə aldı. Camaatın köməyinə gələn kosalılıların da ciddi müqavimət göstərməsinə baxmayaraq, qanıqən daşnaklar kəndi yerləyəkən etdilər. O qanlı döyüşlərdə 27 nəfər kənd sakini vəhşiliklə qətlə yetirildi. Yaralılar da az olmadı. Daşnaqlı quldurlar amansızcasına qətlə yetirdikləri 11 nəfərin cəsədlərinə od vurub yandırdılar..."

Və ümidləri cücərdən 44 gün...

Bu dəfə xatirələrini Aqil Məmmədov dilə gətirdi: "...25 nəfər repressiyanın qurbanı olub - güllələnənlərdən savayı neçəsi də Sibire ömürlük göndərilib. 1941-1945-ci illər müharibəsi də bu kəndin oğullarını eləndən alıb. Atam danışırdı ki, həmin müharibəyə aparılmış 122 nəfərdən 71-i cəbhədən qayıtmayıb. Qayıdanlar isə şikəst, əlil və yaralanıblar. Kosalar azərbaycanlılar yaşayan ən sonuncu işğal edilən yaşayış məntəqəsi idi. Kəndin 18 nəfər şəhidi olub. Xocalının Yer üzündən silinməsindən sonra o ərazilərdə azərbaycanlıların yaşadığı kənd-kəsək hər saat atəş altında idi. Ona görə də kəndlərdə özünü müdafiə dəstələri yaratmışdılar. Atam da silah götürmüşdü. Postları yiyəsi qoymaq olmazdı. Kosalar camaatı Şuşanın işğalından bir gün sonra, yəni 9 may 1992-ci il tarixdə kəndi məcburi şəkildə tərk etməli oldu..."

"Oğlumu və həyat yoldaşımı itirəndən sonra sanki havalanmışam..."

Meşəlinin qorunmasında göstərdiyi qəhrəmanlığa görə ağıdamlı Hidayət Rüstəmov Azərbaycan Respublikasının Milli Qəhrəmanı fəxri adına, Əli Mehraliyev və Rafiq Orucov isə "İgidliyə görə" medalına layiq görüldülər. Xocalıda və ümumiyyətlə, Qarabağda torpaqların müdafiəsində dayanan, lakin ermənilərin qəsbkar təcavüzü nəticəsində ailəsinə, uşaqların itirilməsinə və kəndin dağılmasına səbə olanlar isə Meşəlidə məskunlaşan Abbasqulu Əzimov idi. Onunla o zaman görüşəndə keçdiyi döyüş yulundan söz açmışdı. Əsəbləri tarıma çəkilən ağsaqqal erməniləri ancaq lənətləmədi, həm də onlardan qisas almaq üçün yaranandan imkan istəyirdi. Hiss olunurdu ki, o, başından yaranalıb, kontuziya alıb. Dərdini yumağa çevirən Abbasqulu kişi ağır bir həyat keçirib. Çünki düşmənin çirkin siyasəti onun dən həyatını, əmin-amanlığını, yaşayışını eləndən alıb: "Torpağımı, ailə-uşağımı eləndən alan düşmənlə mən necə barışa bilərdim?! Ermənilər mənə yaxşı tanıyırdı! Onlarla üz-üzə döyüşmüşəm! Ağır zərbə aldıqdan illərdir ki, xəstəyəm. Oğlum Natıq həyat yoldaşım Dilarəni itirəndən sonra sanki havalanmışam. Gecələr yuxum erşə çəkilir, az qala evdən çıxıb qaçıram, istəyirəm ki, aşım bax bu təpələri, gedim torpağımı, ev-əşiyimin, itirdiyim yurdumun, ailəmin qisasını alım!"

Keçmiş döyüşçünün itirdikləri yalnız bunlardan ibarət deyildi. Qardaşı ilə qayınaq ermənilər tərəfindən amansızcasına qətlə yetiriliblər. Saymaqla qurtarmayan itkilərə mürüz qalıb. Vaxtilə Sankt-Peterburqda və Murmanskda hərbi məktəbdə oxuyub. Dəniz piyadaları qoşun növündə xidmət göstərmiş. Sovet ordusunun zabiti olub. Onların silahlarının, ağır hərbi texnikalarının "dilin" öyrənilməsi. Sonradan üstünlüyə qoşun yeridən sovinistlərdən o zamanlar təəssüf ki, defələrlə ölmənin pəncəsindən xilas etdiyinə peşman olduğunu da gizlətmirdi. Xocalı və ümumiyyətlə, Qarabağ uğrunda gedən döyüşlərdə və digər rayonların müdafiəsində, həmçinin Ağdərə döyüşlərində iştirak edib. Döyüş dostlarının demək olar ki, əksəriyyəti şəhid olub.

Xocalının istər mühasirə illərində, istərsə də son günlərdə düşmənlə üz-üzə dayanan ağsaqqallarından biri də vaxtilə Kosalar kənd sovetində işləmiş, acılı-şirini xatirələrini yaddaşına yumaq kimi saryan Kamran Məmmədov idi. Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Əlif Hacıyevin o müdhiş gecə son kəlmələrini eşidən və hönkürtüsü heç yana yətməyən müdrik el ağsaqqalı Xocalının sanki canlı ensiklopediyası idi. Bizimlə söhbətində deyirdi ki, Kosalar 700 illik tarixə malik qədim türk kəndi idi. Həmin yer adlı-şanlı kişiləri bolşevizm və erməni daşnaklarının çirkin niyyətlərinə qarşı olublar. İgidliklərindən nağıl-dastanlar danışılan Qaçqar Mahmudun, Kosalar, Ballica, Xan bağı, Xanəxəz və digər kəndlərdə böyük mükləri olmuş Məhəmməd ağanın doğulduğu kənd kimi də tanınıb. Ötən əsrin otuzuncu illərinin repressiyası bu kənddən də yan keçməyib.

Və ümidləri cücərdən 44 gün...

Bu dəfə xatirələrini Aqil Məmmədov dilə gətirdi: "...25 nəfər repressiyanın qurbanı olub - güllələnənlərdən savayı neçəsi də Sibire ömürlük göndərilib. 1941-1945-ci illər müharibəsi də bu kəndin oğullarını eləndən alıb. Atam danışırdı ki, həmin müharibəyə aparılmış 122 nəfərdən 71-i cəbhədən qayıtmayıb. Qayıdanlar isə şikəst, əlil və yaralanıblar. Kosalar azərbaycanlılar yaşayan ən sonuncu işğal edilən yaşayış məntəqəsi idi. Kəndin 18 nəfər şəhidi olub. Xocalının Yer üzündən silinməsindən sonra o ərazilərdə azərbaycanlıların yaşadığı kənd-kəsək hər saat atəş altında idi. Ona görə də kəndlərdə özünü müdafiə dəstələri yaratmışdılar. Atam da silah götürmüşdü. Postları yiyəsi qoymaq olmazdı. Kosalar camaatı Şuşanın işğalından bir gün sonra, yəni 9 may 1992-ci il tarixdə kəndi məcburi şəkildə tərk etməli oldu..."

Xocalıda bütöv nəslini itirən, ocağı sönənlərdən biri də Almaz Səlimovadır. O, faciənin canlı şahidlərindəndir. Bir vaxtlar Xocalının bəxtəvar gəlinlərindən sayılıb. O dəhşətli günə kimi gecələr evlərinin zirzəmisində, gündüzlər döyüşlərdə olanların yolunu gözləyiblər. Uç oğul atası olan emisi Bahadır Səlimovun iki gəlinindən biri idi. Oğlanları ilə birlikdə düşmənlə üz-üzə qalan əminsin ailəsinin itikisi ağır olub. Deyir ki, döyüşlərin birində Bahadır emisi iki oğlu ilə birlikdə şəhid oldu: "O biri əminim 5 qızı, bir oğlu var idi. Həmin qızlar Xocalı müsibətlərindən salamat çıxsalar da, əmimlə tək oğlu şəhid oldu. Xocalının odlara qalandığı o müdhiş gecədə kiçik qayınım əvəz gəldi. Həyəcədən boğula-boğula evi təçili tərk etməli olduğumuzu bildirdi. Böyük qayınım, Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Araz Səlimovun uşaqlarını yarıcıpaq halda yataqdan götürüb evdən çıxdı. Üzü meşələrə tərəf qaçmağa başladıq. Yollarla nələr yaşadığımızı danışa bilmirdim. Üzləşdiyimiz müsibətlər dilə gətirəli deyil..."

Amma Almaz Səlimovanın təsəllisi var. Deyir ki, Qarabağımızı işğaldan azad etmişik. Xocalının da düşmənin esartından qurtaracağı gününün uzaqda olmaması Almaz Səlimova kimi neçə-neçə Xocalı müsibətini yaşayanların ümidlərini hər gün cücedir. Çünki Müzəffər Ali Baş Komandanın işğaldan azad edilmiş ərazilərdəki sürətli quruculuq və bərpa işləri işıqlı sabahlardan soraq verir.

Məhəmməd NƏRİMANOĞLU, "Azərbaycan"

Xocalı qırğınından möcüzə nəticəsində sağ qalan xocalılılar bu gün ölkəmizin 50 şəhər və rayonunda məskunlaşıblar. Onların müəyyən hissəsi 30 ildir ki, Lənkəranda yaşayır. Möhübbət İlyas oğlu Əhmədov 1961-ci ildə Xocalının Kosalar kəndində doğulub boya-baş çatıb. Orta təhsilini doğma kənd məktəbində alıb. Keçmiş Azərbaycan Dövlət Xalq Təsərrüfatı İnstitutunu bitirib.

Uzun müddət Xocalı Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının qaçqınlar və köçkünlər üzrə səlahiyyətli nümayəndəsi olmuş M.Əhmədov deyir ki, bəşər tarixinin ən qanlı faciələrindən biri olan Xocalı soyqırımı XX əsrdə erməni sovinizminin mahiyyətinin aşkara çıxmasında mühüm əhəmiyyət kəsb edir: "Əslində isə ermənilər tərəfindən Azərbaycan torpaqlarının işğalı və millətimizin soyqırımı siyasəti yüz illər boyu düşünülmüş şəkildə həyata keçirilmişdir. XVIII əsrin sonları-XIX əsrin əvvəllərində Rusiya-Türkiyə və Rusiya-İran ziddiyyətlərindən faydalanmaq niyyətinə düşən manfur qonşularımız İranda, xüsusən də Türkiyə ərazisində böyük insan tələfatı ilə müşayiət olunan təxribatlar törətməklə Rusiyanın rəğbətini qazanmışdılar. 1828-ci ilin fevralında Rusiya ilə İran arasında bağlanmış Türkmənçay müqaviləsindən sonra rusların təhriki ilə İran, Türkiyə və Rusiya ərazilərində məskunlaşmış ermənilər kütləvi surətdə İrəvan və Qarabağ xanlıqlarının torpaqlarına köçürülmüşlər. Rusiyanın iki əsrə yaxın davam edən bu məskunlaşdırma siyasəti illərdən bəri azərbaycanlılara fəlakət gətirmiş, milyonlarla dinc insan bu siyasətin əsirinə çevrilmiş, yüz minlərlə günahsız əhali isə bu gün də özünün hüquqi qiymətini almayan müxtəlif terror və separatizmin qurbanı olmuşdur."

Sözünə davam edən həmsöhbətimiz onu da bildirdi ki, əslində, Xocalı soyqırımı bir gecədə baş verən faciə kimi qələmə vermək olmaz: "Ermənilər bu faciəyə Dağlıq Qarabağ münaqişəsi başlamamışdan öncə hazırlamışdılar. Onlar Qarabağın digər ərazilərində də bu cür qətiyyətlə tərtməyə çalışsalar da, ən dəhşətli soyqırımı faktını məhz Xocalıda həyata keçirmişlər. Xocalı faciəsinə gədən yolun başlanğıcı isə 1988-ci ildə, yeni Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin artıq açıq müstəviyə çıxdığı dövrə təsadüf edirdi. Elə həmin vaxtdan Xocalı soyqırımının əsası qoyulmuşdu. Daşnakların bu məxli fəaliyyətlərini o dövrdəki Azərbaycanın hərbiyyəti ya görmürdü, ya da qəsdən özünü görməməzliyə vururdu".

M.Əhmədov: "Mən o dövrdə Xocalı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının Mingəçevir şəhəri üzrə səlahiyyətli nümayəndəsi idim. Mingəçevirdə Xocalıdan 126 ailə yerləşdirilmişdi. Onların bütün sosial qayğılarını, problemlərini həlli məna tapşırılmışdı. Gücüm çatan köməyi edirdim. Bizim ailəyə çatması yardımını kəndimədən olan və bütün ailə üzvlərini itirən Baloğlan Allahyarova, Xanım xalaya, Əli dayıya, Çərəkəz kişiye və digərlərinə verirdim. Həmyerilərim yarıq qəbini azca da olsa ovundurduğum anlarda bütün dərd-qəmimi unudurdum. Başqa işə keçməyimi əlaqədar Mingəçeviri tərk edəndə mənə 126 Xocalı ailəsi yola saldı. Respublikanın sabiq daxili işlər naziri Ramil Usubov, Xocalı Şəhər İcra Hakimiyyətinin keçmiş başçısı, Milli Məclisin deputatı Elman Məmmədov və digər vəzifəli şəxslər bu gün də xocalılılarla bir yerdə olaraq, onların dərd-sərləri ilə yaşayıb, qayğılarına qalırlar. Əslində, bu dəhşətli faciəni unutmğa heç bir azərbaycanlının məneyyəti Azərbaycanın hərbiyyəti ya görmürdü, ya da qəsdən özünü görməməzliyə vururdu".

M.Əhmədov: "Mən o dövrdə Xocalı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının Mingəçevir şəhəri üzrə səlahiyyətli nümayəndəsi idim. Mingəçevirdə Xocalıdan 126 ailə yerləşdirilmişdi. Onların bütün sosial qayğılarını, problemlərini həlli məna tapşırılmışdı. Gücüm çatan köməyi edirdim. Bizim ailəyə çatması yardımını kəndimədən olan və bütün ailə üzvlərini itirən Baloğlan Allahyarova, Xanım xalaya, Əli dayıya, Çərəkəz kişiye və digərlərinə verirdim. Həmyerilərim yarıq qəbini azca da olsa ovundurduğum anlarda bütün dərd-qəmimi unudurdum. Başqa işə keçməyimi əlaqədar Mingəçeviri tərk edəndə mənə 126 Xocalı ailəsi yola saldı. Respublikanın sabiq daxili işlər naziri Ramil Usubov, Xocalı Şəhər İcra Hakimiyyətinin keçmiş başçısı, Milli Məclisin deputatı Elman Məmmədov və digər vəzifəli şəxslər bu gün də xocalılılarla bir yerdə olaraq, onların dərd-sərləri ilə yaşayıb, qayğılarına qalırlar. Əslində, bu dəhşətli faciəni unutmğa heç bir azərbaycanlının məneyyəti Azərbaycanın hərbiyyəti ya görmürdü, ya da qəsdən özünü görməməzliyə vururdu".

M.Əhmədov: "Mən o dövrdə Xocalı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının Mingəçevir şəhəri üzrə səlahiyyətli nümayəndəsi idim. Mingəçevirdə Xocalıdan 126 ailə yerləşdirilmişdi. Onların bütün sosial qayğılarını, problemlərini həlli məna tapşırılmışdı. Gücüm çatan köməyi edirdim. Bizim ailəyə çatması yardımını kəndimədən olan və bütün ailə üzvlərini itirən Baloğlan Allahyarova, Xanım xalaya, Əli dayıya, Çərəkəz kişiye və digərlərinə verirdim. Həmyerilərim yarıq qəbini azca da olsa ovundurduğum anlarda bütün dərd-qəmimi unudurdum. Başqa işə keçməyimi əlaqədar Mingəçeviri tərk edəndə mənə 126 Xocalı ailəsi yola saldı. Respublikanın sabiq daxili işlər naziri Ramil Usubov, Xocalı Şəhər İcra Hakimiyyətinin keçmiş başçısı, Milli Məclisin deputatı Elman Məmmədov və digər vəzifəli şəxslər bu gün də xocalılılarla bir yerdə olaraq, onların dərd-sərləri ilə yaşayıb, qayğılarına qalırlar. Əslində, bu dəhşətli faciəni unutmğa heç bir azərbaycanlının məneyyəti Azərbaycanın hərbiyyəti ya görmürdü, ya da qəsdən özünü görməməzliyə vururdu".

M.Əhmədov: "Mən o dövrdə Xocalı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının Mingəçevir şəhəri üzrə səlahiyyətli nümayəndəsi idim. Mingəçevirdə Xocalıdan 126 ailə yerləşdirilmişdi. Onların bütün sosial qayğılarını, problemlərini həlli məna tapşırılmışdı. Gücüm çatan köməyi edirdim. Bizim ailəyə çatması yardımını kəndimədən olan və bütün ailə üzvlərini itirən Baloğlan Allahyarova, Xanım xalaya, Əli dayıya, Çərəkəz kişiye və digərlərinə verirdim. Həmyerilərim yarıq qəbini azca da olsa ovundurduğum anlarda bütün dərd-qəmimi unudurdum. Başqa işə keçməyimi əlaqədar Mingəçeviri tərk edəndə mənə 126 Xocalı ailəsi yola saldı. Respublikanın sabiq daxili işlər naziri Ramil Usubov, Xocalı Şəhər İcra Hakimiyyətinin keçmiş başçısı, Milli Məclisin deputatı Elman Məmmədov və digər vəzifəli şəxslər bu gün də xocalılılarla bir yerdə olaraq, onların dərd-sərləri ilə yaşayıb, qayğılarına qalırlar. Əslində, bu dəhşətli faciəni unutmğa heç bir azərbaycanlının məneyyəti Azərbaycanın hərbiyyəti ya görmürdü, ya da qəsdən özünü görməməzliyə vururdu".

M.Əhmədov: "Mən o dövrdə Xocalı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının Mingəçevir şəhəri üzrə səlahiyyətli nümayəndəsi idim. Mingəçevirdə Xocalıdan 126 ailə yerləşdirilmişdi. Onların bütün sosial qayğılarını, problemlərini həlli məna tapşırılmışdı. Gücüm çatan köməyi edirdim. Bizim ailəyə çatması yardımını kəndimədən olan və bütün ailə üzvlərini itirən Baloğlan Allahyarova, Xanım xalaya, Əli dayıya, Çərəkəz kişiye və digərlərinə verirdim. Həmyerilərim yarıq qəbini azca da olsa ovundurduğum anlarda bütün dərd-qəmimi unudurdum. Başqa işə keçməyimi əlaqədar Mingəçeviri tərk edəndə mənə 126 Xocalı ailəsi yola saldı. Respublikanın sabiq daxili işlər naziri Ramil Usubov, Xocalı Şəhər İcra Hakimiyyətinin keçmiş başçısı, Milli Məclisin deputatı Elman Məmmədov və digər vəzifəli şəxslər bu gün də xocalılılarla bir yerdə olaraq, onların dərd-sərləri ilə yaşayıb, qayğılarına qalırlar. Əslində, bu dəhşətli faciəni unutmğa heç bir azərbaycanlının məneyyəti Azərbaycanın hərbiyyəti ya görmürdü, ya da qəsdən özünü görməməzliyə vururdu".

M.Əhmədov: "Mən o dövrdə Xocalı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının Mingəçevir şəhəri üzrə səlahiyyətli nümayəndəsi idim. Mingəçevirdə Xocalıdan 126 ailə yerləşdirilmişdi. Onların bütün sosial qayğılarını, problemlərini həlli məna tapşırılmışdı. Gücüm çatan köməyi edirdim. Bizim ailəyə çatması yardımını kəndimədən olan və bütün ailə üzvlərini itirən Baloğlan Allahyarova, Xanım xalaya, Əli dayıya, Çərəkəz kişiye və digərlərinə verirdim. Həmyerilərim yarıq qəbini azca da olsa ovundurduğum anlarda bütün dərd-qəmimi unudurdum. Başqa işə keçməyimi əlaqədar Mingəçeviri tərk edəndə mənə 126 Xocalı ailəsi yola saldı. Respublikanın sabiq daxili işlər naziri Ramil Usubov, Xocalı Şəhər İcra Hakimiyyətinin keçmiş başçısı, Milli Məclisin deputatı Elman Məmmədov və digər vəzifəli şəxslər bu gün də xocalılılarla bir yerdə olaraq, onların dərd-sərləri ilə yaşayıb, qayğılarına qalırlar. Əslində, bu dəhşətli faciəni unutmğa heç bir azərbaycanlının məneyyəti Azərbaycanın hərbiyyəti ya görmürdü, ya da qəsdən özünü görməməzliyə vururdu".

M.Əhmədov: "Mən o dövrdə Xocalı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının Mingəçevir şəhəri üzrə səlahiyyətli nümayəndəsi idim. Mingəçevirdə Xocalıdan 126 ailə yerləşdirilmişdi. Onların bütün sosial qayğılarını, problemlərini həlli məna tapşırılmışdı. Gücüm çatan köməyi edirdim. Bizim ailəyə çatması yardımını kəndimədən olan və bütün ailə üzvlərini itirən Baloğlan Allahyarova, Xanım xalaya, Əli dayıya, Çərəkəz kişiye və digərlərinə verirdim. Həmyerilərim yarıq qəbini azca da olsa ovundurduğum anlarda bütün dərd-qəmimi unudurdum. Başqa işə keçməyimi əlaqədar Mingəçeviri tərk edəndə mənə 126 Xocalı ailəsi yola saldı. Respublikanın sabiq daxili işlər naziri Ramil Usubov, Xocalı Şəhər İcra Hakimiyyətinin keçmiş başçısı, Milli Məclisin deputatı Elman Məmmədov və digər vəzifəli şəxslər bu gün də xocalılılarla bir yerdə olaraq, onların dərd-sərləri ilə yaşayıb, qayğılarına qalırlar. Əslində, bu dəhşətli faciəni unutmğa heç bir azərbaycanlının məneyyəti Azərbaycanın hərbiyyəti ya görmürdü, ya da qəsdən özünü görməməzliyə vururdu".

M.Əhmədov: "Mən o dövrdə Xocalı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının Mingəçevir şəhəri üzrə səlahiyyətli nümayəndəsi idim. Mingəçevirdə Xocalıdan 126 ailə yerləşdirilmişdi. Onların bütün sosial qayğılarını, problemlərini həlli məna tapşırılmışdı. Gücüm çatan köməyi edirdim. Bizim ailəyə çatması yardımını kəndimədən olan və bütün ailə üzvlərini itirən Baloğlan Allahyarova, Xanım xalaya, Əli dayıya, Çərəkəz kişiye və digərlərinə verirdim. Həmyerilərim yarıq qəbini azca da olsa ovundurduğum anlarda bütün dərd-qəmimi unudurdum. Başqa işə keçməyimi əlaqədar Mingəçeviri tərk edəndə mənə 126 Xocalı ailəsi yola saldı. Respublikanın sabiq daxili işlər naziri Ramil Usubov, Xocalı Şəhər İcra Hakimiyyətinin keçmiş başçısı, Milli Məclisin deputatı Elman Məmmədov və digər vəzifəli şəxslər bu gün də xocalılılarla bir yerdə olaraq, onların dərd-sərləri ilə yaşayıb, qayğılarına qalırlar. Əslində, bu dəhşətli faciəni unutmğa heç bir azərbaycanlının məneyyəti Azərbaycanın hərbiyyəti ya görmürdü, ya da qəsdən özünü görməməzliyə vururdu".

M.Əhmədov: "Mən o dövrdə Xocalı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının Mingəçevir şəhəri üzrə səlahiyyətli nümayəndəsi idim. Mingəçevirdə Xocalıdan 126 ailə yerləşdirilmişdi. Onların bütün sosial qayğılarını, problemlərini həlli məna tapşırılmışdı. Gücüm çatan köməyi edirdim. Bizim ailəyə çatması yardımını kəndimədən olan və bütün ailə üzvlərini itirən Baloğlan Allahyarova, Xanım xalaya, Əli dayıya, Çərəkəz kişiye və digərlərinə verirdim. Həmyerilərim yarıq qəbini azca da olsa ovundurduğum anlarda bütün dərd-qəmimi unudurdum. Başqa işə keçməyimi əlaqədar Mingəçeviri tərk edəndə mənə 126 Xocalı ailəsi yola saldı. Respublikanın sabiq daxili işlər naziri Ramil Usubov, Xocalı Şəhər İcra Hakimiyyətinin keçmiş başçısı, Milli Məclisin deputatı Elman Məmmədov və digər vəzifəli şəxslər bu gün də xocalılılarla bir yerdə olaraq, onların dərd-sərləri ilə yaşayıb, qayğılarına qalırlar. Əslində, bu dəhşətli faciəni unutmğa heç bir azərbaycanlının məneyyəti Azərbaycanın hərbiyyəti ya görmürdü, ya da qəsdən özünü görməməzliyə vururdu".

M.Əhmədov: "Mən o dövrdə Xocalı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının Mingəçevir şəhəri üzrə səlahiyyətli nümayəndəsi idim. Mingəçevirdə Xocalıdan 126 ailə yerləşdirilmişdi. Onların bütün sosial qayğılarını, problemlərini həlli məna tapşırılmışdı. Gücüm çatan köməyi edirdim. Bizim ailəyə çatması yardımını kəndimədən olan və bütün ailə üzvlərini itirən Baloğlan Allahyarova, Xanım xalaya, Əli dayıya, Çərəkəz kişiye və digərlərinə verirdim. Həmyerilərim yarıq qəbini azca da olsa ovundurduğum anlarda bütün dərd-qəmimi unudurdum. Başqa işə keçməyimi əlaqədar Mingəçeviri tərk edəndə mənə 126 Xocalı ailəsi yola saldı. Respublikanın sabiq daxili işlər naziri Ramil Usubov, Xocalı Şəhər İcra Hakimiyyətinin keçmiş başçısı, Milli Məclisin deputatı Elman Məmmədov və digər vəzifəli şəxslər bu gün də xocalılılarla bir yerdə olaraq, onların dərd-sərləri ilə yaşayıb, qayğılarına qalırlar. Əslində, bu dəhşətli faciəni unutmğa heç bir azərbaycanlının məneyyəti Azərbaycanın hərbiyyəti ya görmürdü, ya da qəsdən özünü görməməzliyə vururdu".

Xocalı faciəsi qan yaddaşımızdır

divdan söz açdı: "Qardaşım Natıq 1969-cu ildə Kosalarda anadan olmuş, 1989-cu ildə hərbi xidmətinə başa vurduqdan sonra Riqa şəhərinə gedərək 3 ay orada şərq əlbəyaxa döyüş növlərinin sirlərinə yiyələnmişdi. Elə həmin il öz xahişi ilə vətəna qayıtmış, Xocalı Rayon Daxili İşlər Şöbəsinə vəzifəsinə işə düzəlmişdi. Natıq Xocalıya, Şuşaya gedib-gələn azərbaycanlı sərnişinlərinin həyatını dəfələrlə ölmüş pəncəsindən xilas etmişdi. 1991-ci il sentyabrın 21-də ağır güllə yarası alan qardaşım iki gün sonra Xocalıya gələn Kəlbəcər rayonu ərazisində ermənilərlə qeyri-bərabər döyüşdə qəhrəmancasına həlak olmuşdur. Prezidentin sərəncamı ilə Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür."

Ötən 30 il ərzində Xocalı soyqırımı haqqında çox deyilib və bundan sonra da yəqin ki, çox danışılacaq. Bu qanlı faciəyə ilk dəfə məhz xalqımızın Ümmümilli Lideri Heydər Əliyev tərəfindən hüquqi-siyasi qiymət verilib, 1994-cü ildə Ulu Öndərin təşəbbüsü ilə Azərbaycan parlamentində fevralın 26-sı Xocalı Soyqırımı Günü kimi qəbul olunmuşdur. Bundan əlavə, Xocalı haqqı qəhrəmanların dünyaya tanıtılması, Ermənistanın sovet hərbi dairələrinin dəstəyi ilə həyata keçirdiyi insanlıq əleyhinə cinayətin beynəlxalq miqyasda ifşası istiqamətində xeyli iş görülmüş, xarici dillərdə kitablar, sənədlər dərc olunmuş, Xocalı genosidi müxtəlif təşkilatlarda gündəmə gətirilmiş, bununla bağlı bir çox internet saytları yaradılmışdır. Azer-

baycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın xidmətlərini də xüsusi qeyd etmək lazımdır. Heydər Əliyev Fondu başçılığında ən böyük faciələrindən olan Xocalı soyqırımı haqda faktların dünyaya çatdırılması istiqamətində sistemli və ardıcıl fəaliyyət göstərir. Onun dəstəyi və təşkilatçılığı ilə məktəblilər arasında keçirilən "Xocalı uşaqların gözü ilə" rəsm müsabiqəsi çərçivəsində dünyanın qabaqcıl ölkələrində təşkil olunan sərgilər XX əsrin ən böyük faciəsi haqqında beynəlxalq ictimaiyyətdə dolğun təsəvvür formalaşdırılmışdır. Fondun Rusiya nümayəndəliyinin rəhbəri Leyla xanım Əliyevanın İslam Konfransı Təşkilatının Gənclər Təşkilatı ilə əməkdaşlıq çərçivəsində "Xocalıya ədalət!" kampaniyasını aparması da bəşər tarixində ən dəhşətli cinayətlərdən olan Xocalı soyqırımı ilə bağlı haqqı qəhrəmanların dünyaya ictimaiyyətinə çatdırmaq məqsədi daşıyır, - deyir M.Əhmədov bildirdi.

Ağaddin BABAYEV, "Lənkəran" qəzetinin əməkdaşı

Ağaddin BABAYEV, "Lənkəran" qəzetinin əməkdaşı

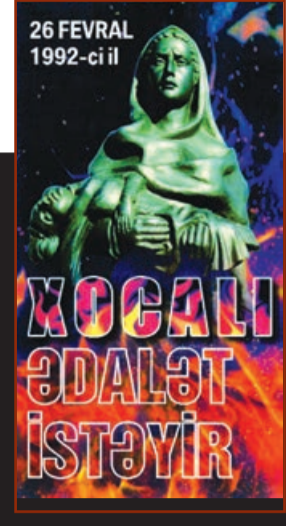
30 ildir Xocalıda donub qalan övladlarının yolunu gözləyən ana

"Övladlarımdan bir nişanə, ziyarət yeri belə yoxdur. Hər il fevral ayı gələndə əla bilərəm ki, dağ uçub, altında qalmışam. Balaca oğlum məktəbə hələ təzə gedirdi. Onlar erməni faşizminin qurbanı oldular, meşədə donub qaldılar..."

Bunu AZƏRTAC-ın bölgə müxbirinə açıqlamasında üç azyaşlı övladı Xocalı faciəsindən donaraq gələn Sədaqət Hüseynova deyib. Xocalı sakini İndi Goranboyda məskunlaşıb. Hüseynova Sədaqət Hüseyn qızı 1959-cu ildə Xocalı

şəhərində anadan olub. İki bacıdan biri olan S.Hüseynova 1980-ci ildə ailə həyatı qurub. 1981-ci ildə ilk övladı Nəbi Ağayarov, 1985-ci ildə Sevinc Ağayarova və 1986-cı ildə Roman Ağayarov dünyaya gəlirlər. O, ermənilə

XX əsrin faciəsi - Xocalı soyqırımı

30

Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsi Heydər Əliyev Fondunun təşkilatçılığı ilə hər il olduğu kimi, bu il də COVID-19 pandemiyasının yaratdığı çətinliklərə baxmayaraq, respublikamızın şəhər, rayon, qəsəbə və kəndlərində, hətta ayrı-ayrı təşkilatlarda anılır, qətləmin gənc nəsli, eləcə də dünyanın müxtəlif ölkələrində ictimaiyyətə tanıtılması istiqamətində müxtəlif tədbirlər keçirilir.

Bütün dünyanın gözü qarşısında baş verən bu soyqırımın əsl mahiyyəti Ümummilli Lider Heydər Əliyev 1993-cü ildə siyasi hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra üzə çıxmışdır. 1994-cü ilin fevralında Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Xocalı soyqırımına siyasi-hüquqi qiymət vermişdir. Ümummilli Lider bu amansız kütləvi qırğının tarixi-siyasi mahiyyətini açıqca demişdir: "Xocalı faciəsi 200 ilə yaxın bir müddətdə erməni şovinist-milletçiləri tərəfindən azərbaycanlılara qarşı müntəzəm olaraq həyata keçirilən etnik təmizləmə

qə-sahman yaradılıb. Dövlət başçısı hər il fevralın 26-da dövlət və hökumət, habelə ictimaiyyət nümayəndələri ilə birgə həmin abidənin önünə gəlir, soyqırımı qurbanlarının xatirəsini yad edir. Xocalı soyqırımının beynəlxalq səviyyədə tanıtılması Prezident İlham Əliyevin xarici siyasət kursunda mühüm yer tutur. Bu barədə heqiqətlər, erməni vandalizminin, törətdikləri qətləmlərin beynəlxalq aləmə, dünya ictimaiyyətinə çatdırılması məqsədilə Heydər Əliyev Fondu tərəfindən fəal və məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilir. Fondun təşkilatçı-

rə, tədbirlərə xarici ölkə vətəndaşlarının marağı daha da çoxalıb. Ermənilərin işğalçılıq siyasətinə və haqsız ərazi iddiasına qarşı çıxan insanların, ölkələrin sayı artıb. Fondun fəaliyyəti siyasində əvvəlki illərdən fərqli olaraq, indi dünya ölkələri erməni qəsbkarlarının insanlığa sığmayan qətləri barədə daha dolğun məlumatlandırılır. Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə qonşu Rusiya Federasiyasında, qardaş Türkiyə Cümhuriyyətində, İsraildə, Pribaltika ölkələrində, Almaniyada, Londonda, İspaniyada, İtaliyada, hətta okeanın o tayında - uzaq Amerikanın müxtəlif ştatlarında keçirilən və bütün dünyaya səs salan "Xocalıya ədalət!" beynəlxalq kampaniyası öz fəaliyyət missiyasını ildən-ilə genişləndirir. Fondun heyata ke-

tabı bu gün dünyanın bir sıra ölkələrində sülhsevər insanların səfəri Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı Şuşadan başlayıb, Ağdamda sona çatıb. Xatirədəki ki, beynəlxalq səyahət klublarının rəhbərləri bir qrup səyyahla ilk dəfə ötən il sentyabrın 27-də işğaldan azad edilmiş ərazilərdə olmuş, 11 ölkədən olan heyət dağntılara və quruculuq işlərinə hədlilik etmişdir. Bu dəfə səyyahların təmsil olduğu ölkələrin sayı iki dəfə artmışdır. Dünya şöhrətli beynəlxalq səyahətçilərin 2020-ci ildə ağır döyüşlər getdiyi, indi isə bərpə və quruculuq dövrünü yaşayan işğaldan azad edilmiş ərazilərə bu səfəri həm də tarixi zəfərin daha bir nəticəsi kimi rəmzi mənə daşıyırdı.

Xarabalığa çevrilmiş şəhər və kəndlərimiz 44 günlük Vətən müharibəsində erməni işğalından azad edildikdən sonra bu yerlərdə ziyarətdə olan dövlət başçıları, parlament nümayəndələri, beynəlxalq təşkilatlar, nüfuzlu qurumlar, siyasi icmalçılar, elm, mədəniyyət və incəsənət xadimləri, jurnalistlər, səyyahlar və digər kateqoriyadan olanlar bəşəriyyətə qarşı törədilmiş bu cinayətin əsl mahiyyətini anıyaqaraq qətləmi kəskin şəkildə pisləmişlər.

Prezident İlham Əliyevin hücum diplomatiyasının uğuru olaraq Xocalı soyqırımını tanıyan dövlətlərin sayı ilbəil artır. Pakistan, Meksika, Rumıniya, Serbiya, Peru, Panama, Çexiya, İordaniya, Bosniya və Herseqovina, Honduras, Sudan və Kolumbiya parlamentləri, ABŞ-nin bir neçə ştatı Xocalı hadisələrinin soyqırımı aktı kimi tanınması haqqında qərarlar qəbul ediblər. Prezident İlham Əliyevin xarici ölkə rəhbərləri ilə görüşlərində, bütün çıxış və nitqlərində döndə-döndə vurğuladığı kimi, beynəlxalq hüquq və normaları, ədalət meyarı Azərbaycanın tərəfindir və bunu dünya ictimaiyyəti də birmənalı olaraq qəbul edir. Beynəlxalq birliyin tamhüquqlü üzvü olan Azərbaycan 44 günlük Vətən müharibəsində Ermənistan silahlı qüvvələri üzərində qazandığı möhtəşəm qələbədən sonra yerdə qalan problemlərin sülh yolu ilə həlli üçün təşəbbüslərini davam etdirir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Xocalı soyqırımının 30-cu ildönümü haqqında imzaladığı sərəncamda deyilir: "Haqq səsimizin dünyaya çatdırılması və Xocalı soyqırımının beynəlxalq aləmdə tanıtılması üçün ötən illər ərzində məqsədyönlü fəaliyyət göstərilməsi, 2008-ci ildən isə bu fəaliyyət "Xocalıya ədalət!" beynəlxalq kampaniyası ilə geniş vüsət almışdır. Hazırda Xocalı soyqırımı bir sıra ölkələr tərəfindən tanınmış və faciəyə beynəlxalq siyasi qiymət verilmişdir. Xocalı soyqırımına beynəlxalq hüquqi qiymət verilməli və bu dəhşətli faciəni törədənərlər öz layiqli cəzalarını almalıdırlar. Azərbaycan xalqı heç bir vaxt Xocalı faciəsini unutmayaq". Hüquqşünasların fikrincə, beynəlxalq hüquqa görə soyqırımı sülh və insanlıq əleyhinə yönələn əməldir və ən ağır cinayət hesab edilir. Bu barədə BMT Baş Məclisinin 1948-ci il 9 dekabr tarixli 260 (III) sayılı qətnaməsi qəbul edilmiş və 1951-ci il yanvarın 12-dən qüvvəyə minən "Soyqırımı cinayətinin qarşısının alınması və cəzalandırılması" Konvensiyasında soyqırımı cinayətinin hüquqi əsası təsbit olunmuşdur.

Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi sayəsində işğaldan azad edilmiş ərazilərdə tikinti-bərpa və quruculuq işləri gündən-günə sürətlənir, xocalılılar da tezliklə öz ata-baba yurdlarına qayıdaçaq, həmçinin xalqımıza qarşı ağır cinayətlərə yol verənlər, o cümlədən Xocalı faciəsini törədənərlər ədalət məhkəməsi qarşısında dayanacaqlar.

İnsanlığa qarşı ağır cinayət

30 il Xocalıdan ayrı düşən xocalılıları bitib-tükənməyən yurd həsrətini dünya anlayırmı?!

Vətənimizin hər guşasının əsrarəngiz gözllükləri daim vəsf edilə bilər. Şairlərin şeirlərində, yazıçıların nəsrələrində, bostəkərlərin mahnılarında, müğənnilərin muğam və səgəhlarında, rəssamların bən-zorsiz tablolarında müqəddəs bir obraz yaradılıb, adına ana Vətən deyilib. Bu ağsaçlı, dünya yola salmış ananın övladları zaman-zaman onu yad ediblər, təcəvüzkar və qəsbkarlardan qoruyublar.

Ölif Hacıyevlə Tofiq Hüseynovun qızını da yanımızda vurdular..." Valide Nəsimova yalnız ailə faciəsindən deyil, tar-mar edilmiş, küllü göylərə sovrulmuş ata yurdundan, ana laylasından əli üzümüşlərin dardını dilə gətirə bilməyə, qəmli çöhrəsinə çökmüş qüسسə-kərdərdən hər şey oxunurdu. Deyir ki, Zərifə, Tahir, Məhəmməd və Çiçək də bizimlə qaçırdılar, amma dayandırlar: amansız yağı kəsdi yolumuzu, bizi da qırıb-çatdırlar. Oradan salamat çıxmaq isə möcüzəydi. Kətikdağ o gecə donub qalmışdı, ermənilərin xocalılılara tutduğu amansızlığın şahidini çevirmişdi".

Tarixi minilliklərə gedib çatan belə gözəl yurdlardan biri də, təəs-süf ki, taleyi əvvəldən gətirməyən Xocalıdır. O Xocalı ki, 30 il bundan öncə erməni vandallarının və daşnakların növbəti təcavüzünün qurbanlarından biri kimi yandırıldı, əhalisi perik salındı. Xocalının dillər əzbəri olması, təəs-süf ki, onun yalnız tarixi, maddi-mədəniyyət nümunələri ilə zənginliyi deyil, həm də XX əsrin ən dəhşətli faciəsini yaşamaq, xocalılıların isə bir gecədə ermənilər tərəfindən işğəncələrlə, həm də amansızcasına qətlə yetirilmələridir.

...Xocalının Daşbulaq kəndində dünyaya gəlmiş Gözəl Hüseynovanın dərdi də digər həmdərdilləri kimi, öncə gözləri qarşısında yandırılan ata ocağıdır. Altı nəfərlik ailədən salamat qalan qardaş Vidadi ilə itirdiklərinin həsrətini çəkməkdə, yolları hələ də gözləməkdədir. O zülmət gecədən salamat qurtarıb, 2011-ci ildəki Bayıl qəsəbəsindəki Gəmiqayırma zavodunun fəhlə yataqxanasında məskunlaşmışdır. Qardaş-bacından savayı həmin ailədən salamat çıxan olmayıb: Əziz, Tacir, atası Hüseyn, subay bacıları Maral, Süsən, Ema Xocalı ilə birlikdə erməni vandalizminin qurbanlarına çevriliblər. Anası erkən dünyasını dəyişdiyindən böyük bəni Xoşbəxt ailə qurmayıb: ömrünü-gününi qardaş-bacılardan həsr edib. Bütün bunlar Gözəl Hüseynovanın Xocalıdan sonra yaddaşında saxladığı ağırlı-acılı xatirələrin bir qismidir ki, nə yazılacaq, nə də oxunarsdır.

...Bir vaxtlar xocalılıların səsi Qırxqız dağının ətəklərindən gəlirdi, ekib-becərə, qaçqınsız, dərdsərsiz ömür sürürdülər. Zaman necə dəyişsə, hər şey alt-üst oldu. İllərdir ki, xocalılıların dərindən, kədərindən söz açılır, terrorun qurbanlarına çevrilmələrindən danışılır. İstəyirdim ki, onların bəxtəvər günlərindən (eh, əslində, heç xoşbəxtlikləri də olmayıb, sanki talehinə qaçqınlıq-köçkünlük əzəldən yazılıb) danışsın, amma yənə də o qanlı-qadalı günlər düşür yada. Dağlıq Qarabağda erməni terrorunun ilk qurbanlarından biri olan Miryusif Orucov Məşəlindən idi. 1991-ci il dekabrın 23-də 500 nəfərdən artıq sovet-erməni quldur birləşməsi 300 nəfərlik əhalisi olan Məşəlini mühasirəyə aldı. Onlara köməyə gələn kosalılıların da ciddi müqavimət göstərməsinə baxmayaraq, qanıqənlər kəndi yerləyək-san etdilər. O qanlı döyüşlərdə yaralananlardan savayı...

Bir ailədən yeddi nəfər şahid olub

Bütövlükdə ata ocağı söndürülən Valide Astan qızı Nəsimova o gecə Tofiq, Eldar və Telman adlı üç qardaşını, onların da hərsininin bir balasını itirib. Sadəcə itirməyib, Xocalının oduna qalanıb, yanib kül olublar, daş-qalaq ediliblər, ya güllə-boran, bilinmir. Verdiyi itkilər yalnız onlar deyil. Bacısının yoldaş Vəqif Məmmədov da Xocalısı ilə eyni gecədə düşmən gülləsindən yayına bilmədi. Atası Astan Bəhram oğlu Zeynalov belə itkilərə dözməzdi. Ona görə də Xocalıdan sonuncu iki addım bu yana atan kimi yurd nisgilli gözlerini əbədi olaraq yumdu: "O dəhşətli gecədən danışa bilmərəm. Elə bil ki, gözlerim duman çökdür, amma yaddaşımda qalanlar qan rengindədir. O gecə Xocalıdan çıxıb Ağdamda tərəf qaçmaq istəyəndə ermənilər bizi gülləbaran etdilər. Balaca oğlum Fazıl yaralandı, Milli Qəhrəman

...Bir vaxtlar xocalılıların səsi Qırxqız dağının ətəklərindən gəlirdi, ekib-becərə, qaçqınsız, dərdsərsiz ömür sürürdülər. Zaman necə dəyişsə, hər şey alt-üst oldu. İllərdir ki, xocalılıların dərindən, kədərindən söz açılır, terrorun qurbanlarına çevrilmələrindən danışılır. İstəyirdim ki, onların bəxtəvər günlərindən (eh, əslində, heç xoşbəxtlikləri də olmayıb, sanki talehinə qaçqınlıq-köçkünlük əzəldən yazılıb) danışsın, amma yənə də o qanlı-qadalı günlər düşür yada. Dağlıq Qarabağda erməni terrorunun ilk qurbanlarından biri olan Miryusif Orucov Məşəlindən idi. 1991-ci il dekabrın 23-də 500 nəfərdən artıq sovet-erməni quldur birləşməsi 300 nəfərlik əhalisi olan Məşəlini mühasirəyə aldı. Onlara köməyə gələn kosalılıların da ciddi müqavimət göstərməsinə baxmayaraq, qanıqənlər kəndi yerləyək-san etdilər. O qanlı döyüşlərdə yaralananlardan savayı...

Bütün bunlar Gözəl Hüseynovanın Xocalıdan sonra yaddaşında saxladığı ağırlı-acılı xatirələrin bir qismidir ki, nə yazılacaq, nə də oxunarsdır. Xocalıda, ümumiyyətlə, külli-Qarabağda itirilən hər nə varsa, müqəddəsdir, əvəzsizdir. Amma onların ən ağırlısı toşağ oğulları və tənə, torpağa qurban versə də, yurdundan, isti ocağından perik düşsən anaların səssiz nələsidir. Kimisi atasının, əmisi-dayısının, xalası-bibisinin, kimsi hayət yoldaşının, anasıyla qaynanaşının qəddiyi müsibətli danışmaq istəyir, amma bacarmır, bayatı-ağıları da dilə gətirə bilmir, qəhər onları boğurdu. Bütün bu nisgillərə yanaşı, yurd itkisi ilə yaşayanların qəlbinin dərinliklərində söndürülmüş ocaqların odu, alovu, intizar dolu baxışlarının dərinliklərində közəran ümidləri də var idi. 30 il bu həsrət çəkənlər də, inanırdılar ki, zaman gələcək, onların dard-səri ötüb keçəcəkdir, çünki Qarabağ işğaldan azad ediləcək. Belə də oldu. Bu gün xocalılıları narahat edən o deyil ki, onlar Yer üzündən silinmiş Xocalıya hələ ki, qovuşmayıblar. Əslində, Qarabağ bütövlükdə Xocalı deməkdir. Digər məcburi köçkünlərimiz kimi, onlar da dövlət və hökumətin göstərdiyi qayğıni yüksək dəyərləndirirlər. Yaxşı bilirir ki, Azərbaycanla təcəvüzkar Ermənistanın keçdiyi yol müqayisəolunmaz dərəcədə fərqlidir. Azərbaycan iqtisadi inkişafda, Ermənistan isə bütün sahələrdə sürətlə tənəzüllə uğrammaqdadır. Buna görə də Azərbaycanın Ermənistan üzərinə qələbəsi şəksiz idi! Bunun da şahidi oldu xocalılılar!

...Bu da dərdi-naləli xocalılıların dilinin əzberinə çevrilmiş yurd ağırları. Yaddaşımızı daim təzələyir, ayıq-sayıq olmağa səsləyir.

Məhəmməd NƏRİMANOĞLU, "Azərbaycan"

«Xocalıya ədalət!» beynəlxalq kampaniyası ildən-ilə öz fəaliyyət coğrafiyasını genişləndirir

və soyqırımı siyasətinin davamı və ən qanlı səhifəsidir". Prezident İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyeva Xocalı heqiqətlərinin, erməni vandalizminin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində böyük işlər görüblər. Bakının Xətai rayonunda Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsinə ucaldılan abidə Prezident İlham Əliyevin tapşırığına əsasən yenidən qurulub, ətrafında səli-

liqi və diaspor üzvlərinin dəstəyi ilə hər il Xocalı faciəsinin ildönümü ərəfəsində dünyanın müxtəlif ölkələrində faciə qurbanları yad edilir, sərgilər, görüşlər, icazəli aksiyalar keçirilir, xarici ölkə və vətəndaşlarına soyqırından bəhs edən kitablar, jurnallar, bukletlər çatdırılır. 2020-ci ilin noyabrında işğalçı Ermənistan silahlı qüvvələri üzərində qazanılan qələbədən sonra faciə ilə bağlı kitablara, görüşlə-

çirdiyi "Qarabağ heqiqətləri" silsiləsi və işğal olunan ərazilərdə həyata keçirilmiş sözyırlar, mədəni-tarixi abidələrin dağıdılması ilə bağlı bir sıra əcnəbi dillərdə nəşr olunan kitab və bukletlər xarici ölkələrdə yayımlanıb. Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə "Xocalıya ədalət!" beynəlxalq kampaniyası çərçivəsində ingilis və rus dillərində nəşr olunan "Xocalıya ədalət" ki-

digər sənədi xronikalar nümayiş etdirilir. Cari il fevralın 16-18-də Heydər Əliyev Fondunun müşayiəti ilə 21 ölkədən 30-dan çox dünya şöhrətli beynəlxalq səyahətçi Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə səfərdə olub. ABŞ, Böyük Britaniya, Almaniya, Niderland, Danimarka, Avstriya, İtaliya, İspaniya, Portuqaliya, Polşa, Macarıstan, Bosniya və Herseqovina, Serbiya, Slovakiya, Ukrayna, Türkiyə, Tai-

Rehman SALMANLI, "Azərbaycan"

SUMQAYIT TƏXRİBATI

- erməni millətçilərinin çirkin əməli

Sumqayıtda ermənilər tərəfindən öncədən planlaşdırılmış qanlı hadisələrdən bizi 34 illik zaman kəsiyi ayırır. Boylanıb geriye baxanda həmin hadisələr zamanı öncədən görünməyən həqiqətlər aydınlaşır, ermənilərin Sumqayıtda törətmək istədikləri növbəti "genosid" in bir çox "çılpaqlığı" üzə çıxır. Bu faktları vaxtında görmədiyimizə görə ki, sonradan qiymət verəcəyimizin kökünü araşdırmaqda da çətinliklərlə üzlüşürük.

Erməni təbliğat maşını dünyaya Sumqayıt hadisələrini onlara qarşı törədilən terror kimi sırımadaqda israrlıdır. İstintaq proseslərində bu terrorun məhz ermənilər tərəfindən törədilməsi sübuta yetirilib. Dünyanın hər hansı bir nöqtəsində yaşayan ermənilər yaxşı bilirlər ki, törədilən hadisələr öz "diğa"larının əməlidir. Yalan və iftirlərlə "zəngin" tarixi olan ermənilər həmişə qarşılarına qoyduqları məkrli məqsədə yetmək üçün hər cür vəhşilikdən, terordan, insanlığa sığmayan qanlı cinayətlərdən, hətta öz millətlərini belə qanını tökməkdən çəkinməyiblər.

Boşluqdan istifadəyə yönələn mitinqlər

1988-ci ilin fevralında Xankəndidə erməni millətçiliyi kütləvi mitinqlər keçirdi. Onlar SSRİ və Ermənistan SSR rəhbərliyindən tələb edirdilər ki, Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın tərkibindən çıxarılıb Ermənistanın tərkibinə qatılsın. Mitinqlərdə azərbaycanlıların "cinayət"lərindən söz açırdı, əl altında qaldıqlarını iddia edirdilər. Dağlıq Qarabağın ətraf rayonlarından ermənilər mitinqlərə axışır, oradan təlimatlarındılar. Az bir zamanda buna adekvat cavab verəcək yer də müəyyənləşdirildi. Həmin hadisələrdən sonra belə bir fikir dolarsdı ki, ermənilər öncə Gəncəni iğtişaşların mərkəzi kimi qəbul ediblər. Amma sonradan əslən qərbi azərbaycanlıların daha çox yaşadığı Sumqayıt seçilib.

Bu il 73 yaşını qeyd edən Sumqayıt zəhmətkeşlərin şəhəridir. Onu quranlar sovetlər birliyinin hər yerindən bura gələn gənclərdir. Yaranışından diqqəti cəlb edən bu şəhər beynəlmillət xüsusiyyətləri ilə də fərqlənirdi. Bu gün dünyanın müxtəlif yerində yaşayan sumqayıtlılar öz şəhərləri ilə fəxr edirlər. Hətta əslən erməni olub Sumqayıtda doğulanlar belə bu şəhəri həmişə hörmətlə yad edirlər.

Vaxtilə "dostluq şəhəri" adlanan, özündə 82 millətin və etnik qrupun nümayəndəsini birləşdirən, daşı daş istə qoyub böyük və nəhəng bir şəhər salan, beynəlmillət bir ailədə yaşayan insanlar 1988-ci il fevral ayının 28-dən 29-na keçən gecə bir qrup ekstremistin əli ilə Sumqayıtda qanlı aksiyanın törədilməsinə necə rəvac verə bilərdi?! Hadisələrə təkən verən, təlimatlandıran, maddi vəsait ayıran qüvvələr kimlər idi? Vaxtilə bir parta arxasında ayaqları eyni dildən dərş keçənlər necə bir-birinə düşmən ola bilərdi?!

Sumqayıt hadisələrində Dağlıq Qarabağ rakursundan baxmaq gərəkdir. "Böyük Ermənistan" yaratmaq xülyasında olan Ermənistan Respublikasının rəhbərliyi, millətçi qüvvələr, daşnak partiyasının fəalları, keşfiyyət orqanları Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərini gərginləşdirənlə separatizmə genit meydan açırdılar. SSRİ Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin təşkilatçılığı, Ermənistanın xüsusi xidmət orqanları və xaricdə yaşayan erməni lobbisinin sənəsinə əsasında Sumqayıtda qanlı aksiya törətdilər.

Sumqayıt hadisələri Dağlıq Qarabağ problemi ilə, Dağlıq Qarabağ problemi ilə SSRİ-nin dağıdılması planları ilə bağlı idi. Aparılan müşahidələr və araşdırmalar göstərir ki, haqqında dəfələrlə yazılmış "tarixi unutanlıq" adlanan sosial beladən xilas olmaq son dərəcə çətin problemə çevrilməmişdir. Bu problemə qarşı isə gərgin, ardıcıl və prinsiplial təbliğat işi aparmaq, ermənilərin hiyləgər və məkrli siyasətlərini ifşa edərək, dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq lazımdır.

Səbəbi araşdırılmayan iğtişaşlar

1988-ci ilin əvvəllərində böyük sovetlər imperiyası tə-

nəzzülə uğramaqda idi. Batmaqda olan ittifaqın rəhbərləri vəziyyətdən çıxış yolunu sanki qanlı hadisələr törətməkdə görürdülər.

Həmin illərdə ittifaq rəhbərləri bir-birini əvəzləyirdi. K.U.Çernenko vəfat etdikdən sonra kimin hakimiyyətə gələcəyi vacib şərtlərdən biri idi. Artıq Sovet İttifaqını vahid partiya idarə edə bilmirdi. Sovet İttifaqının dağılmasında maraqlı olan güc mərkəzləri tərəfindən M.S.Qorbaçov hakimiyyətə gətirildi. Qorbaçovun isə siyasi məsələlər üzrə köməkçisi Şahnazaryan, iqtisadi məsələlər üzrə köməkçisi A.Aqanbeyan, Dövlət Plan Komitəsinin birinci müavini Sitaryan və yuxarı ešelonda vəzifələrə otuzduzuluq yüzlərlə erməni böyük bir dövlətin xarici və daxili siyasətini maraqlı və ambisiyalarına uyğun asanlıqla istiqamətləndirə bildilər. Dövlətdə təmsil olunan bir şəxsin - Aqanbeyanın 1987-ci ildə Fransadakı məlum çıxışında Qarabağın Ermənistanla verilməsi təklifi xarici diaspor nümayəndələri tərəfindən al-

Zərərcəkən Mejlumyan istintaqda onu zorlamış Eduard Qriqoryanı göstərir.

sun azərbaycanlının öldürülməsi barədə iddialarını bu gün də davam etdirirlər. Həmin hadisələr zamanı 6 azərbaycanlı da öldürülmüşdür.

Hadisələri törədənləri görməyən axtarırlar

İstintaqın ilkin mərhələsində 1050 nəfər şübhəli şəxs qismində tutulmuş, onlardan bir hissəsi inzibati, bir hissəsi isə cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmişdir. 97 nəfər barəsində 55 cinayət işi baxılması üçün məhkəmələrə göndərilmişdir. Onlardan 92 nəfəri azərbaycanlı, 2 nəfəri rus, 2 nəfəri ləzgi, 1 nəfəri isə erməni idi. Cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmiş şəxslərdən 183 nəfər barəsində, o cümlədən qəsdən adam öldürməyə görə 38, zorlamaya görə isə təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb edilmiş 42 nəfər barəsində əməllərində cinayət tərkibi və ya cinayət hadisəsi olmadığından işin icraatına xitam verilmişdir.

İstintaq materiallarında göstərilir ki, 444 adam məhkəmə qarşısında cavab vermiş, onlardan 400 nəfəri 10-15 sutka təcridxanalarda saxlanılmışdır. Bir neçəsi uzunmüddətli həbs cəzasına, Əhməd İman oğlu Əhmədov isə ölümlə cəzasına məhkum olunmuşdur. Məlumat üçün bildi-

V.A.Kuznetsov və S.Smirnov daxil idilər. Dövlət ittihamçısı SSRİ baş prokurorunun köməkçisi D.Kozlovski idi.

O dövrdə SSRİ Ali Məhkəməsinin sədri V.Terebilovun "Novoye vremya" jurnalında müsahibəsi çap olundu. Terebilov məhkəmə proseslərinə yuxarıdan, xüsusilə Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi aparatından təzyiqlər olduğundan şikayətlənirdi. Və tələb edirdi ki, məhkəmə müstəqil olmalıdır. Terebilov daha sonra qeyd edirdi ki, hazırda SSRİ Ali Məhkəməsi Əhmədovun, Cəfərovun, İsmayilovun məhkəmə prosesinə baxır. Məhz yuxarıların təzyiqlə nəticəsində məhkəmə heyəti obyektivliyini, humanizmini bir tərəfə qoyub, Əhmədovun təmsilində nəyin bahasına olursa-olsun "təşkilatçı" obrazı yaratmaq niyyətinə düşüb.

Məlum olan həqiqət

Əslində isə hadisələrin təşkilatçısı 1959-cu il təvəllüdü, əvvəllər 3 dəfə məhkum olunmuş, üst-üstə 9 il 2 ay 13 gün azadlıqdan məhrum etmə cəzası çəkmiş qatı cinayətkar, milliyətçə erməni olan "Paşa" ləqəbli Eduard Qriqoryan, onun Albert və Ernis adlı daha iki qardaşı idi. Onlar hadisə vaxtı camaata soyuq silah kimi istifadə olunan armatür parçaları paylaşırlar.

Eduard Qriqoryan ətrafına topladığı özü kimi cinayətə meyilli qonşuları ilə ümumi dil taparaq, onlara spirtli içki və insanda aqressivlik yaradan xüsusi həblər paylayıb, quldurluq və soyğunçuluq etmək üçün yaxşı şansın yarandığını deyib və onları öz arxasınca Qarabağa erməni iddialarına qarşı keçirilən dinc mitinqlərin keçirildiyi meydana aparıb. Orada özünü Qafandan gəlmiş azərbaycanlı kimi təqdim edərək ermənilərin Qafanda dinc azərbaycanlı əhalini qırıdıklarını, özlərinin isə bir maşın meyit gətirdiklərini mitinq iştirakçlarına danışaraq ermənilərdən intiqam almağa çağırıb. Ona qoşulmuş 100 nəfərə yaxın yeni-yetmə və müxtəlif cinayətkar ünsürləri "Qarabağ bizimdir!", "Erməniləri qırın!" kimi şüar və çağırışlarla "Qarabağ" (komitəsi) və "Krunk" (cəmiyyəti) təşkilatlarına pul verməkdən imtina etmiş ermənilərin yadlıqları mənzillərə istiqamətləndirilib. Talan və digər cinayətlərdə fəal iştirak etmiş və səksən 6 nəfər erməni qətlə yetirilib.

O, hətta hadisələr zamanı Marina və Karina Mejlumyanlar adlı erməni qızlarını da zorlayıb (İstintaq zamanı onlar E.Qriqoryan tərəfindən zorlandığını etiraf etmişlər. Həmin qızlar onun insan yox, vəhşi olduğunu bildirmişlər. Şəkilə E.Qriqoryanı tanıyan qız hətta onun üzünə tükürmüşdü).

Bütün bunlar məhkəmə istintaq zamanı sübut olunsada, SSRİ Prokurorluğu əsl həqiqəti ört-basdır edib. Kütləvi iğtişaşlarda iştirak, zorlama, qətl, qarət, milli ədavətə qızışdırılması ittihamları ilə mühakimə olunan E.Qriqoryana cəmi 12 il cəza verilib. Bu qədr cinayət törətməsinə baxmayaraq, Qriqoryan Ermənistanla gəndərilib, sonra da azadlığa buraxılıb. Həmin dövrdə "Novoye vremya" jurnalı, "Moskovskiyevostok" qəzeti və digər mətbu orqanları Sumqayıt hadisələri ilə bağlı öz səslərini qaldırırsalar da, bir nəticə olmayıb. Yaxınlarda istintaqın düzün aparılmadığı, cinayətin kim tərəfindən törədildiyi aşkar edilməyib qeyd edilirdi.

Əslində, Sumqayıt hadisələri də başvermə xüsusiyyətinə görə böyük bir terrorun başlanğıcı idi. Məhz bu saxta "genosid"dan sonra minlərlə azərbaycanlı qətlə yetirildi, Azərbaycan ərazisində 20 faiz işğal edildi.

Yalnız 44 günlük Vətən müharibəsi bütün ağır-acıların üstünə zəfər adlı qələbə sözünü yazdı, torpaqlarımız azad edildi.

Akif ƏLİYEV,
"Azərbaycan"

Erməni saxta «genosid»inin 34 ilin arxasından boylanın hər isliyi

qışlarla qarşılandı. Qarabağda və Ermənistanın fasiləsiz mitinqlərə start verildi, həmin ərazilərdə yaşayan azərbaycanlılara qarşı təzyiqlər, hücumlar gücləndi. Beləcə qaçqınların ilk böyük dalğası Sumqayıtı silkələdi.

Bütün yollar Sumqayıtadır

Öz doğma yurdlarında min illər yaşayan soydaşlarımız Sumqayıta pənah gətirdilər. Çünki qərbi azərbaycanlıların çox hissəsinin Sumqayıtda qohum-əqrəbası yaşayırdı. Eyni zamanda həmin dövrdə dolan fikirlərdən biri də qaçqınların Qarabağda yerləşdirilməsi idi. Bunun qarşısını almaq üçün növbəti bir saxta "genosid" aktı hazırlamaq iddiası ermənilər tərəfindən düşünüldü.

1988-ci il fevralın əvvəllərində ermənilər Azərbaycanın ayrılmasından qorxaraq Dağlıq Qarabağın SSRİ-nin tərkibində qalmasını istəyirdilər. SSRİ Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin təşkilatçılığı, Ermənistanın xüsusi xidmət orqanları və xaricdə yaşayan erməni lobbisinin sənəsinə əsasında Sumqayıtda qanlı aksiya törətdilər.

Sumqayıt hadisələri Dağlıq Qarabağ problemi ilə, Dağlıq Qarabağ problemi ilə SSRİ-nin dağıdılması planları ilə bağlı idi. Aparılan müşahidələr və araşdırmalar göstərir ki, haqqında dəfələrlə yazılmış "tarixi unutanlıq" adlanan sosial beladən xilas olmaq son dərəcə çətin problemə çevrilməmişdir. Bu problemə qarşı isə gərgin, ardıcıl və prinsiplial təbliğat işi aparmaq, ermənilərin hiyləgər və məkrli siyasətlərini ifşa edərək, dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq lazımdır.

(Respublikamızın müxtəlif regionlarında yaşayan erməniləri uzun illərdən bəri gizli-cəzəli yığıldığı maliyyə bazalarından istifadə edərək Dağlıq Qarabağın Ermənistanla birləşdirilməsi üçün ümumerməni hərəkatına qoşulmağa çağırırdılar).

Sumqayıt hadisələri ərəfəsində Ermənistanın Dağlıq Qarabağdan Sumqayıt və Bakı şəhərlərinə çoxlu sayda milliyətçə erməni olan şübhəli şəxslər gətirib, onları bir qismi mehmanxanalarda yerləşdirilmişdi. Azərbaycan dilini mükəmməl bilən bu qrup şəhərin onlarda olan xərissə əsasında demək olar ki, bütün küçə və dövlət orqanlarını qeydiyyata almış, xüsusi terror planını hazırlamışdı. Şəhərdə gizlin fəaliyyət göstərən "Krunk" daşnak təşkilatının üzvləri ilə görüşən təxribatçı qrup erməni ailələrinin siyahısını əsasında niyyət və məramlarını bölüşmüşlər. Bir neçə gün ərzində planın əsas hərəkatverici qüvvələri də müəyyənləşmişdi. Həmin şəxslər Sumqayıtda ermənilərin qur yaşadığı ərazilərdə çoxsaylı gizli görüşlər keçirmiş, onları gələcək hadisələrlə bağlı təlimatlandırmışlar. 30 nəfərə yaxın olan bu "komanda" şəhərin

dörd bir tərəfində yaşayan ermənilərin ünvanlarını hazırladıqdan sonra iğtişaşlar zamanı kiminlə necə hərəkat etəcəklərini də onlara anlatmışlar (Bəlkə də elə buna görə ki, Sumqayıtda törədilən təxribat şəhərin bir tərəfində zəiflədikdə digər ərazisində yenidən çəllənirdi).

Eyni zamanda həmin günlərdə şəhəri tərk edən imkanlı erməni ailələri hadisələr ərəfəsində bankda olan pullarını çıxardaraq özləri ilə aparmışdılar. Bəziləri şəhərin ticarət mərkəzində - univermada satılan qiymətli zینət əşyalarını almışdılar. Onlar evlərinin bahalı məbellərini dəyər-dəyməzinə satmış, bəziləri hətta evlərini də xırd eyleyib bilməmişdilər. Bu gün tarixin yaxın dönməsinə çevrilib ibarətdir ki, bütün bunlar Sumqayıt hüquq-mühafizə orqanlarının gözü qarşısında baş verib. Çiyini müxtəlif ulduzu milis (polis) işçilərinin gözü qarşısında erməni təxribatçıları onların soyuqqanlılığına inanaraq öz "plan"larının təməlini mükəmməl hazırlamışlar. Sumqayıtda baş vermiş kütləvi iğtişaşlardan dərhal sonra isə həmin qrup yoxa çıxmışdır. Bu da həmin hadi-

sələrin Kremlin dəstəyi ilə ermənilər tərəfindəni tam sübuta yetirir.

Ermənilərin növbəti saxta "genosid"i

Beləcə fevralın 28-29-da Sumqayıtda ermənilərin növbəti "soyqırım"ları həyata keçirilməyə başladı. Onlar hətta qətlə yetirəcəkləri adamların siyahısını şəhərdə özləri tərəfindən talan törədiləcək komitə üzvlərinə də paylamışdılar. Bir neçə gün əvvəl ermənilər yaşayan evlərə o zamankı hüquq-mühafizə orqanlarının gözləri qarşısında xüsusi adamlar tərəfindən işarələnməmişdi.

Fevralın 28-29-da Sumqayıtda iğtişaşlar törədilir, ermənilər öz millətlərindən olan insanları qəsdən qətlə yetirir, lakin SSRİ-nin ovaxtı hərbi prokuroru Katuşev Bakıda ola-ola baş verənlərin qarşısını almağa tələsmir. Ona hər dəqiqə məlumat verilsə də, bütün bunlara biganə yanaşır.

Sumqayıtdakı kütləvi iğtişaşların əvvəlcədən təşkil edilmiş aksiya olmasını sübut edən faktlardan biri də talançıların hərəkat etdikləri marşrut üzrə yerləşdirilmiş name-

lun şəxslərin kütləvi iğtişaşlarda iştirak edən bütün hərəkatlarının videoçəkilişini aparmasıdır. Bu kadrlar Qərb ölkələrinin televiziya kanallarında operativ göstərilmişdir. Şübhəsiz ki, çəkiliş aparan şəxslər talançıların planları haqqında əvvəlcədən məlumatlı idilər. Çünki çəkilişləri aparılan şəhəri tərk etdikdən sonra heç bir fakt lentə alınmamışdır. Bu da çəkilişlərin planlı olduğunu bildirir.

Hadisələrdən sonra o da üzə çıxdı ki, Sumqayıtda qətlə yetirilənlərin demək olar ki, hamısı əslən dağlıq qarabağlıdır. Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin açılmış arxiv materiallarından məlum olmuşdur ki, Dağlıq Qarabağ separatçıları üçün emissarları, SSRİ DTK-nın agentləri olan Sarkisyan, Osipov (Osipyan) və digərləri Sumqayıt hadisələrində fəal iştirak etmiş və həmin hadisələrdən dərhal sonra Orta Asiya respublikalarına ezam olunmuşlar. Bu agentlərin izləri sonradan Özbəkistan və Qırğızstandakı hadisələr zamanı aşkar olunmuşdur.

Hadisələr zamanı guya azərbaycanlılardan önlərinin olmaması "fakt"ından istifadə edən ermənilər Sumqayıt hadisələri zamanı bir nəfər də ol-

muşdur. Məlumat üçün bildi-

lən ki, Əhmədovun məsələsinə Moskva tələsik baxılmış və onu Sumqayıtda baş verən hadisələrin "təşkilatçısı" kimi qələmə vermişlər.

1988-ci il oktyabr ayının 18-də SSRİ Ali Məhkəməsi Əhmədovun, Cəfərovun, İsmayilovun məhkəmə prosesinə başladı. Məhkəmə prosesinə başlayan gün "Ostankino" telekanalının "Xəbərlər" proqramında bütün dünyaya xəbər verildir ki, Sumqayıt hadisələrində "başkəşən" üç nəfərin məhkəmə işinə başlanılır. Ertəsi gün Moskva nəşr olunan kütləvi informasiya vasitələri də bu barədə ictimaiyyətə məlumat çatdırıldı. Moskva, SSRİ Ali Məhkəməsinin binasında Sumqayıtda kütləvi iğtişaşların baş verməsində müqəssir bilinən şəxslərin mühakiməsi başlandı. Müttəhimlər kürsüsündə əyləşən Ə.Əhmədov, T.İsmayilov, Q.Cəfərov talanlar, yağınlar, qətlərlə nəticələnən kütləvi iğtişaşların təşkilində və yaxından iştirakında təqsirləndirilirdilər.

Məhkəmə prosesinə SSRİ Ali Məhkəməsinin üzvü R.K.Brize sədrlik edirdi. Məhkəmənin tərkibinə SSRİ Ali Məhkəməsinin xalq iclasçıları

REGIONLAR

Abşeronda şəhid hərbi həkim Rasim Abdullayevin doğum günü qeyd edilir

44 günlük Vətən müharibəsinin abşeronlu qəhrəmanlarından olan Rasim Abdullayevin xatirəsinə abidə-bulaq kompleksinin açılışı olub.

Əvvəl Abşeron rayon rəhbərliyi, şəhid ailələri və qazilər İl Fəxri xiyabanda Rasim Abdullayevin məzarını ziyarət ediblər. Vətənimizin bütövlüyü uğrunda canından keçmiş bütün şəhidlərimizin əziz xatirəsinə yad olunub, ruhlarına dualar oxunub, mezarları üzərinə tor çiçəklər düzülüb.

Sonra Bakı-Şamaxı yolunun üstündə, Abşeron rayonu ərazisində abidə-bulaq kompleksinin açılışı olub. Bildirilib ki, Azərbaycanın zəfəri ilə başa çatan 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı şəhid olmuş ən yüksək rütbəli hərbi həkim, "Füzulinin azad olunmasına görə", "Cəbrayılın azad olunmasına görə", "Xocavəndin azad olunmasına görə", "Şuşanın azad olunmasına görə" və "Vətən uğrunda" medalları ilə təltif olunan tibb xidməti polkovnik-leytenantı Rasim Abdullayev vətənə olan borcunu qanı ilə ödəyənlərdəndir.

Qeyd edək ki, şəhid Rasim Abdullayevin adının əbədiləşdirilməsi məqsədi ilə inşa edilən abidə-bulaq kompleksi qərar mərmərdən hazırlanıb. Əraziyə su və kanalizasiya xətti çəkilib, şəhid haqqında zəruri məlumatlar abidəyə həkk olunub. Kompleksin ətrafında mini park yaradılıb, burada həmşəyşil ağaclar və gül kolları əkilib, oturmaçalar qoyulub. Kompleksin ətrafında təmir-abadlıq işləri də aparılıb.

Tədbirdə şəhid Rasim Abdullayevin keçdiyi döyüş yolundan, göstərdiyi şücaətlərdən danışılıb. Rayon məktəbliləri tərəfindən hərbi vətənpərvərliyə və qələbəyə aid şeirlər səsləndirilib. Sonra Xırdalan şəhərində yerləşən Heydər Əliyev Mərkəzində şəhid həkimin həyat və fəaliyyətinin vacib anlarını, eləcə də müxtəlif dövrlərdə qələmə aldığı şeirlərini topladığı "Son niyə" kitabının təqdimatı keçirilib. Məktəblilər şəhid Rasim Abdullayevin qələmə aldığı şeirləri oxuyublar.

Tədbir şəhidin ailə üzvlərinin ziyarəti ilə yekunlaşıb.

Akif ƏLİYEV,
"Azərbaycan"

İnsanı digər canlılardan fərqləndirən, onu dünyanın əşrəfi edən əməkdir. İnsan öz zəhməti ilə ailəsinə dolandırmaq, güzəranını qurmaqla bərabər, dövlətinə, xalqına da xidmət etmiş olur.

Zəhmət adamı işsiz qala bilmir, ən adi işin qulpundan yapışaraq maddi və mənəvi tələbatını ödəməyə çalışır. El arasında belə bir məşhur deyim var: "İşləməyən dişləməz". Təki sən halal zəhmətinlə evinin təknəsini boş qoymayasan, insana yararsız olmayan pis əməllərdən uzaq olasan.

Sosializm sistemi süquta uğradıqdan sonra postsovet məkanında iqtisadi əlaqələr pozuldu, çoxlu sayda zavod və fabriklər fəaliyyətini dayandırdı, kolxoz və sovxozlar dağıldı. Nəticədə hər yerdə olduğu kimi, Azərbaycanda da işsizlər ordusu yarandı. Əlləri zəhmətə, işə alışan adamlar böyük sarsıntılar keçirdilər. "Hər şeyin zamana ehtiyacı var" deyiblər. Görülən tədbirlər nəticəsində həyatı əhəmiyyət kəsb edən problemlər mərhələli şəkildə öz həllini tapmağa başladı. Bununla əlaqədar rayonlarda xüsusi təşkilatlar-məşğulluq idarələri yaradıldı. Ölkə başçısının imzaladığı regionların sosial-iqtisadi inkişafına dair dövlət proqramları, yaradılan istehsal sahələri yeni iş yerlərinin açılmasına imkan verdi.

2020-ci il iyunun 30-da rayonlardakı məşğulluq idarələri əsasında Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi nəzdində Dövlət Məşğulluq Agentliyinin ərazi məşğulluq filialları yaradıldı. Onlardan biri də 13 sayılı filialdır. Şirvan şəhərində yerləşən filialın Salyan, Neftçala, Hacıqabul rayonlarında, habelə Şirvan şəhərində nümayəndəlikləri var. Filial üzrə qeydiyyatla alınmış işaxtaran şəxslərin sayı keçən il 27 min 69 nəfər olmuşdur ki, onun da 14 min 508 nəfəri qadınlardır. İl ərzində 2 min 451 kişi və qadın müxtəlif işlərlə təmin edilmişdir. Filialın işi ilə 1820 nəfər şəxs "Dost İş Mərkəzi" MMC-yə göndərilmişdir. İşsizlikdən sigorta ödənişi alanlardan 127 nəfərini kişilər, 21 nəfərini isə qadınlar təşkil etmişdir. Özünməşğulluq əməliyyatları sayı 932 nəfərdir. Eyni zamanda bu sahədə 213 nəfər qadın da çalışır. Bunlardan əlavə, öten il ərzində filial üzrə cəzaçəkmə yerindən azad olunan 14, ünvanlı sosial yardım alan 2, əlilliyi olan 81, şəhid ailəsi olan 101, habelə müharibə iştirakçısı olan və ya onun ailə üzvü hesab edilən 154 nəfərin hər birinin mürciatinə diqqətli yanaşılıb, qanun çərçivəsində lazımı kömək göstərilmişdir.

Özünüməşğulluq özünü doğruldur

Göründüyü kimi, ərazi məşğulluq filialının fəaliyyət dairəsi çoxşaxəli olmaqla yanaşı, o, insanlar üçün həyatı əhəmiyyət kəsb edən vəzifələrin icrası ilə məşğuldur. Bu məqsədlə ərazi məşğulluq filialının müdir müavini Nicat Əlibaylı və məşğulluq tədbirləri şöbəsinin böyük müxtəssisi Şahin Babayevlə yerlərdə olan ayrı-ayrı adamlarla görüşükdük. Rəna Şiraliyeva Şirvan şəhəri Şıxalı Qurbanov küçəsi, 31 ünvanındakı fərdi evində yaşayır. İki mərtəbədən ibarət geniş həyət evi var. Ailə üzvlərinin sayı 9 nəfərdir: 2 oğlu, 2 qızını, 4 nəvəsi və özü bir damın altında yaşayırlar. Nəvələrinin 2-si məktəbə, 2-si

bağcaya gedir. Oğlanlarından biri dükanda satıcı işləyir. Digər oğlu və qızını heç yerdə işləmirlər. R.Şiraliyeva söhbət zamanı dedi ki, 55 yaşına var, cavan vaxtlarında dərziçilik peşəsinə yiyələnib. Güzərlərinin çətin keçdiyini görüb, dərzi işləməyə qərar verib. Elə bu məqsədlə də Şirvan şəhərində yerləşən məşğulluq filialına gedərək niyyətini ətraflı şəkildə əməkdaşlara danışdı. Adını, soyadını, yaşadığı ünvanı götürdü. Bir neçə gündən sonra filialın işçiləri N.Şiraliyevanın yaşadığı ünvanına baş çəkdi, evinə baxış keçirdi, ailənin sosial durumunu öyrəniblər. Çox çətin, ona zəng gəlib, təlim keçməyə dəvət ediblər. Rəna xanım şəhərdəki "Gənclər evi"ndə 1 həftəlik kurs keçib. Təlim keçənin köməyi ilə biznes planı tərtib edərək təhvil verilib. Qiymətləndirmə aparılaraq onlayn yolu ilə fəaliyyətinə icazə verilib. Bir müddət soyadı, daha dəqiq desək, fevral ayının 1-də Məşğulluq Mərkəzi tərəfindən R.Şiraliyevaya dərzi sexi yaratmaq üçün hər bir müxtəlif funksiyaları yerinə yetirən xarici ölkə işsizləri 4 tikşi maşını, ütü stolu verilib.

R.Şiraliyeva:

- Həyat qaydasında sizinlə üzləşən gələcək gələcəyinizə qadın qonşuluğunda yaşayır. Bir neçə yataq dəsti sifariş verməyə gəlmişdi. Sağ olsunlar, qohum-qonşu, tanış-biliş, eşidən-bilan gəlib nə işə sifariş verir. Əminəm ki, bir müddədən sonra onların sayı artacaq. Gələnlərimə də peşəmi öyrədəcəyəm. Dövlətimizdən çox razıyam. Pulsuz bu qədər avadanlıqı mənə verib, ailəmizin dolanışığı sarıdan bu ağır vaxtında bizə sahib çıxıb. Bunun əvəzində gərəkdir biz də əhəliyə xidmət göstərək. Bu xidmət ilk növbədə bizim özüməzə lazımdır. Keyfiyyətli iş görək, qazancımız da çox olar, güzəranımız da yaxşı keçər.

Əsgər Əlizadə Hacıqabul şəhər sakinidir. 2020-ci il sentyabr ayının 27-də ikinci Qarabağ müharibəsi başlanandan qədər o, yaşadığı Hacıqabul şəhərindəki bərbərxanalardan birində işləyirdi. Səfərbərlik elan olunanda minlərlə gəncimizdən biri kimi, o da Vətənin müdafiəsinə yollanırdı. Xocavənd uğrunda gedən qızğın döyüşlərdə düşmənin neçə-neçə canlı qüvvəsini məhv edir. 44

günlük müharibədən sonra təxsis olunub Hacıqabula qayırdı. Peşəsinə sərbəst şəkildə davam etdirmək üçün 13 sayılı Ərazi məşğulluq filialının Hacıqabul şəhərindəki şöbəsinə müraciət edir. 5 günlük kursa dəvət olunur və biznes planını tutub şöbəyə təqdim edir.

Ə.Əlizadə ilə söhbət edirik. Məlum olur ki, Xocavənd uğrunda gedən qızğın döyüşlərdə göstərdiyi şücaətə görə medalla təltif olunub. Divardan asdığı çərçivədəki fəxri fərmanda isə bu sözlər yazılmışdır: "İkinci Vətən müharibəsində fəal iştirak etdiyinə görə". Ə.Əlizadə razılıq edərək deyir:

- Mənə verilən bu bərbər avadanlıqların - termonun, güzgünün, kreslonun, saçqurudanın, saçqırıxının, suqızdırmanın, saçyuma dəstinin, sterilizə aparatının, 3 stul və kondisionerinin ən azı 3 min manat dəyəri var. Sağ olsun dövlətimiz, hamısını mənə pulsuz verib. Daha adam üçün nə etməlidirlər?!

Ələddin Rəhimov Hacıqabul şəhərinin uçqar hissəsində atası ilə bir evdə yaşayır. İkinci Qarabağ müharibəsi vətəndaşdır. Füzuli, Cəbrayıl, Xocavəndin azad edilməsi uğrunda medallarla təltif olunub. 26 yaşına var. Şuşa yaxınlığındakı Şuşilər, qohum-qonşu, tanış-biliş, eşidən-bilan gəlib nə işə sifariş verir. Əminəm ki, bir müddədən sonra onların sayı artacaq. Gələnlərimə də peşəmi öyrədəcəyəm. Dövlətimizdən çox razıyam. Pulsuz bu qədər avadanlıqı mənə verib, ailəmizin dolanışığı sarıdan bu ağır vaxtında bizə sahib çıxıb. Bunun əvəzində gərəkdir biz də əhəliyə xidmət göstərək. Bu xidmət ilk növbədə bizim özüməzə lazımdır. Keyfiyyətli iş görək, qazancımız da çox olar, güzəranımız da yaxşı keçər.

Müddəklərdən biri deyib ki, insan o zaman xoşbəxt olur ki, səhar işi, axşam evə tələsir. İş, məşğulluq insanın ən əsas maddi təminatıdır. Dövlətimiz də bu sahədə həmişə vətəndaşlarımızın yanında və onları tələyin ümidinə buraxmır. Təki vətəndaşın arzusu işləmək, iş qurmaq olsun.

Seyran CAVADOV,
"Azərbaycan"

Tovuz kənd təsərrüfatı rayonundan regionun aqrar-sənaye mərkəzinə çevrilir

Rayonda sənaye məhsulları istehsalı 56 faizdən çox artmışdır

Ölkəmizin qərb bölgəsində yerləşən böyük rayonlardan biri də Tovuzdur. Gözəl təbiəti, zəngin yeraltı və yerüstü sərvətləri olan bu rayon insanları işgüzdür. Məhz bu-nun nəticəsidir ki, rayon sakinləri hər il yüksək göstəricilərlə ödəməklə özlərinin dolanışıklarını təmin edər, ölkəmizin aqrar sektorunun inkişafına töhfələr verirlər.

2021-ci il də tovuzlular üçün yaddaqan oldu. Demək olar ki, tovuzlular iqtisadiyyatın bütün sahələrində uğur qazanmışlar. Keçən il rayonda ümumi daxili məhsul istehsalının həcmi 5,5 faiz artaraq 539061,2 min manata çatmışdır. Əhəlinin hər nəfərinə düşən ümumi daxili məhsul istehsalının dəyəri 3018,3 manat olmuşdur. Kənd təsərrüfatında 275047 min manatlıq məhsul istehsal olunmuşdur ki, bu da əvvəlki ilə müqayisədə 8,4 faiz çoxdur. Sənaye sahəsində də yüksək göstəricilər əldə edilmişdir. Belə ki, il ərzində bu sahə üzrə 41318,6 min manatlıq məhsul istehsal edilmişdir. Bu isə əvvəlki ilə nisbətən 56,6 faiz artım deməkdir.

Məlum olduğu kimi, ərzaq təhlükəsizliyinin təminatında bitkiçiliyin inkişaf etdirilməsi

olmuşlar. Həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində üzüm bağları 808 hektara çatdırılıb ki, onun da 14,5 hektarı öten il salınmışdır. Üzüm bağlarının 668 hektarı süfrə, 140 hektarı texniki sortlardır. Bağbanlar bütün qüvvələri səfərbərliyə alaraq keçən il 21 min tondan çox üzüm toplamışlar ki, bu da əvvəlki ilə müqayisədə xeyli çoxdur.

İqtisadi cəhətdən gəlirli olan tütünçülüyə də maraq ilə artır. Artıq 6 ildir ki, rayonda bu sahədə uğurlu nəticələrə nail olunur. Əvvəllər tütün parəkəndə halda əkilirdi, indi bu işlə rayonda fəaliyyət göstərən "Tovuz Aqrar Sənaye" MMC məşğul olur. Tütünçülüyn inkişafına dövlət dəstəyinin gücləndirilməsi, bu sahənin potensial imkanlarından səmərəli istifadə edilməsi üçün ölkə başçısının imzaladığı müvafiq sərəncam Tovuzda da tütünçülük məşğul olan fermerlərdə böyük stimula yaratmışdır. Hər hektar tütün bəyirilməsinə görə 280, təhvil verilən quru və yaş tütünün hər kiloqramına 0,05 manat məbləğində subsidiya veril-

Sabir ƏLİYEV,
"Azərbaycan"

Ağdam şəhərinə yeraltı mənbələr hesabına suyun verilməsi üçün 2 kəşfiyyat quyusu qazılıb

Ağdam şəhərinə yeraltı mənbələr hesabına suyun verilməsi üçün 2 kəşfiyyat quyusu qazılıb

"Azərsu" ASC-dən AZƏRTAC-a bildirilib ki, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə məsələlərin mərkəzləşmiş qaydada həlli ilə bağlı yaradılmış Əlaqələndirmə Qərarından daxil olan məlumata görə, işğaldan azad olunmuş Ağdam şəhərinin içməli su təchizatı, tullantı və yağış sularının idarə olunması sistemlərinin yaradılması ilə bağlı texniki-iqtisadi əsaslandırma və ilkin layihə sənədlərinin hazırlanması məqsədilə yaradılmış İşçi Qrupun iclası keçirilib. İclasda "Azərsu" ASC-nin və İşçi Qrupuna daxil olan digər dövlət təşkilatlarının əməkdaşları və müxtəssislər iştirak edib.

İclasda Ağdam rayonunda içməli su təchizatının bərpası ilə əlaqədar görülmüş təxirəsalınmış işlər barədə məlumat verilib. Qeyd edilib ki, Ağdam ra-

yonu işğaldan azad olunduqdan sonra məskunlaşma olan obyektlərin içməli su ilə təmin olunması məqsədilə təxirəsalınmış işlər həyata keçirilib. Ağdam rayonu ərazisində Monitoring Mərkəzinin tikintisi layihəsi çərçivəsində içməli və tullantı su xətləri çəkilib, su anbarı, nasos stansiyası, infiltrasiya və septik qurğular inşa edilib. Ağdam rayonunun Xıdırli kəndində yeni subartezian quyusunun qazılmasına başlanıb. Quyusu ərazisindən magistral və paylayıcı su xətləri inşa olunub.

Ağdam şəhərinin içməli və tullantı su sistemlərinin yenidən qurulması ilə bağlı perspektiv layihələr, bu sahədə innovativ texnologiyaların tətbiqi və ətraf mühitə təsirini qiymətləndirilməsi məsələləri ilə bağlı təqdimat baş tutub. Vurğulanıb ki, Ağdam şəhərinin içməli su layihəsi hazırlanarkən əhəlinin içməli suya tələbatı, sənaye və turizm imkanları nəzərə alınacaq. Ağdam şəhərinin dayanıqlı və keyfiyyətli içməli su ilə təmin edilməsi məqsədilə kompleks tədqiqat işləri aparılacaq. İlkin mərhələdə yeraltı mənbələr hesabına şəhərə suyun verilməsi üçün 2 kəşfiyyat quyusu davam etdirilir.

İclasda Ağdam şəhərinin içməli su təchizatı, tullantı və yağış sularının idarə edilməsi məsələlərinin yaradılması, bu sahədə ağıllı və innovativ texnologiyaların tətbiqi ilə bağlı müzakirələr aparılıb.

Sağlamlıq imkanları məhdud istedadlı şəxslərlə tələbələrin görüşü olub

Naxçıvan Dövlət Universitetində sağlamlıq imkanları məhdud istedadlı şəxslərin iştirakı ilə görüş olub. Tədbir universitetin Sosial İş İxtisasında təhsil alan tələbələrə yanaşı, sosial könüllülər də iştirak ediblər.

AZƏRTAC-ın Naxçıvan bürosu xəbər verir ki, Naxçıvan Muxtar Respublikası Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin təşkilatlığı ilə keçirilən görüşdə istedadlı və fərqlənən sağlamlıq imkanları məhdud Nail Hacıyev və Xanım Qurbanova əlilliyi olan şəxslərin cəmiyyətdəki rolu və istedadlarının üzə çıxarılmasına dair çıxışlar edib, uğur hekayələri barədə təcrübələrini gənclərə bölüşüblər.

Motivasiya əhəmiyyətli təlim zamanı slaydlardan istifadə olunub, tələbələrin fərdi inkişaf və sosial münasibətlər mövzusunda sualları cavablandırılıb.

Qeyd edək ki, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədrinin "Ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrində ixtisaslandırılan ali təhsil

rində ixtisaslarını müvafiq təşkilatlara həmin ixtisas üzrə təhsil alan tələbələrə müraciət etmələri və tabeli qurumlarda keçmələri təmin olunub. Görülən bu işlərlə yanaşı, gənclərlə sosial məarifləndirmə işlərinin təşkili də diqqət mərkəzində saxlanılıb. Sağlamlıq imkanları məhdud istedadlı şəxslərin iştirakı ilə növbəti görüşün təşkili də görülmüş işlərin tərkibindədir. Belə tədbirlərin digər ali təhsil müəssisələrində də davam etdirilməsi nəzərdə tutulub.

Sahibkarlar məlumatlandırılıb

Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyinin (KOBİA) dəstəyi ilə dövlət-sahibkar əməkdaşlığı platforması çərçivəsində növbəti görüş Astara rayonunda kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı sahəsində fəaliyyət göstərən sahibkarların iştirakı ilə təşkil olunub.

KOBİA-dan bildirilib ki, görüşdə Astara Rayon İcra Hakimiyyətinin, Sahibkarlığın İnkişafı Fondunun, Astara Dövlət Aqrar İnkişaf Mərkəzinin, agentliyin Lənkəran KOB İnkişaf Mərkəzinin və maliyyə qurumlarının nümayəndələri, eləcə də rayonda fəaliyyət göstərən 30-a yaxın sahibkarlıq subyekti iştirak edib. Tədbir çərçivəsində aidiyyəti dövlət qurumlarının nümayəndələri sahibkarları kənd təsərrüfatı sahəsində ölkədə həyata keçirilən və hazırda davam edən layihələr, eləcə də bu sahədə mövcud qanunvericilik, dövlət dəstəyi tədbirləri barədə məlumatlandırılıb. Görüşdə sahibkarların qarşılaşdığı çətinliklər, maliyyə resurslarına çıxış, torpaq sənədlərinin rəsmiləşdirilməsi və sair istiqamətdə müzakirələr aparılıb, təkliflər dinlənib və iştirakçıların maraqlandıran suallar cavablandırılıb.

Vaxtilə Şuşa və Ağdam Cümə məscidlərində verilmiş azanın audioyazısı səyyar səsyayıcı stansiyalar vasitəsilə həmin şəhərlərdə səsləndirilib

Vaxtilə Şuşa və Ağdam Cümə məscidlərində verilmiş azanın audioyazısı fevralın 26-da səyyar səsyayıcı stansiyalar vasitəsilə Şuşadan Xankəndi, Ağdamdan isə Xocalı və Əsgəran istiqamətlərində səsləndirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, zöhr namazı vaxtı verilən azan əsr namazı vaxtı da səsləndiriləcək. Qeyd edək ki, bu azanı işğaldan bir qədər əvvəl Şuşa Musiqi Texnikumunun müəllimi Hafiz Sədrzadə oxuyub və lentə alınıb. Hafiz Sədrzadə Ağdamda yaşayıb, işğaldan sonra məcburi köçkün kimi Pırşağı qəsəbəsində məskunlaşıb. Hafiz Sədrzadənin atası uzun illər Ağdam Cümə məscidinin axundu olub, böyük dini alim kimi tanınıb. O, bu azanı "Zəminxarə" muğamı üstündə oxuyub. İşğaldan əvvəl Qarabağda səsləndirilən azanın audioyazısının Xocalı faciəsinin otuzuncu ildönümü günündə əzəli torpaqlarımızda səsləndirilməsi böyük rəmzi mənə daşıyır.

Qeyd edək ki, Xocalı soyqırımı zamanı 613 nəfər öldürüldü, 487 nəfər yaralanıb, 1275 nəfər girov götürüldü. Qətlə yetirilənlərin 63-ü uşaqlar, 106-sı qadınlardır, 70-i qocalar olub. Soyqırımı nəticəsində 8 ailə tamamilə məhv edildi, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq isə valideynlərindən birini itirib. Girov götürülənlərdən 150-nin taleyi hələ də məlum deyil.

Sükut dəqiqəsi

Fevralın 26-da Bakı vaxtı ilə saat 17:00-da Azərbaycanın bütün ərazisində Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad olunub.

AZƏRTAC xəbər verir ki, həmin anda paytaxtın küçələrində nəqliyyat vasitələrinin hərəkəti dayandırılıb. Ölkəmizin

şəhər və rayonlarında, kənd və qəsəbələrində, xaricdəki diplomatik nümayəndəliklərdə Azərbaycanın dövlət bayraqları endirilib.

Azərbaycan paytaxtının minlərlə sakinini fevralın 26-da Xətai rayonunda faciə qurbanlarının xatirəsinə ucaldırılmış abidəni ziyarət edərək şəhidlərin xatirəsini ehtiramla anıb, abidənin önünə əkilər qoyub, qərənfillər düzüblər. COVID-19

pandemiyası ilə əlaqədar karantin rejiminin tələbləri nəzərə alınmaqla respublikamızın şəhər və rayonlarında, mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanlarında, idarə və təşkilatlarda, məscidlərdə, kilsələrdə, sinaqoqlarda və xarici ölkələrdə Xocalı soyqırımı qurbanlarının anım mərasimləri, aksiyalar, piketlər, yürüşlər, fləşmoblar, mədəniyyət tədbirləri keçirilib. Xocalıların müvafiqi məskunlaşdıqları şəhər və rayonlarda soyqırımı şahidləri, həlak olmuş şəxslərin ailə üzvləri ilə görüşlər təşkil edilib. Şuşa və Ağdam məscidlərində, Xudavəng və Ağoğlan məbədlərində Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsi anılıb.

Kəlbəcərdəki Xudavəng monastırında Xocalı faciəsi qurbanlarının xatirəsi yad olunub

Ermənistan işğalından azad olunan Kəlbəcər rayonundakı Xudavəng monastır kompleksində 26 fevral - Xocalı faciəsinin 30-cu ildönümü ilə əlaqədar dini mərasim keçirilib.

AZƏRTAC-ın bölgə müxbiri xəbər verir ki, Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin tabeliyində fəaliyyət göstərən Mənavi Dəyərliyin Təbliği Fondunun təşkilatçılığı ilə Alban-Udi xristian dini icmasının üzvlərinin, ictimaiyyət və media nümayəndələrinin Kəlbəcər rayonunda yerləşən Xudavəng monastır kompleksinə səfəri təşkil edilib. İcma nümayəndələri burada dini ayinlər icra edib, Xocalı faciəsi qurbanlarının və respublikamızı

zın ərazi bütövlüyü uğrunda şəhid olanların ruhuna dualar oxuyublar. Mənavi Dəyərliyin Təbliği Fondunun icraçı direktoru Mehman İsmayilov AZƏRTAC-a müsahibəsində deyib: "Bu gün Xocalı faciəsinin 30-cu ildönümü münasibətilə ölkəmizin hər yerində anım mərasimləri keçirilir. Şəhidlərimiz anılır, dualar oxunur. Belə mərasimlərdən biri Kəlbəcər rayonunda bizim tarixən çox dəyərli məbədimiz olan Xudavəng monastırın-

da Alban-Udi xristian dini icmasının üzvlərinin, ictimaiyyət nümayəndələrinin iştirakı ilə keçirilir. Azərbaycan tolerant ölkədir. Burada bir çox dinlərin nümayəndələri mehriban yaşayırlar. Ölkəmizin hər bölgəsində müxtəlif dinlərin məbədləri var. İşğaldan azad edilən torpaqlarımızda da tarixən ölkəmizdə mövcud olan dinlərin məbədləri mövcuddur. Xudavəng məbədi də belə məbədlərdən biridir. Ölkəmizdə bu gün müsəlmanlar, xristianlar, yəhudilər və digər din mensubları Xocalı faciəsinin 30-cu ildönümü münasibətilə anım mərasimləri

keçirir, soyqırımı qurbanlarını anırlar. Alban-Udi icmasının üzvləri də bu gün Kəlbəcər rayonunda yerləşən Xudavəng məbədinə anım mərasimləri keçirirlər". Alban-Udi xristian dini icmasının sədr müavini Rafik Danakar: "Biz bu gün Xocalı soyqırımının 30-cu ildönümünü qeyd edirik. Faciə zamanı 600-dən çox həmyerlimiz şəhid olub. Biz onların ruhuna şamlar yandırdıq, dualar oxuduq. Bizi yaradan Allaha dua etdik ki, Azərbaycan torpağında müharibə olmasın. Biz sülhsevər, qonaqpərvər xalqıq. Biz hamı ilə dostluq etməyə hazırıq".

OXUCULARIN NƏZƏRİNƏ! "AZƏRBAYCAN"

qəzetinə 2022-ci il üçün abunə yazılışı kampaniyası davam edir!

Abunə respublikanın bütün poçt şöbələri tərəfindən aparılır. Eyni zamanda aşağıda göstərilən mətbuatçıyı qurumlarına müraciət edə bilərsiniz:

"Azərpoçt" MMC	(012) 598-49-55, (051) 225-02-13
"Qaya" firması	(012) 566-77-80, (050) 214-40-53
"Region Press" MMC	(055) 316-79-01, (050) 316-79-01
"Səma-M" MMC	(012) 594-09-59
"Ziya" LTD	(012) 497-76-96, (050) 306-77-22
"Pressinform" MMC	(012) 598-49-52, (070) 340-01-00
"City press" MMC	(055) 819-09-26

1 illik	124,80 (yüz iyirmi dörd manat səksən qəpik) manat
6 aylıq	62,40 (altmış iki manat qırx qəpik) manat
3 aylıq	31,20 (otuz bir manat iyirmi qəpik) manat

Hörmətli oxucular!
Abunə ilə bağlı hər hansı bir problemlə üzləşsəniz, redaksiyaya (012) 539-59-33 nömrəli telefona zəng vura bilərsiniz.

ABUNƏ YAZILMAĞA TƏLƏSİN!

"Bakı Şəhər Əsaslı Tikinti və Təmir" MMC açıq tender elan edir

LOT- 1. Bakı şəhəri ərazisində dövlət mənlik fonduna aid binaların əsaslı təmirinin satın alınması.

Tender iştirakçılara təklif edilir ki, öz tender təkliflərini möhürlənmiş, imzalanmış şəkildə ikiqat zərfdə yazılı surətdə təqdim etsinlər. Müqaviləni yerinə yetirmək üçün tender iştirakçıları lazımı maliyyə imkanlarına malik olmalıdır. Tenderdə iştirak etmək istəyən təşkilatlar müəyyən məbləğdə iştirak haqqını göstərilən hesaba köçürdükdən sonra müsabiqə üçün təkliflərini təqdim edə bilərlər (əlaqələndirici şəxs: Əhməd Məmmədov, 496-52-05).

LOT 1 - 2000,00 manat
İddiaçılar iştirak haqqını aşağıdakı hesaba köçürməlidirlər:

Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin "Bakı Şəhər Əsaslı Tikinti və Təmir" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti
H/h: AZ22IBAZ38030019446253269215
VÖEN: 1702563281
Kod: 805625
VÖEN: 9900001881

M/h: AZ03NABZ0135010000000002944
SWIFT: IBAAZAZX
İştirak haqqı heç bir halda qeri qaytarılmır. İştirakçılar tenderdə iştirak etmək üçün aşağıdakı sənədləri təqdim etməlidirlər:

- tenderdə iştirak etmək üçün ərizə;
- tenderdə iştirak haqqının ödənilməsi barədə bank sənədi;
- tender təklifi (zərfin açıldığı tarixdən sonra azı 90 bank günü müddətində qüvvədə olmalıdır);
- tender təklifi qiymətlərinin 1 faizi həcmində (təklifin təminatı) bank zəmanəti (zərflərin açıldığı gündən ən azı 30 bank günü müddətində qüvvədə olmalıdır);

- Azərbaycan Respublikasında vergilərə və digər ödənişlərə dair yerinə yetirilməsi vaxtı keçmiş öhdəliklərin olmaması haqqında müvafiq vergi orqanlarından arayış;
- iddiaçının son bir il ərzində maliyyə vəsaiti haqqında bank tərəfindən verilmiş arayış;
- iddiaçının tam adı, hüquqi statusu, nizamnaməsi, qeydiyyatdan keçdiyi ölkə və rekvizitləri;
- müvafiq mallar üzrə məhsul və uyğunluq sertifikatları;
- dövlət satınalmaları müsabiqəsində iştirak etmiş oxşar işlərə dair son 3 ildə bağlanmış müqavilələrin surəti (təsdiqlə formada);
- müəssisənin rəhbərinin məhkumluq haqqında arayışı (notarial təsdiqlə);
- mikro, kiçik, orta və ya iri sahibkarlıq subyektinə aid olmasına dair məlumat;
- tikinti işlərinin həyata keçirilməsi ilə bağlı müvafiq lisenziya.

Sənədlər Azərbaycan dilində tərtib olunmalıdır (xarici dildəki tender sənədləri Azərbaycan dilinə tərcümə edilməlidir). İddiaçılar tenderlə bağlı sualları Portal vasitəsilə satınalan təşkilatla ünvanlaya bilərlər. Tender proseduru "Dövlət satınalmaları haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun keçiriləcəkdir. İddiaçılar tenderdə iştirak üçün ixtisas göstəricilərinə aid sənədləri 01 aprel 2022-ci il saat 12:00-a kimi, tender təklifi ilə bank təminatı sənədlərini möhürlənmiş zərfdə Nəcəfzadə Rəfiyev, 17 ünvanına 11 aprel 2022-ci il saat 12:00-a qədər təqdim etməlidirlər. İddiaçıların təklifləri 12 aprel 2022-ci il saat 12:00-da Nəcəfzadə Rəfiyev, 17 ünvanında açılacaqdır. İddiaçıların səlahiyyətli nümayəndələri açılış prosedurunda iştirak edə bilərlər.

Tender komissiyası

◆Dünya gündəmi

Quraqlığa səbəb olan iqlim dəyişikliyi və meşələrin qırılması ilə əlaqədar ekstremal meşə yanğınlarının sayı 2050-ci ilədək 30 faiz artacaq. Bu barədə BMT-nin Ətraf Mühit Programının hesabatına istinadən "Röyter" Agentliyi xəbər verir.

Ekspertlərin qeyd etdiyi kimi, indi meşə yanğınları, əvvəllər bu cür təhlükəyə məruz qalmamış əraziləri, məsələn, Arktik tundra və Amazon tropik meşələrini ehatə edir.

"Biz Suriyanın və Sibirin şimalında, Avstraliyanın və Hindistanın şərq hissəsində yanğınların sayının əhəmiyyətli dərəcədə artdığını müşahidə edirik", - deyir Avstraliya dövlət meşə yanğınları tədqiqatçısı Endryu Səllivan bildirib. Bundan başqa, "Nature" jurnalında dərc edilmiş yeni tədqiqata görə, iri yanğınların yaranmasına, əvvəllər odu söndürməyə kömək edən sarın rütubətli gecələrin yox olması səbəb olur.

Qaranlıq vaxtı temperatur daha sürətlə artıb

Alimlərin dediyinə görə, son 40 il ərzində gecə vaxtı temperatur gündüz saatları ilə müqayisədə daha sürətlə artıb. Sütkanın qaranlıq vaxtı alovu saxlamaq üçün kifayət edən ilıq və quru saatların sayı 36 faiz artıb.

Yer od içində

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının hesabatına əsasən yaxın illərdə meşə yanğınlarının sayı artacaq

Kolorado Universitetinin Yer laboratoriyasının direktoru Cennifer Balç qeyd edib ki, "bu mexanizm sayəsində yanğınlar daha böyük və ekstremal olur".

Xəbər verildiyi kimi, Argentinada 800 min hektara yaxın meşə yanır və hər gün yanğın daha 30 min hektar ərazini ehatə edir.

Ölkənin simal-şərqində bölgə ərazisinin 10 faizindən çoxu yanır.

Alov sürətlə yayılır. Yanğınların söndürülməsinə güclü külək və isti hava maneəçilik törədir. Ölkənin ən böyük milli parklarından biri təhlükə altındadır.

Rizvan CƏFƏROV, "Azərbaycan"

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin rəhbərliyi və kollektivli Gəncə Şəhər Ağsaqqallar Şurasının sədri, professor

XALİD QURBANOVUN

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və mərhumun ailəsinə dərin hüznü başsağlığı verir.

Qəzetin daim yenilənən rəsmi internet ünvanı:

www.azerbaijan-news.az

BAŞ REDAKTOR

Bəxtiyar SADIQOV

Ünvan

AZ 1073, Bakı şəhəri, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə, 11 mərtəbə
e-mail: secretary@azerbaijan-news.az
azreklam@mail.ru
azerbaijan-news@mail.ru
www.azerbaijan-news.az

Telefonlar

Qəbul otağı - 539-68-71,
Baş redaktor müavini - 538-86-86, 434-63-30,
539-72-39,
Müstəqil katib - 539-43-23,
Müstəqil katib müavini - 539-44-91,
Parlament və siyasət şöbəsi - 539-84-41, 539-21-00,
İqtisadiyyat şöbəsi - 538-42-32, 538-35-55,

Beynəlxalq həyat, idman və informasiya şöbəsi - 432-37-68,
Humanitar siyasət şöbəsi - 538-56-60, 539-63-82
İctimai əlaqələr şöbəsi - 539-49-20, 538-31-11,
Fotoillüstrasiya şöbəsi - 538-84-73,
Kompüter markazi - 538-20-87,
Mühasibatlıq - 539-59-33

Qeydiyyat nömrəsi 1

"Azərbaycan" qəzetinin kompüter mərkəzində yayılmış sənədlər, "Azərbaycan Nəşriyyatı" MMC-də çap edilmişdir

Rəsmi sənəd və çıxışlarda sənədlərlə bərabər, dərc üçün göndərilən digər yazılarda fikirlər də Azərbaycan dövlətinin mənafeyinə uyğun gəlməlidir

Əlyazmalara cavab verilmir və onlar geri qaytarılmır

Gündəlik qəzet

Tiraj 5631
Sifariş 520
Qiyməti 40 qəpik